

**ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

BOŞANMADA YOKSULLUK NAFKASI

**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. BİLGE ÖZTAN**

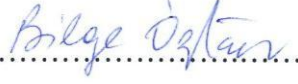
**HAZIRLAYAN
HATİCE PERKTAŞ**

ANKARA

2008

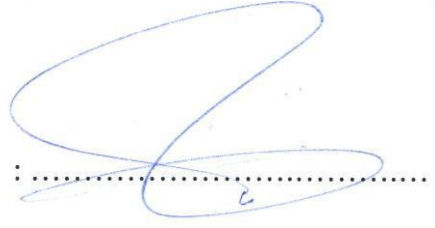
Hatice PERKTAŞ tarafından hazırlanan **BOŞANMADA YOKSULLUK NAFAKASI** adlı bu tez, tarafımdan incelenmiş ve Yüksek Lisans Tezi olarak uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Bilge ÖZTAN
Tez Danışmanı

: 

Bu tezin yüksek lisans derecesini elde etmek için gerekli koşulları sağladığımı onaylarım.

Prof. Dr. Turgut ÖNEN
Özel Hukuk Anabilim Dalı Başkanı


: 

Sosyal Bilimler Enstitüsü onayı.


Prof. Dr. Levent KANDİLLER

Tez Sınav Tarihi : 18 Eylül 2008

Tez Jüri Üyeleri :

Prof. Dr. Bilge ÖZTAN (Çankaya Üniversitesi) 

Prof. Dr. Erzan ERZURUMLUOĞLU (Çankaya Üniversitesi) 

Yrd. Doç. Dr. Emel BADUR (Çankaya Üniversitesi) 

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

Adı, Soyadı : Hatice PERKTAŞ

İmzası



Tarih

: 18 Eylül 2008

ÖZET

BOŞANMADA YOKSULLUK NAFAKASI

PERKTAŞ, Hatice

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Bilge ÖZTAN

Eylül 2008, 70 sayfa

Tezin Konusu “Yoksulluk Nafakası”dır

Yoksulluk nafakası, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek olan ve boşanmada kusuru daha ağır olmayan eş lehine mali durumu daha iyi olan eş tarafından, mali gücü oranında süresiz olarak yardım edilmesin öngören, boşanma mali sonuçlarına ilişkin bir kurumdur.

Yoksulluk nafakası, nafaka türlerinden bakım nafakası için de yer olmaktadır. Yoksulluk nafakası evlilik birliği devam ettiği sürece söz konusu olan yardımlaşma ve bakım yükümlülüğünün, sosyal ve ahlaki düşüncelerle, evlilik birliğinin sona ermesinden sonrada koşulların varlığı halinde, devamı niteliğindedir. Evlilik birliği sona erdikten sonra, yoksulluğa düşecek olan eşi koruma amacına yönelik olarak düzenlenmiştir. Yoksulluk nafakasının ilişkin düzenleme sosyal ve ahlaki gerekçelere dayanmaktadır.

4721 Sayılı Medeni Kanun eşitlik ilkesi gereği, karı ve kocaya eşit koşullarda yoksulluk nafakası talep etme imkanını sağlamış, Eski Medeni Kanundaki erkeğin

kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesi için “kadının refah halinde olması” şartı kaldırılmıştır. Ayrıca 4721 Sayılı Medeni Kanun ile, istem halinde hakimin nafakanın gelecek yıllarda taraflarına sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayacağı hüküm altına alınmış ve bu düzenleme ile tarafların maruz kaldıkları masrafa ve zaman kaybı önlenmek ile tarafların maruz kaldıkları masraf ve zaman kaybı önlenmek istenmiştir.

Bu tez çalışmasında, özellikle yoksulluk nafakası kavramı, koşulları, hükümleri, maddi tazminatla olan ilişkisi, yoksulluk nafakasına ilişkin düzenlemeler, 4721 Sayılı Medeni Kanun ile değiştirilen hükümler doktrin ve yargı kararları doğrultusunda incelenmiştir. 4721 Sayılı Medeni Kanun ile Eski Medeni Kanun Hükümleri karşılaştırılmıştır.

ABSTRACT

DESTITUTION ALIMONY INDIVORCEMENT

PERKTAŞ, Hatice

Graduate School of Social Sciences Department of Private Law

Supervisor : Prof. Dr. Bilge ÖZTAN

September 2008, 70 pages

The subject of the thesis is “Alimony.”

The alimony is one of the financial conclusions of divorce in court stipulating that the spouse who has the better financial status, and who has more fault in divorce, should support the other spouse financially according to their financial power for an indefinite period of time.

The alimony is included in the maintenance alimony of the alimony types. The alimony is that the support and maintenance obligation which is valid as long as the conjugal union should continue even after the end of the marriage due to some social and moral considerations in the event that conditions allow. This alimony is ordered by the court in order to protect the spouse who can be in bad conditions financially upon the ending of the conjugal union. The regulation on the alimony is based on the social, moral and ethical grounds.

In this thesis study, especially the concept of alimony, its conditions and provisions, its relation to the pecuniary damages, the regulations with respect to the alimony, the provisions amended by the Civil Code No. 4721 have been examined and reviewed based on the doctrine and court orders. The New Civil Code No. 4721 and the Former Civil Code have been compared.

GİRİŞ

Bu çalışmanın konusu “Yoksulluk Nafakası”dır. Medeni Kanununun 175. maddesinde düzenlenen yoksulluk nafakası, boşanma sonucu yoksulluğa düşecek olan boşanmada kusuru daha ağır bulunmayan eş lehine, mali durumu daha iyi olan eş tarafından mali gücü oranında süresiz olarak yardım edilmesini öngören, boşanmanın mali sonuçlarına ilişkin bir kurumdur.

Aile, toplumun temelini oluşturmakla birlikte, toplumun huzurunun, devamlılığının sağlanması açısından aile büyük önem taşımaktadır. Anayasamızın 41. maddesinde de “Aile, Türk toplumunun temelidir. Devlet ve diğer kamu tüzel kişileri, ailenin, ananın ve çocuğun korunması için gerekli önlemleri alır ve teşkilatı kurar” denilmekle ailenin önemi açıkça belirtilmiştir. Bu doğrultuda Medeni Kanunumuzda sosyal yaşamın temelini oluşturan aile fertleri arasındaki ilişkileri, ailenin kuruluşu ve işleyişini, ayrıntılı olarak düzenlemiştir.

Bu düzenlemeler ile, toplumun temeli olan ailenin sağlıklı bir yapıya kavuşmasını sağlamak, toplumun yapısına uygun bir aile düzeni sağlamak ve bu aile düzenini korumak amacına ulaşılmak istenilmektedir.

Evlenme ile eşler arasında evlilik birliği kurulur ve evlilik birliğinin kurulması ile, eşlerin birbirlerine karşı dayanışma, evlilik birliğinin mutluluğunu sağlamak, çocukların bakım ve eğitimlerine özen göstermek gibi çeşitli hak ve yükümlülükler altına girerler. Ancak evlilik birliği çeşitli sebeplerle sürdürülemez hale geldiğinde, hakim boşanmaya karar verdiğinde evlilik birliği ile birlikte, evlilik birliğinin eşlere yüklediği hak ve yükümlülükler de sona erer. Evliliğin sona ermesi yani boşanma ile eşler yönünden bir takım mali sonuçlar da

doğar. Bu bağlamda yoksulluk nafakası evlilik birliği devam ettiği sürece evlilik birliğinin giderlerine katılma yükümlülüğün, evlilik birliğinin sona ermesinden sonra da kanununda belirtilen şartların gerçekleşmesi halinde devam etmesi gerektiğini öngören sosyal ve ahlaki düşüncenin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Yoksulluk nafakası konulu olan tez çalışmasında incelemeye, nafaka kavramı, nafakanın tarihçesi, hukuki niteliği ve dayanağı ve diğer nafaka türleri ve yoksulluk nafakasının bu nafakalar ile ve yine yoksulluk nafakasının boşanmadan sonra hükmedilen maddi tazminat ile arasındaki konumu hakkında bilgi verilerek başlanmıştır. İkinci bölümde, yoksulluk nafakasının amacı hukuki niteliği ve şartları, üçüncü bölümde yoksulluk nafakasının kapsam ve süresi, dördüncü bölümde yoksulluk nafakasının başlangıcı, artırılması veya azaltılması ödeme şekilleri ve yoksulluk nafakasının sona ermesi gibi hususlar incelenmiştir. Beşinci bölümde, nafaka davasının özellikleri nafaka ödenmesine dair hüküm yerine gerilmesinin özellikleri, nafaka alacağının özellikleri incelenmiş ve son olarak da yabancılık unsuru içirin boşanma davalarında istenen yoksulluk nafakasına uygulanacak hukukun belirlenmesi hususu incelenerek tez çalışması sonuçlandırılmıştır.

Ayrıca bahsedilen konular doktrin ve yargı kararları ışığı altında değerlendirilerek, 4721 sayılı Yeni Medeni Kanun ile Eski Medeni Kanun hükümleri karşılaştırılmıştır.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL BULUNMADIĞINA İLİŞKİN SAYFA	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
GİRİŞ	viii
İÇİNDEKİLER	x
KISALTMALAR	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

NAFAKA KAVRAMI, KAPSAMI, TARİHÇESİ, HUKUKİ NİTELİĞİ ve DAYANAĞI, TÜRLERİ

1.1. Nafaka Kavramı	1
1.2. Nafakanın Kapsamı.....	2
1.3. Nafakanın Tarihçesi	4
1.4. Nafakanın Hukuki Niteliği ve Dayanağı.....	5
1.5. Nafaka Türleri ve Yoksulluk Nafakasının Diğer Nafaka Türleri ile Karşılaştırılması	6
1.5.1. Nafaka Türleri.....	6
1.5.1.1. Bakım Nafakası.....	6
1.5.1.2. Yardım Nafakası	11
1.5.2. Yoksulluk Nafakasının Diğer Nafaka Türleri ile Karşılaştırılması	13
1.5.2.1. Yardım Nafakası ile Karşılaştırılması.....	13
1.5.2.2. Tedbir Nafakası ile Karşılaştırılması	13
1.5.2.3. İştirak Nafakası ile Karşılaştırılması.....	14
1.6. Yoksulluk Nafakasının Boşanmadan Sonra Hükmedilen Maddi Tazminat ile Karşılaştırılması	15

İKİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFKASININ AMACI, HUKUKİ NİTELİĞİ ve ŞARTLARI

2.1. Genel Olarak	17
2.2. Yoksulluk Nafkasının Amacı ve Hukuki Niteliği	18
2.3. Yoksulluk Nafkasının Şartları	19
2.3.1. Nafaka İsteminde Bulunan Eş, Boşanma Sonucu Yoksulluğa Düşecek Olmalıdır.....	19
2.3.2. Nafaka İsteminde Bulunan Eşin Kusuru Diğer Eşten Daha Ağır Olmamalıdır	23
2.3.3. Nafaka Miktarı Nafaka Yükümlüsünün Mali Gücü ile Orantılı Olmalıdır.....	25
2.3.4. Yoksulluk Nafkasının Hükmedilebilmesi Boşanma Nedeniyle Yoksulluğa Düşecek Eşin Talebine Bağlıdır	26
2.3.4.1. Taleple Bağlılık Kuralı	26
2.3.4.2. Talebin Şekli	28
2.3.4.3. Talebin Süresi	29
2.3.4.4. Harç Sorunu	29
2.3.5. Boşanmaya Karar Verilmiş Olmalı ve Bu Karar Kesinleşmiş Bulunmalıdır	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFKASININ HÜKÜMLERİ ve SÜRESİ

3.1. Yoksulluk Nafkasının Başlangıcı	31
3.2. Yoksulluk Nafkasının Arttırılması veya Azaltılması	33
3.3. Yoksulluk Nafkasının Ödenme Şekli	36
3.3.1. Yoksulluk Nafkasının Sermaye Şeklinde Ödenmesi	36
3.3.2. Yoksulluk Nafkasının İrat Şeklinde Ödenmesi	38
3.3.3. Yoksulluk Nafkasının Kural Olarak “Türk Lirası” ile Ödenmesi	39

3.4. Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi	39
3.4.1. Yoksulluk Nafakasının Kendiliğinden Sona Ermesi	39
3.4.1.1. Nafaka Alacaklısının Ölümü ile Sona Ermesi	39
3.4.1.2. Nafaka Borçlusunun Ölümü ile Sona Ermesi	40
3.4.1.3. Yoksulluk Nafakası Alan Boşanmış Eşin Yeniden Evlenmesi ile Sona Ermesi	41
3.4.2. Yoksulluk Nafakasının Mahkeme Kararıyla Sona Ermesi.....	42
3.4.2.1. Yoksulluk Nafakası Alan Tarafın Haysiyetsiz Hayat Sürmesi... 42	
3.4.2.2. Yoksulluk Nafakası Alan Tarafın Bir Evlenme Akdi Olmadan Karı Koca Gibi Yaşaması.....	43
3.4.2.3. Yoksulluğun Ortadan Kaldırılması	44
3.5. Yoksulluk Nafakasının Süresi.....	45

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

NAFAKA DAVASINDA, NAFKA ÖDENMESİNE DAİR HÜKMÜN YERİNE GETİRİLMESİNE ve NAFKA ALACAĞINA İLİŞKİN ÖZELLİKLER

4.1. Nafaka Davasının Özellikleri.....	47
4.1.1. Yoksulluk Nafakası Davalarında Görevli Mahkeme.....	47
4.1.2. Yoksulluk Nafakası Davalarında Yetkili Mahkeme.....	48
4.1.3. Yoksulluk Nafakası Davalarında Dava Ehliyeti.....	49
4.1.4. Yoksulluk Nafakası Davalarında İspat Sorunları ve Hakimin Delilleri Re'sen Araştırma Yükümlülüğü	49
4.2. Nafaka Ödenmesine Dair Hükümün Yerine Getirilmesinin Özellikleri.....	50
4.2.1. Nafaka Hükümleri İçin İcranın Ertelenmemesi.....	50
4.2.2. Nafaka Ödenmesine Dair Hükme Uyulmamasının Cezai Yaptırımını.....	51
4.2.3. Nafaka Ödenmesine Dair İlane Dayanan Nafaka Alacaklısını Takipsiz İştirak (Hacze İmtiyazlı İştirak) Yetkisi	53
4.3. Nafaka Alacağının Özellikleri	54
4.3.1. Nafaka Alacağının Alacaklının Rızası Bulunmadan Takas Edilememesi	55

4.3.2. Nafaka Alacağı'nın Üçüncü Bir Kişiyeye Kural Olarak Temlik Edilememesi	56
4.3.3. Nafaka Alacağı Üzerinde Rehin Tesis Edilememesi.....	56
4.3.4. Nafaka Alacağı'nın Haczedilememesi.....	57
4.3.5. Henüz Doğmamış Nafaka Alacağı'ndan Feragat Edilememesi.....	58
4.3.6. Nafaka Alacağı'nın Miras Yolu ile Geçmemesi	59

BEŞİNCİ BÖLÜM

YABANCILIK UNSURU İÇEREN BOŞANMA DAVALARINDA YOKSULLUK NAFAKASI

5.1. Milletlerarası Özel Hukukunda Genel Olarak Nafaka.....	60
5.2. Yabancılik Unsuru İçeren Yoksulluk Nafakasına Uygulanacak Hukukun Belirlenmesi	61
SONUÇ	63
KAYNAKÇA.....	67

KISALTMALAR

BK.	: Borçlar Kanunu
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
E.	: Esas
EMK.	: Eski Medeni Kanun
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İİK	: İcra İflas Kanunu
İMK	: İsviçre Medeni Kanunu
İst. Bar. Der.	: İstanbul Barosu Dergisi
K.	: Karar
md.	: madde
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
S.	: Sayı
s.	: sayfa
vb.	: ve benzeri

BİRİNCİ BÖLÜM

NAFAKA KAVRAMI, KAPSAMI, TARİHÇESİ, HUKUKİ NİTELİĞİ ve DAYANAĞI, TÜRLERİ

1.1. Nafaka Kavramı

Nafaka kelime olarak “geçimlik”, yasaların belirlediği durumlarda, genellikle, zaruret içinde bulunan kimseye kanunda belirtilen yükümlüler tarafından verilmesi gerekli yardımlardır¹. Nafaka, bir kimsenin kanunen geçindirmek mecburiyetinde bulunduğu kişilere mahkeme kararıyla bağlanan aylık biçiminde de tanımlanmıştır².

Aile bireyleri arasındaki dayanışma yükümlülüğü, maddi ve manevi ilişkileri, aile bireylerinden yardıma muhtaç olanlara diğerlerinin yardım etmesini gerektirmektedir. Türk Hukuk sisteminde, günlük sosyal hayatın temelini teşkil eden aile kurumunun yardımlaşma bakımından güvence altına alınabilmesi ve aile düzenini korumak amacıyla, kanunda belirtilen yakın hısımlar arasında nafaka yükümlülüğü öngörülmüştür³. İnsanlar çeşitli nedenlerle yoksul ve yardıma muhtaç bir duruma düşebilirler. Bu durumdaki kişilere refah içindeki hısımlarının yardım etmesi ayrıca ahlak kurallarının da bir gereğidir. Kanun koyucu bu yükümlülüğü kanuni bir ödev haline getirmiştir⁴.

¹ **YILMAZ, Ejder** (1996); “*Hukuk Sözlüğü*”, 5. baskı, s. 605, Ankara.

² **DEVELİOĞLU, Ferit** (1982); *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, s. 952, Ankara.

³ **RUHİ, Ahmet Cemal** (2005); *Nafaka Hukuk*, 2005 Yılı Yargıtay İçtihatlarıyla, s. 26, Ankara.

⁴ **KALELİ, Şakir** (1978); *Nafaka Davaları*, YD, sayı 1-2, s. 115.

Nafaka; sosyal devlet ilkesinin doğal ve zorunlu sonucu olarak devlet denetiminde yardım ve sigorta kurumları yasal açıdan getirilmiş olsa dahi hukuksal kurum olarak günümüzde de varlığını sürdürmektedir.

Nafaka, bir aile hukuk kurumu olarak Medeni Kanunumuzun çeşitli hükümlerinde düzenlenmiştir. Ancak, genel olarak iki çeşit nafaka olduğu kabul edilmektedir. Bakım nafakası ve yardım nafakası⁵. Bakım nafakası evlilik hukukundan doğar ve eşlerin birbirlerine, ana babanın reşit olmayan çocuklarına karşı olan bakım yükümlülüğünü kapsar. Yardım nafakası ise kanunda sınırlı olarak sayılan hısımların karşılıklı yardım yükümlülüğünden doğar. Yardım nafakası bakım nafakasına göre daha dar kapsamlı olmakla birlikte, sadece yoksulluğa düşecek olan kişinin geçimine yardım niteliğindedir⁶.

1.2. Nafakanın Kapsamı

Yoksulluk nafakasının miktarı, nafakayı ödeyecek olan eşin ekonomik gücü ile orantılı olmalıdır⁷.

Yoksulluk nafakasının kapsamını belirlerken nafaka yükümlüsü açısından “mali gücü ile orantılı” ifadesinin kullanılmasındaki amaç, yoksulluğa düşen ya da düşme ihtimali bulunan ekonomik ve sosyal açıdan güçsüz eşi korumak ve onu bu durumda kurtarmak olmakla beraber, nafaka yoluyla nafaka yükümlüsünün aynı duruma düşmesi halinin adil bir çözüm yolu olmayacağı sebebiyle nafaka miktarının nafaka alacaklısının ihtiyacı ne olursa olsun yükümlünün mali gücü ile orantılı olmasının sağlanmasıdır⁸.

Hakim nafaka isteyen eşin zorunlu ihtiyaçları ile nafaka yükümlüsünün ekonomik gücü arasında denge kurmaya çalışacaktır⁹.

⁵ AKINTÜRK, Turgut (2002); *Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku*, 2. cilt, 7. Baskı, s. 438-439, İstanbul.; NOMER Ergin (1967); *Devletler Hususi Hukukunda Nafaka*, s. 2, İstanbul.

⁶ NOMER; s. 2.

⁷ ÖZTAN; s. 500.; KÖPRÜLÜ, KANETİ; s. 195., FEYZİOĞLU; s.398.; VECİDEDEOĞLU; s. 372.

⁸ YALÇINKAYA, KALELİ; s. 1817.

⁹ ÖZTAN; s. 501.; FEYZİOĞLU; s. 398.; BOZOVALI; s. 71.

Hükmedilecek nafaka miktarı, yoksulluk nafakası isteminde bulunan eşin yoksulluğunun giderecek, zorunlu ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda olmalıdır; evlilik birliği içindeki imkanların aynısını sağlayacak bir miktarın hükmedilmesi zorunlu değildir¹⁰.

Hakim nafaka isteminde bulunan eşin ihtiyaçları ile, nafaka yükümlüsü olan eşin kendi giderleri ve mali durumunu göz önünde tutar¹¹.

Yoksulluk nafakası yükümlüsü olan eş, yoksul durumda ise veya karşı tarafa yoksulluk nafakası vermesi halinde, kendisi yoksul duruma düşecek ise yoksulluk nafakası ödemesine karar verilemez¹².

Nafaka yükümlüsünün ödeme gücüne sahip olmasıyla kastedilen, nafaka yükümlüsünün, mutlaka gelir ve mal varlığına sahip olması değildir. Nafaka yükümlüsü gelir ve mal varlığına sahip olmadığı halde çalışabilir durumda ise, yetenek ve özelliklerine uygun bir alanda çalışması halinde elde edebilecek kazancı nafakanı belirlenmesinde esas teşkil edebilir¹³. Örnek vermek gerekirse, çalışmayan bir mühendis ya da doktorun nafaka yükümlüsü olarak ödeme gücünün tespitinde, mesleğin icra ettiği takdirde elde edebileceği ortalama kazanç esas alınır, yoksa hiçbir özel bilgisi ve yeteneği olmayan bir kişinin kazancı değil¹⁴.

Maddi olanakları yüksek olan nafaka yükümlüsüne gereğinden fazla nafakaya hükmolunması yoksulluk nafakasını amacıyla bağdaşmaz. Ayrıca nafaka yükümlüsünün cezalandırma anlamına da gelebileceğinden, adalet ve hakkaniyet ilkesiyle bağdaşmaz¹⁵.

Nafakanı miktarı belirlenirken evliliğin süresi eşlerin yaşları, evlilik birliği sırasında eşlerin anlaşarak kabul ettikleri görev taksimi, ortak çocukların bakıma

¹⁰ **TEKİNAY**; s. 264.; **FEYZİOĞLU**; s. 398., **ÖZTAN**, s. 501.; **KALELİ, YALÇINKAYA**; s. 1818.; **ZEVKLİLER, ACABEY, GÖKYAYLA**; s. 1036., **RUHİ**; s. 93.

¹¹ **RUHİ**; s. 93.

¹² **RUHİ**; s. 93.

“...Kendisi hasta ve yoksul olan kocaya yoksulluk nafakası yüklenemez...”Yargıtay 2.HD. 25.06.1999, E-5508-k.7397, **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 438.

¹³ **TEKİNAY**; s. 592.; **ERDEM**; s. 53.

¹⁴ **ERGENEKON**; s. 66; **ERDEM**; *Yoksulluk Nafakası*, s. 53.

¹⁵ **KALELİ, YALÇINKAYA**; s. 818; **ATEŞ**; s. 561.

muhtaç olup olmadıkları, eşlerin çalışma güçleri vb. unsurlar göz önünde tutulmalıdır¹⁶.

1.3. Nafakanın Tarihçesi

Nafaka kavramı, dini, ahlaki ve sosyal düşüncelerin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Toplumdan topluma da tarihsel süreç içerisinde dayanağını oluşturan kavramlardaki değişiklik ve gelişmelere bağlı olarak farklılıklar göstermiştir. Zaman içerisinde devlet yapılarının sosyal ve ekonomik gelişmelere paralel olarak muhtaç kişilere yardım kavramı, sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak düşünülmüş ve bu kavramın parçası olan nafaka hükmü yasal düzenlemelere konu yapılarak hukuki bir mükellefiyet vasfını kazanmıştır.

Eski Atina hukukunda babanın kendi meşru çocukları üzerinde velayet hakkı, mutlak bir hakimiyetten ziyade bir himaye mahiyetinde idi. Çocuklar babalarına bakmakla yükümlüydüler. Ancak bu yükümlülük çocuğun meşru olmasına ve babanın bir san'at öğretmesine bağlıydı¹⁷.

Eski Atina'da karı kocanın boşanması mümkün olup karının hiçbir kabahatinin olmadığı durumlarda koca nafaka ödemekle yükümlü idi¹⁸.

Eşlere, özellikle kadına nafaka hakkının tanınması tarihi bir gelişim sonucudur. Zira kadına nafaka hakkının tanınması öncelikle kadının bir hak süjesi, bir birey olarak kabulünü gerektirmiştir.

İslam Hukukunda kişiler arasında nafaka ilişkisini doğuran sebeplerin evlilik, hısımlık ve mülkiyet (kölelik) olduğu söylenebilir.

İslam Hukukunda ise; kadın tam fiil ehliyetine sahip, şahsi malları üzerinde mutlak tasarruf hakkı olan, medeni hakları iktisap ve borçları iltizam edebilen bir süjedir ve koca, karısının ve karısından doğmuş çocuklarının nafakasının temin etmele yükümlüdür. Aynı zamanda kadın kocasından mehir isteyebilir ve istemi yerine getirmek koca için zorunludur¹⁹.

¹⁶ ÖZTAN; s. 502.

¹⁷ DOĞANAY, İsmail (1961); *Nazari ve Tatbiki Muhtelif Nafaka Davaları*, s. 10, Ankara.

¹⁸ DOĞANAY; s. 11.

Medeni kanunumuzun 1926 yılında yürürlüğe girmesinden önce ihtilafların ve uyuşmazlıkların çözümünde Mecelle-i Ahkamı Adliye hükümleri uygulanmaktaydı. Ancak, Mecelle’de nafakaya ilişkin herhangi bir hüküm mevcut olmadığından bu konudaki uyuşmazlıklarda 1917 yılına kadar fıkıh prensiplerine göre çözümler bulunmaktaydı. 1917 yılında ise nafakaya ilişkin dava ve ihtilaflarda uygulanmak üzere “Kitabül Nafakat” hazırlanmış ve İsviçre’den iktisap edilen Medeni Kanunumuz 1926 yılında yürürlüğe girene kadar nafakaya dair ihtilaflar bu hükümlere göre karar verilmiştir²⁰.

1.4. Nafakanın Hukuki Niteliği ve Dayanağı

Nafaka, nafaka yükümlüsü açısından bir borçtur. Borçlar Hukuku Sisteminde borç kaynakları çeşitli açılardan gruplandırılmaktadır. Borcun doğumunda iradenin rolü bakımından yapılan ayırımı göre, borç kaynakları iki ana gruba ayrılır. Birinci gruba; irade sonucu doğan borçlar; ikinci gruba ise irade dışı doğan borçlar oluşturur²¹. İrade sonucu doğan borçlar, iradenin arzu ettiği sonucun meydana gelmesi ile oluşur. Buna hukuki işlemde doğan borçlar; iradenin kusurlu ve kanuna aykırı olması nedeniyle bir başka şahsa verilen zararın tazmini biçiminde doğan borçlara ise haksız fiilden doğan borçlar denilmektedir. İrade dışı doğan borçlar ise bir şahsın mal varlığının, diğer bir şahsın malvarlığı aleyhine, haklı bir sebep olmaksızın zenginleşmesi sebebiyle meydana gelir ve buna da, sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlar, denilmektedir²². Ya da, borç doğrudan doğruya kanunun yüklediği bir yükümlülük şeklinde ortaya çıkar bu tür borçlara ise “kanundan doğan borçlar” denilmektedir²³.

Aile hukukumuzda yer alan nafaka borçunun kaynağı, kanuni bir yükümlülüktür. Aslında bütün borç ilişkileri dayanaklarını kanun hükümlerinde

¹⁹ CİN, Halil (1991); “Tarih Boyunca Kadının Hukuki Statüsü Açısından Türk Kadınının Durumuna Kısa Bir Bakış”, J. Akipek’e Armağan, s. 3, Konya.

²⁰ DOĞANAY; s. 8.

²¹ RUHİ; s. 27.; ERDEM, Sibel (1992); “Yoksulluk Nafakası”, s. 8, İstanbul.

²² RUHİ; s. 27.; ERDEM; s. 8-9.

²³ RUHİ; s. 27.

bulurlar. Her biri borcun doğumu için kanunun öngördüğü olguyu teşkil etmektedir. Ancak nafaka borcu, kanunun öngördüğü diğer grupların hiçbirisine girmemektedir. Çünkü nafaka borcu ne hukuki bir muamelede açıklanan iradeye ne de hukuka aykırı bir iradeye dayanmaktadır. Yani nafaka borcunun kaynağı hukuki muamele ya da bir haksız fiil değildir. Nafaka borcu doğrudan doğruya kanunun yüklediği, kanun koyucunun aile fertlerinin birbirlerine yardım etmelerini sadece ahlak kurallarına bırakmayarak, bunu kanuni bir ödev haline getirdiği yükümlülüktür²⁴.

Nafaka isteme hakkı, tarafların düzenlediği sözleşmeden değil, kanunda belirtilen şartların gerçekleşmesi durumunda kendiliğinden doğan, yani kanundan doğan bir yükümlülüktür. Nafaka borçlusunu ve alacaklısının, nafakanın miktarı, ödeme biçimi gibi konularda sözleşme yapımı, olmaları nafaka borcuna akdi yükümlülük niteliğini kazandırmaz. Nafaka, kanunundan doğan bir yükümlülüktür ve taraflar arasında yapılan sözleşme ile, sadece nafakanın kapsamı ve ödeme biçimi belirlenmektedir. Nafaka kanundan doğan bir alacağın tespiti ve tahsili davası niteliği taşımakla birlikte, şahsa bağlı olan nafaka hakkı; nafaka davasının açılması ile birlikte malvarlığı hakkına dönüşür²⁵.

1.5. Nafaka Türleri ve Yoksulluk Nafakasının Diğer Nafaka Türleri ile Karşılaştırılması

1.5.1. Nafaka Türleri

Türk Medeni Hukukunda nafaka, genel olarak bakım nafakası ve yardım nafakası olarak ikiye ayrılır;

1.5.1.1. Bakım Nafakası

Bakım nafakası, ana babanın çocuğa, kocanın karıya ve karın kocaya karşı olan yükümlülüklerinden doğan tek taraflı bir nafaka türüdür. Ergin olmayan çocuklar sadece bakım nafakası talep edebilirler. Bu nedenle bakım nafakası süre ile

²⁴ RUHİ; s. 27.; ERGENEKON; s. 25.

²⁵ RUHİ; s. 27.

sınırlanmıştır; çocuklar için bakım nafakası 18 yaşının doldurulmasına kadar devam eder²⁶.

4721 Sayılı Yeni Medeni Kanun'da "eşlerin eşitliliği ilkesinden hareketle yapılan düzenleme ile koca, bakım yükümlülüğü yönünden birinci derece sorumlu olmaktan çıkarılmış ve her eşe eşit derecede bakım yükümlülüğü getirilmiştir.

Bakım yükümlülüğü yerine getirilirken ana babanın ekonomik ve sosyal durumu göz önünde bulundurulur. Fakat bu yükümlülük alacaklısı olan kişinin sadece zorunlu ihtiyaçlarının karşılanması ile sınırlandırılmamıştır. Yükümlünün, kazancına ve sahip olduğu sosyal duruma uygun bir yaşam tarzını karısı (veya kocası) ve çocukları için sağlaması gerekir²⁷

Bakım yükümlülüğü genellikle, nafaka yükümlüsü tarafından, dışarıdan herhangi bir müdahale olmadan, aile birlik ve bütünlüğünün gereği ve ahlak kuralı olarak kendiliğinden aile bireyleri tarafından yerine getirilmektedir. Ancak bakım yükümlüsü olan, kanunen kendisine yüklenen bu yükümlülüğü gereği gibi yerine getirmese, nafaka alacaklısı tarafından kendisine karşı nafaka davası açılarak uygulamada, tedbir, iştirak ve yoksulluk nafakası denilen ödemeleri yapmaya zorunlu tutulmaktadır²⁸.

Bakım nafakasına yönelik davalar, davalının yerleşim yerinin bulunduğu yerde açılması gerekmemekle birlikte, söz konusu davalar, boşanma davası ile birlikte yürütülmesi halinde, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesinde açılır²⁹.

Bakım nafakası, tedbir nafakası, iştirak nafakası ve yoksulluk nafakası olarak üçe ayrılmaktadır³⁰.

Tedbir nafakası, Türk Medeni Kanununun 197. maddesinin 2. fıkrasında ve 169. maddesinde düzenlenmiştir. Tedbir nafakası, boşanma davası dışında tedbir nafakası ve boşanma davasında istenen tedbir nafakası olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

²⁶ ÖZTAN, Bilge (2004); "Aile Hukuku", 5. Baskı, s. 706, Ankara.

²⁷ ÖZTAN; s. 707.; ERGENEKON, Yılmaz (1961); *Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakaları*, s. 11, Ankara.; ERDEM; s. 11.

²⁸ KALELİ; s. 115.; ERGENEKON; s. 4.; ERDEM; s. 12.

²⁹ ÖZTAN; s. 707.

³⁰ ÖZTAN; s. 706.

Boşanma davasından ayrı olarak istenen tedbir nafakası, eşlerin yükümlülüklerini ihlal etmelerinden kaynaklanmaktadır. Eşlerin karşılıklı hak ve yükümlülükleri, Türk Medeni kanunun evliliğin genel hükümleri başlığı altında 185. maddesinde düzenlenmiştir. TMK. 185. madde gereğince, evlenme ile kurulan evlilik birliğinde eşler, birbirlerine yardım etmek ve çocukların bakım ve eğitimi üstlenmek zorundadırlar. Yani çocukların bakımı eşlerin yükümlülüğündedir. Bakım kavramına çocukların giyimi, barınması, eğitimi, sağlığı, eğlencesi ve ruhi ve fikri gelişmesinin sağlanması girmektedir³¹.

Medeni Kanunun 186. maddesinde, eşlerin konutu birlikte seçecekleri, birliği beraberce yönetecekleri ve birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılacakları hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla bakım yükümlülüğü eşlerin her ikisine aittir. Eşler aile birliğinin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılacaklardır.

Evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi veya evlilik birliği ile ilgili önemli bir uyuşmazlığın doğması halinde eşler ayrı ayrı ya da birlikte hakimin müdahalesini isteyebilirler (TMK md 195/1). Bu düzenlemenin devamında hakimin tarafları uyaracağı ve uzlaştırmaya çalışacağı, gerektiğinde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alacağı belirtilmiştir. Kanunda öngörülen önlemlerden biri nafakadır. Eşlerden birinin, evlilikten doğan yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde, eşler birlikte yaşasalar dahi diğerinin talebi üzerine hakim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler. Hakim katkı miktarını belirlerken, eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız olarak çalışması durumunu göz önünde bulundurur(TMK md. 196/2). Katkı geriye doğru bir yıl ile gelecek yılları kapsayabilir(TMK md. 196/3). Bu doğrultuda, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmeyen eşin diğer eşe nafaka ödemesine karar verir³².

³¹ **BOZOVALI, Haluk** (1990); “*Türk Medeni Hukukunda Bakım Nafakaları*”, s. 10, İstanbul.

³² **RUHİ**; s. 34-35.; **BOZOVALI**; s. 20.

“... Eşler birlik giderine emek ve mali güçleri oranında katılmak zorunda olduklarından tedbir nafakası takdirinin de bu husus göz önünde bulundurulması, katkı oranı buna göre belirlenmelidir. “Yargıtay 2. HD 11.03.2002 gün ve E. 2816/k. 3279 **ÖZUĞUR, Ali İhsan** (2007); “*Nafaka Hukuku*”, 4. Baskı, s. 156, İstanbul.

“...Çalışmayan kadın emek gücü il ailesine katkı da bulunmuş sayılır. Tedbir nafakası takdirinde bu esas alınır...” Yargıtay 2 HD. 04.02.2002 gün, E. 17612/K. 1271 **ÖZUĞUR**; s. 164-165.

Eşlerden biri ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir(TMK md. 197/1). Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hakim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin malların yönetimine ilişkin önlemleri alır(TMK md. 197/2). Hakimin belirleyeceği bu parasal katkıya doktrin ve uygulamada tedbir nafakası denilmektedir³³.

Boşanma ve ayrılık davası açılınca hakim, davanın devamı süresince eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır (TMK md. 169) Kanun, önemli birkaç tedbiri saymış ve “davanın devamı süresince gerekli olan” ifadesini kullanarak hakime tedbirler konusunda geniş yetki vermiştir³⁴.

Eşlerin, aile birliğinin giderlerine katılma yükümlülükleri evlilik sona erinceye kadar devam eder. Boşanma davasının açılmasından sonrada bu yükümlük boşanmaya karar verilmesine kadar sürer. Boşanma davası sırasında hakimin eşlerin ve çocukların geçimine ilişkin alacağı tedbirler, eşlerin birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılacakları hakkındaki TMK md. 186/3 hükmüne dayanır. Eşlerin ve çocukların geçimine ilişkin olarak alınan bu tedbirlere, “tedbir nafakası” denilmektedir³⁵.

Tedbir nafakasına hükmedilmesi için, eşlerin kusurlu olup olmamaları önemli değildir. Boşanma davasının açılmasına kusuruyla sebep olan eş lehine dahi şartları varsa tedbir nafakasına hükmedilir³⁶.

İştirak nafakası, Medeni Kanunumuzda velayet hakkı kendisine bırakılmayan eşin çocuğun bakım ve eğitim masraflarına katılımını sağlamak için düzenlenen bir müessesedir³⁷

Evlilik birliği, boşanma, ayrılık veya iptalle sona erdiğinde, eşlerin velayet hakkını birlikte kullanmaları söz konusu değildir. Hakim boşanma kararıyla birlikte

³³ **BOZOVALI**; s. 20.; **RUHİ**; s. 37-38.

³⁴ **KÖPRÜLÜ, Bülent, KANETİ, Selim** (1989); “*Aile Hukuku*”, 2. Baskı, s. 284, İstanbul.; **RUHİ**, s. 43.

³⁵ **TEKİNAY, Selahattin Sulhi** (1990), *Türk Aile Hukuku*, 7. Baskı, s. 598, İstanbul.

³⁶ **ÖZTAN**; s. 450.; **KÖPRÜLÜ, KANETİ**; s. 187.

³⁷ **ÖZTAN**; s. 456.

çocuğun velayetini de eşlerden birine verir. Çocuğun bakımı ve eğitimi velayet hakkı kendisine verilen eşe ait olur. Ancak velayet hakkı kendisine verilmeye eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorunludur (TMK md. 182/II)³⁸. Boşanmadan sonra velayetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin ödemek zorunda olduğu bu nafakaya “iştirak nafakası” denilmektedir³⁹.

Hakimin, iştirak nafakasına hükmetmesi için talebe ihtiyaç yoktur. İştirak nafakasının miktarının tespitinde, ailenin yaşam standardı, tarafların geliri, çocuğun ihtiyaçları göz önünde tutulur⁴⁰.

İştirak nafakasının miktarını, taraflar, aralarında yapacakları anlaşma ile belirlenebilir. Ancak bu anlaşmanın geçerliliği hakimin onayına bağlıdır (TMK md. 184/5).

İştirak nafakasının azaltılmasının veya artırılmasının talep edilmesi her zaman mümkündür⁴¹.

Velayet hakkı kendisine bırakılmayan eş çalışamayacak durumda ve maddi imkanları da yoksa, iştirak nafakasını ödemekle yükümlü olmaz⁴².

İştirak nafakası, çocuğun onsekiz yaşını tamalandığında, evlenmesi durumunda evlenme tarihinde, mahkeme kararı ile ergin kılınması durumunda ise mahkeme kararının kesinleştiği tarihte kendiliğinden sona erer. (TMK md. 318/1)⁴³.

Çocuğun reşit olması ile ana babanın bakım yükümlülüğü kalkar. Ancak çocuk, sakat veya çalışamayacak durumda ise⁴⁴ ya da, öğrenim durumu, onun başka

³⁸ ÖZTAN; s. 456.

³⁹ ÖZTAN; s. 456.; KÖPRÜLÜ, KANETİ; s. 200.; BOZOVALI; s. 54.

⁴⁰ ÖZTAN; s. 456.

⁴¹ ÖZTAN; s. 457.

“... Küçükün ihtiyaçları arttığından iştirak nafakasının geçen sürede nazara alınarak uygun miktarda artırılması gerekir...” Yargıtay 3 HD, 19.02.2007 gün, E. 2007/2020.K. 2007/2613, ÖZÜĞÜR; s. 209.

⁴² ÖZTAN; s. 457.

“... Kendisi yoksul olan kimse iştirak nafakası ile sorumlu tutulamaz...” Yargıtay 2 HD 08.05.2006 gün, E. 2006/1101, K. 2006/ 7083, ÖZÜĞÜR; *Nafaka Hukuk*, s. 216.

⁴³ “... Ergin çocuk adına iştirak nafakası isteneme...” Yargıtay 2 HD 04.02.2002 gün. E/17620/ K. 1272, ÖZÜĞÜR; s. 257.;

“...Ergin olmayan çocuk için takdir edilen iştirak nafakası onun ergin olması ile kendiliğinden kalkar...” Yargıtay 2. HD 23.01.2001 gün. E. 12529/ K. 14541. ÖZÜĞÜR; s. 258.

⁴⁴ ÖZTAN; s. 475.

bir işte çalışıp para kazanmasına elverişli değilse⁴⁵, Türk Medeni Kanunu'nun 364. maddesine göre reşit olduktan sonra ana babasından yardım nafakası isteyebilir⁴⁶.

Yoksulluk nafakası, sosyal ve ahlaki düşüncelerle kabul edilmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 175. maddesinde düzenlenmiştir. Yoksulluk nafakasının amacı, niteliği, şartları, sonuçları ayrıntılı biçimde İkinci, Üçüncü ve Dördüncü Bölümlerde incelenmiştir.

1.5.1.2. Yardım Nafakası

Yardım nafakası; bir şahsın, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan yakınına bu yoksulluktan kendi olanakları ile kurtulamadığı takdirde yaşaması için gerekli yardımın temin edilmesidir⁴⁷.

Yardıma muhtaç kişilere yardım etmek özellikle toplumsal ve ahlaki bir ödev olup, Medeni Kanunumuz bu ödevi hukuki yükümlük haline getirmiştir⁴⁸. Türk Medeni Kanunu'nun 364. maddesine göre “Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür (TMK md. 364).

Yardım nafakası yükümlüleri ve nafaka alacakları kanunda sınırlı olarak sayılmıştır. Kanunda sayılanlar dışında olanlar madde kapsamına girmez.

Yardım nafakası, bakım nafakasının istenmediği durumlarda söz konusu olur⁴⁹.

Yardım nafakası Özel Hukuk'u ilgilendiren bir borç olup, ayırt etme gücüne sahip olmayanlardan bile istenebilir. Hakim takdir yetkisi ile nafakanın verilip verilemeyeceğine karar verir⁵⁰.

⁴⁵ **RUHİ**; s. 137.

⁴⁶ **ÖZTAN**; s. 475.; **RUHİ**; s. 137.
“... Ergin olan çocuk adına iştirak nafakası istenemez, ocağın TMK 364. maddesine uygun bağımsız dava açması gerekir...” “Yargıtay 2 HD 15.03.2004 gün, E. 2315/ K. 3202. **ÖZUĞUR**; s. 229.

⁴⁷ **RUHİ**; s. 143.

⁴⁸ **AKINTÜRK**; s. 438.

⁴⁹ **ÖZTAN**; s. 706.

⁵⁰ **ÖZTAN**; s. 707.

Nafaka yükümlüsü olanlar üstsoy, altsoy ve kardeşlerdir. Altsoy ve üstsoy hısımlar hangi derecede olursa olsun nafaka ödemekle yükümlüdürler. Yardım nafakası talep eden, kendisine yardım edilmediği zaman yoksulluğa düşecek durumda olmalıdır⁵¹.

Kardeşlerin nafaka yükümlülükleri, refah içinde bulunmalarına bağlıdır. Kardeşlerin refah içinde olmaları zengin olmaları anlamına gelmez Yargıtay'a göre "refah" deyiminden anlaşılması gereken, bir kimsenin gelecekte kaygı duymadan, geliri çevresine ve sosyal durumuna göre lüks sayılabilecek şeyleri sağlamaya elverişli bulunan ve normal ihtiyaçları dışında her şeyi elde edebilecek olması hali anlaşılmalıdır⁵². Kardeşin refah içinde yaşayıp yaşamadığının tespitinde kardeşin mal varlığı ve geliri esas alınır⁵³Yardım nafakası, yansoyda yalnızca kardeşlerle sınırlıdır⁵⁴.

Türk Medeni Kanunu'nun 366. maddesi gereğince, nafaka alacaklısı olan kimseye, resmi veya kamuya yararlı bir kurumda bakılmakta ise; bu kurum veya kuruma bağlı idare, nafaka yükümlüsünden yardım nafakası talebinde bulunabilir (TMK md. 366).

Yardım nafakası talebinde bulunan, TMK md. 365/1 gereğince dava açılırken, mirasçılıktaki sırayı göz önünde tutmalıdır. İlk sırada istemde bulunanın altsoyu, ikinci sırada büyük ana ve büyük babaları ve en son sırada ise büyük ana ve büyük babaların ana ve babaları gelmektedir⁵⁵.

⁵¹ **ÖZUĞUR**; s. 453.

⁵² **ÖZTAN**; s. 709.; **ÖZUGUR**; s. 453.

"... Kardeşin kardeşten yardım nafakası isteyebilmesi için, nafaka isteyen kardeşin yoksulluk içinde olması nafaka istenen kardeşin refah içinde bulunması gerekir..." Yargıtay 2HD 05.11.1985 gün, E. 9089/ K. 8985, **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 496."

"... Geliri çevresine ve sosyal durumuna göre lüks sayılabilecek şeyleri sağlamaya elverişli bulunan ve ihtiyaçları dışında bir bolluk ve zenginlik içinde olan kimse geçim genişliği içinde sayılır..." Yargıtay 2 HD 07.04.1980 gün ve E. 1980/2746 K. 1980/2958 Dip Not : **RUHİ**; s. 147.

⁵³ "...Refah halinin belirlenmesinde sadece nafaka yükümlüsünün kişisel durumu araştırılır. Aile fertlerinin durumu nazara alınmaz..." Yargıtay H.GK. 26.03.1943 gün, E. 11/K.11. **ÖZUĞUR**; s. 518.

⁵⁴ **ÖZTAN**; s. 710.

⁵⁵ **ÖZTAN**; s. 710.; **AKINTÜRK**; s. 441.; **KÖPRÜLÜ, KANETİ**; s. 290.; **BERKİ, Şakir** (1961); "*Medeni Hukuk, Umumi Esaslar ve Aile Hukuku*, s. 259, Ankara.

1.5.2. Yoksulluk Nafakasının Diğer Nafaka Türleri ile Karşılaştırılması

1.5.2.1. Yardım Nafakası ile Karşılaştırılması

Yardım nafakası karşılıklıdır. Altsoy-üstsoy ve kardeşler arasındadır. Yoksulluk nafakası ise bir bakım nafakası çeşidi olarak tek taraflıdır. Yoksulluk nafakası talebi için boşanma sonucu eşlerden birinin yoksulluğa düşmesi şartı aranırken, yardım nafakasında, taraflardan birinin zaruret halinde bulunması diğerinin ise düz hat hismi olmak şartıyla ödeme gücüne sahip olması ve kardeşler arasındaki, nafaka borçlusunu olan kardeşin varlıklı olması gerekmektedir⁵⁶.

Yoksulluk nafakasında, nafaka alacaklısının kusurunun diğer eşten ağır olmaması gerekirken, yardım nafakasında, nafakasında zarurete düşmenin kişinin kendi kusuruyla olup olmaması önem taşımaz.

Yoksulluk nafakası irat veya sermaye şeklinde hükmedilir. Nafakanın miktarının belirlenmesinde yoksulluğa düşmesini önleyebilecek oranda olması gerekirken, zorunlu ihtiyaçların karşılanması ile sınırlandırılmamıştır. Ancak yardım nafakasında ise, nafaka alacaklısının talep edebileceği nafaka miktarı, kendisinin geçimi için gerekli olan zorunlu miktarı aşamaz⁵⁷.

Yoksulluk nafakasına boşanma kararının kesinleştiği tarihten itibaren, yardım nafakasına ise talep tarihinden itibaren hükmolunur. Ayrıca her iki nafaka için de değişen şartlara göre talep halinde nafakanın, artırılması, eksiltilmesi veya kaldırılması taleplerinde bulunulabilir.

1.5.2.2. Tedbir Nafakası ile Karşılaştırılması

Her iki nafaka da bakım nafakası türlerindedir. Türk Medeni Kanunu'nun ilgili maddeleri uyarınca bakım yükümlülüğünü yerine getirmeyen eş nafaka yaptırımı ile karşılaşır.

⁵⁶ ÖZTAN; s. 706.

⁵⁷ ÖZTAN; s. 707.

Tedbir nafakasına boşanma veya ayrılık davası açılmadan önce veya boşanma veya ayrılık davası açıldıktan sonra da hükmedilebilirken, yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için boşanma davasının kesinleşmiş olması gerekmektedir.

Tedbir nafakası talebinde eşlerin kusurunun önemi yoktur. Yoksulluk nafakasında ise, nafaka talebinde bulunacak eşin diğer eşten daha ağır kusurunun bulunmaması gerekmektedir. Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için nafaka talep edenin boşanma nedeniyle yoksulluğa düşmesi şartı aranırken, tedbir nafakasında böyle bir şartın varlığı söz konusu değildir.

Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için, nafakasının talep edilmesi ve boşanma sonucu yoksulluğa düşmesi şartı aranırken, boşanma veya ayrılık davası sırasında hakim re'sen tedbir nafakasına hükmeder. Tedbir nafakasına, dava tarihinden itibaren hükmedilir ve bu nafaka boşanma hükmü ile son bulur. Ancak yoksulluk nafakası boşanma kararının kesinleşme tarihi itibarıyla ve kural olarak süresiz biçimde hükmolunur.

1.5.2.3. İştirak Nafakası ile Karşılaştırılması

Boşanma veya ayrılık kararıyla çocuğun velayeti eşlerden birine verilir ve o çocuğun bakımı velayet hakkı kendisine verilen eşe ait olur. Fakat diğer eş hakim takdir edeceği miktarda çocuğun bakımına iştirak ile yükümlüdür. Bu yükümlülük ana-baba olmanın doğal bir sonucudur⁵⁸. Yoksulluk nafakası ise eş tarafından talep edilebilecek bir nafakadır.

İştirak nafakası, çocuğun reşit olmasına kadar devam eder. Ancak yoksulluk nafakası ise süresiz olarak hükmedilebilir.

İştirak nafakasına çocuk için re'sen hükmedilir. Ancak yoksulluk nafakasına eş tarafından talep halinde hükmedilebilir.

İştirak nafakası ana baba olmanın getirdiği bir yükümlülük olması dolayısıyla kusur araştırılması söz konusu olmaz. Ancak yoksulluk nafakasında, nafaka talebinde bulunan eşin diğer eşten daha ağır kusurlu olması şartı aranmaktadır.

⁵⁸ BOZOVALI; s. 55.

1.6. Yoksulluk Nafakasının Boşanmadan Sonra Hükmedilen Maddi Tazminat ile Karşılaştırılması

Türk medeni Kanunu'nun 174. maddesine göre, maddi tazminat davası boşanmada kusuru olan eşe karşı açılan davadır. Maddi tazminat (TMK md. 174/1) isteminde bulunan eşin boşanmaya neden olan olayda kusursuz veya diğer eşin kusuruna oranla daha az kusurlu olması ve bu hafif kusurun boşanmaya neden olarak ağırlıkta olmaması gerekir⁵⁹. Yoksulluk nafakası alacaklısının kusurunun diğer eşten daha çok olmaması yeterlidir. Yoksulluk nafakası, sosyal yardımlaşma amacıyla öngörülen bir hüküm olması nedeniyle eşlerin boşanmadaki kusurları eşit de olsa yoksulluk nafakasına hakkaniyet gereği hükmedilir. Buna karşılık, boşanmaya neden olan olaylarda tamamen kusurlu olan taraf, yoksulluk nafakası talep edemez⁶⁰. Hatta her iki eşin kusursuz olması halinde de yoksulluk nafakasına hükümlenabilir. Örneğin eşlerden birinin akıl hastası olması. Yargıtay'ın bu doğrultuda verilmiş kararları vardır⁶¹. Ancak her iki eşin kusursuz olmaları durumunda maddi tazminat istenemez, eşit kusur halinde dahi maddi tazminat istenemez. Az kusur maddi tazminat talebinde BK md. 44 uyarınca indirim nedenidir.

Boşanma halinde eşlerden biri kanunda belirtilen koşulların gerçekleşmesi halinde maddi tazminat ile birlikte yoksulluk nafakasını da istemesi mümkündür. Talepte bulunan eş lehine, öncelikle maddi tazminatta hükmedilmiş olması halinde yoksulluk nafakasının miktarının belirlenmesinde bu hususun göz önünde bulundurularak, talepte bulunan eşin hükümlenen tazminata rağmen yoksulluğa düşüp düşmediğinin araştırılması gerekir⁶². Eşin maddi tazminat almış olması,

⁵⁹ ÖZTAN; s. 483.

⁶⁰ ÖZTAN; s. 499.

“... Tamamen kusurlu eş yararına yoksulluk nafakasına hükümlenemez...” Yargıtay 2 HD 05.04.2007 gün, E. 2006/17148-K. 2007/5741; ÖZUĞUR; *Nafaka Hukuku*, s. 321.

“... Eşit kusurlu ve boşanma sonucu yoksulluğa düşeceği kanıtlanan eş için uygun yoksulluk nafakası takdiri gerekir...” Yargıtay 2. HD. 05.12.2006 gün E. 2006/19850, K. 16983, ÖZUĞUR; *Nafaka Hukuku*, s. 329.

⁶¹ “... Koca kusursuz o da olsa koşulları olduğundan davalı lehine uygun yoksulluk nafakasına hükümlenmelidir...” Yargıtay 2 HD. 22.03.2004 gün, E. 2665/K. 3562; ÖZUĞUR; s. 349.

“... Kusursuz ve boşanma yüzünden yoksulluğa düşen davacı yararına uygun yoksulluk nafakası takdiri gerekir...” Yargıtay 2 HD 15.09.2003, E. 10054/K. 11186, ÖZUĞUR; s. 369.

⁶² KAÇAK, Nafiz (2006), “Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat ile Yoksulluk Nafakası”, s. 152, Ankara.; RUHİ; s. 77.

yoksulluk nafakasına engel olmayacağı gibi, bu sebeple yoksulluk nafakası miktarı da aşağılara çekilmemelidir⁶³.

Boşanma halinde diğer eşten maddi tazminat alan eşin, ekonomik durumunda önemli iyileşme sağlaması sonucu, istisnai haller dışında yoksulluk içerisinde olduğunu söylemek zordur. Bu nedenle mahkeme öncelikle, koşulları bulunduğu takdirde maddi tazminata karar vermesi, daha sonra hükmolunan maddi tazminatın davacının ekonomik durumunda ne ölçüde iyileşme sağladığını dikkate alması, maddi tazminata rağmen yoksulluğun söz konusu olup olmayacağını tespit etmelidir. Bu tespit yapılmadan boşanma ile birlikte koşullarının oluşması nedeniyle hem maddi tazminata hem de yoksulluk nafakasına karar verilmesi davacı açısından sebepsiz zenginleşmeye sebebiyet verebilir⁶⁴.

Yoksulluk nafakasına mevcut ve beklemece haklar ile mameleki haklar dahil olmaması nedeniyle, yoksulluk nafakası hiçbir zaman maddi tazminattan fazla olamaz. Türk Medeni Kanununda yoksulluk nafakasını düzenleyen 175. maddenin ana düşüncesi boşanmada kusursuz veya az kusurlu eşin zarurete düşmesini önlemek olup, sosyal yardımlaşma amacıyla bir yardımı öngörmektedir⁶⁵.

Diğer eş kusursuz olduğu için tazminat istenemiyorsa veya talep sahibinin hafif kusuru sebebiyle yoksulluğunu ortadan kaldıracak miktarda bir tazminata hükmedilemiyorsa, eş bu takdirde yoksulluk nafakası talep edebilir⁶⁶.

Evlilik sonrası bağlanacak maddi tazminat ile yoksulluk nafakası saptanırken istemede bulunan hangi standartta yaşaması gerektiği önem kazanır. Maddi tazminat ile yoksulluk nafakası arasındaki en önemli fark, maddi tazminat, eşlerin evliken sahip oldukları yaşam standardını sağlamaya yönelik iken yoksulluk nafakası düşülecek yoksulluğu ortadan kaldırma amacını taşımaktadır⁶⁷.

⁶³ **KAÇAK**; s. 152.

⁶⁴ **AKINTÜRK, Turgut** (1977); “Boşanmanın Hukuki Sonuçları”, AHF 50. Yıl Armağanı (Boşanma Hukuku Haftası), C. II, s. 193, Ankara.; **KALELİ, YALÇINKAYA**; s. 1822.

⁶⁵ **ÖZTAN**; s. 497.

⁶⁶ **ÖZTAN**; s. 504.

⁶⁷ **YAVUZ, Nihat** (2008); “Öğreti ve uygulamada Nafaka, Nişan, Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Davalar”, s. 266, Ankara.

İKİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFKASININ AMACI, HUKUKİ NİTELİĞİ ve ŞARTLARI

2.1. Genel Olarak

Türk Medeni Kanunumuzun 175. maddesinde düzenlenen yoksulluk nafakası boşanma sonucu yoksulluğa düşecek ağır kusuru olmayan eşin, diğer eşten sürekli olarak isteyebileceği nafakadır.

Yoksulluk nafakası 743 Sayılı Eski Medeni Kanununun 144. maddesinde düzenlenmiş olup, bu madde 04.05.1988 tarihli 3444 Sayılı Kanun ile önemli değişikliklere uğramıştır. Maddenin eski metnine göre yoksulluğun önemli olması gerekiyordu. Ancak 3444 Sayılı Kanun ile getirilen düzenleme ile her derecedeki yoksulluk için nafaka istenilebilmesi mümkün hale getirilmiştir. 3444 Sayılı Kanun ile değiştirilen Eski Medeni Kanununun 144 maddesinde, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek eşin kusuru daha ağır olmamak şartıyla geçimini diğer eşin mali gücü oranında süresiz olarak nafaka talebinde bulunabileceği hükmü getirilmiştir. Ayrıca 144. maddeye yükümlü için kusurunun aranmayacağı da belirtilmiştir⁶⁸.

3444 Sayılı Kanunun kabulünden önce EMK'un 144. maddesine göre, yoksulluk nafakası bir yıllık süre ile sınırlandırılmışken, Kanunun kabulü ile yoksulluk nafakasına süresiz olarak hükmedilebilmektedir⁶⁹.

⁶⁸ CAMCI, Ömer (1998); "*Boşanma Tazminatı ve Yoksulluk Nafakası*", s. 100-101, İstanbul.

⁶⁹ CAMCI; s. 101.

Eski Kanunumuzdaki düzenlemeye göre, yoksulluk nafakasında nafaka yükümlününün kadın veya erkek olmasına göre bir ayırım vardı (EMK md 144) önceki kanunumuzdaki erkek aleyhine olan “erkeğin kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesini, “kadının refah halinde bulunması” koşuluna bağlayan ifadeye, 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunumuzda yer verilmemiştir. (TMK md 175). 4721 Sayılı TMK’nun getirdiği bir başka farklılık ise istem halinde bu nafakanın gelecek yıllarda ne miktarda ödeneceğinin hakim tarafından belirlenebilmesidir.

Yoksulluk nafakası boşanmanın mali sonuçlarına ilişkindir. Taraflar yoksulluk nafakasının süresini ve miktarını aralarında anlaşarak kararlaştırabilirler. Ancak bu anlaşmanın geçerli olması hakim tarafından tarafların yaptıkları bu anlaşmayı tasdik etmesi şartına bağlıdır⁷⁰.

Yoksulluk nafakasının toptan ya da irat biçiminde ödenmesine karar verilebilir (TMK md. 176).

Taraflar, mali durumlarının değişmesi halinde, irat şeklinde bağlanan yoksulluk nafakasının artırılması veya azaltılmasına karar verilmesini isteyebilir. Yoksulluk nafakası, nafaka alacaklısının tekrar evlenmesi veya taraflardan birinin ölümü halinde kendiliğinden ortadan kalkar. (TMK md 176/3). Nafaka alacaklısının bir başkası ile fiilen evli gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması yada haysiyetsizce yaşaması halinde ise nafaka mahkeme kararı ile kaldırılır. (TMK md 176/3).

2.2. Yoksulluk Nafakasının Amacı ve Hukuki Niteliği

Eski Medeni Kanununun 152. maddesi uyarınca; evlilik birliği içerisindeki bakım yükümlülüğü kocaya aittir. EMK’un 152 maddesinden kaynaklanan bakım yükümlülüğü kural olarak boşanma ile son bulur. Bununla birlikte, evlilik birliği ortadan kalkan eşlerin birbirleriyle tam olarak yabancı kabul edilmeyecekleri ve hakkaniyet gereği, aralarında belli şartlar doğrultusunda bazı yükümlülükler bulunmaktadır. Bu nedenle, kanun koyucu, sosyal ve ahlaki düşüncelerle, boşanmada kusuru daha az olan ve boşanma ile yoksulluğa düşecek olan eşin korunması amacıyla, evlilik birliği sona ermiş ve evlilik bağı çözülmüş olmasına rağmen

⁷⁰ ÖZTAN; s. 496-497.

gerektiğinde süresiz olarak diğer eş tarafından ekonomik yönden desteklenmesini uygun görmüştür⁷¹. 4721 Sayılı Medeni Kanununda, bakım yükümlülüğü her iki eş içinde getirilmiş ve buna bağlı olarak nafaka ödeme yükümlülüğü her iki eş içinde söz konusudur (TMK md. 175).

Boşanma sonrası yoksulluğa düşecek eşe belli şartlarla bakım yükümlülüğü getiren düzenlemeler hakkaniyet ilkesine dayanmaktadır⁷².

Yoksulluk nafakası bir bakıma yoksulluğa düşen eşin yoksulluğunun paylaşılmasıdır. Yoksulluk nafakasındaki amaç, kusurlu eşe tazminat ödeme değil, geçinme olanağı kalmayan tarafa, ahlaki ve sosyal düşünce ile yardım sağlanmasıdır⁷³.

Yoksulluk nafakası, bir bakım nafakasıdır ve yoksulluk nafakasında nafaka ödeyecek olan eşin kusurunun aranmaması nedeniyle tazminat veya ceza niteliğinde değildir⁷⁴.

2.3. Yoksulluk Nafakasının Şartları

2.3.1. Nafaka İsteminde Bulunan Eş, Boşanma Sonucu Yoksulluğa Düşecek Olmalıdır

Türk Medeni Kanunu'nda yoksulluk kavramı tanımlanmamıştır. Yargıtay 3. HD. 04 11 2004 gün, E. 2004/11243, K. 2004/ 12235 Sayılı kararında "...Yoksulluk kavramı yasamızda tanımlanmamış ise de; yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür gibi bireyin maddi varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanların "yoksul" sayılacağı Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 07.06.1998 gün ve E. 1998/556, K. 1998/688 sayılı

⁷¹ AKINTÜRK; s. 265.; TEKİNAY; s. 262.; ZEVKLİLER, A., ACABEY B., GÖKYAYLA E. (2000); "Medeni Hukuk, Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku", s. 1035, Ankara.; ATEŞ, Mustafa (1998); "Medeni Kanun'da Yapılan Son Değişiklikler Işığında Yoksulluk Nafakası", s. 4, cilt XXIV, YD, s. 471.

⁷² ERGENEKON; s. 133.

⁷³ CAMCI; s. 61.

⁷⁴ AKINTÜRK; s. 265.; YAVUZ; s. 257.

ilamında belirtilmiştir...” demektir. Dikkat edilecek olursa bunlar asgari ihtiyaçlardır⁷⁵.

Geçimini kendi mali kaynakları ve çalışma gücü ile sağlama olanağından yoksun olanın yoksulluğa düşeceği kabul edilmektedir⁷⁶.

Türk Medeni Kanunu'nun 175. maddesi gereğince, eşin, boşanma sonucu yoksulluğa düşme durumunu derecelendirmemiştir. Yoksulluğa düşme; çalışmayan, malvarlığı bulunmayan, sağlık nedenleriyle çalışmayan veya mesleğini icra etmesi kendisinden beklenemeyen eş yoksul olarak nitelendirilebilir. Düzenli geliri olmayan sağlık durumu nedeniyle çalışmayan eş bu durumda yoksul kabul edilmektedir⁷⁷.

Yoksulluk nafakası isteminde bulunan eş iş bulmasına rağmen çalışmıyor yada çalışma yeteneğinden yoksun olmakla birlikte malvarlıkları veya gelirin hayat boyunca nafaka talep edenin ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek derecede olması halinde, bu kişi yoksulluk nafakası isteyemez⁷⁸.

Asgari ücretlinin yoksul sayılıp sayılmayacağı ve asgari ücret düzeyinde geliri olan eş lehine yoksulluk nafakasına karar verilip verilmeyeceği hususuna gelince; Yargıtay 2 Hukuk dairesinin asgari ücret seviyesinde geliri olan kişi lehine yoksulluk nafakasına karar verilemeyeceği yönünde kararları vardır. Ancak buna

⁷⁵ **KAÇAK**; s. 146.; **RUHİ**; s. 73.

⁷⁶ **YAVUZ**; s. 258.

⁷⁷ **ÖZTAN**; 499.; **AKINTÜRK**; s. 259.; **ZEVKLİLER, ACABEY, GÖKYAYLA**; s. 938.
“...Babasına sığınan ve hiçbir geliri olmadığı anlaşılan davacı kadının, boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği gerçekleşmiştir. O halde şartları oluştuğu için, davacı kadın yararına uygun miktarda yoksulluk nafakasına hükmedilmesi gerekir...” Yargıtay 2.HD 04.02.1991 gün E. 589/K. 1829, **TUTUMLU, Mehmet Akif** (2005); “*Teorik ve Pratikte Boşanma Yargılaması Hukuku*”, naklen, s. 1241, Ankara.
“... Eşit kusurlu ve boşanma sonucu yoksulluğa düşeceği kanıtlanan eş için uygun yoksulluk nafakası takdiri gerekir...” Yargıtay 2. HD 05.12.2006 gün E. 2006/19850 K. 16983, **ÖZUGUR**; s. 319.
“...Davacı kadının taşınmazlarının gelir ve değerlerinin onu yoksulluktan kurtaracak derecede olup olmadığını araştırılması sonucuna göre karar verilmesi gerekir...” Yargıtay 2. HD 26.04.2007 gün, E. 2006/18276 K 2007/6861, **ÖZUGUR**; s. 318.
“... Daha az kusurlu olan gelir ve malvarlığı onu yoksulluktan kurtaramayacak durumda olan eş yararına yoksulluk nafakası takdiri gerekir...” Yargıtay 2. HD 27.10.2003 E. 13101/ K. 14292; **ÖZUGUR**; s. 357.
“... Davacının Boşanma yüzünden yoksulluğa düşüp düşmeyeceği araştırılmadan yoksulluk nafakasına hükümlenmez...” Yargıtay 2 HD 02.06.2003 gün, E. 7302/ K. 8076 **ÖZUGUR**; s. 375.

⁷⁸ **RUHİ**; s. 74.; **KÖPRÜLÜ, KANETİ**; s. 195.
“...Davacı kadının taşınmaz kira gelirleri ve şirket ortaklığı ile malvarlığı karşısında yoksulluğa düşmeyeceği belirlendiğinden yoksulluk nafakası isteğinin reddi gerekir...” Yargıtay 2. HD 19.03.2007 gün, E/2006/16314 K 2007/4282, **ÖZUGUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 324.
“...Yoksulluktan kurtaracak derecede düzenli ve sürekli geliri bulunan eş yararına yoksulluk nafakasına hükümlenemez...” Yargıtay 2 HD 28.09.2006 gün. E 2006/5811 K/12658, **ÖZUGUR**; s. 333.
“... Davanın devamı sırasında kendi isteği ile işten ayrılan eş yararına yoksulluk nafakası takdiri konusuna aykırıdır...” Yargıtay 2 HD 22. 09 2003 gün, E 10497/ K 11847, **ÖZUGUR**; s. 367.

karşın Yargıtay Hukuk Genel Kurul ve Yargıtay 3. Hukuk Dairesi tarafından verilen kararlar, asgari ücretin yoksulluk halini ortadan kaldıramayacağı yönündedir⁷⁹.

Yoksulluk ülkenin sosyal ve ekonomik koşullarına göre belirlenir. Yoksulluk kavramı her ülkenin ekonomik ve sosyal durumuna göre farklılık gösterir. Uygulamada Yargıtay'ın birçok kararlarında asgari ücretten az geliri alanların yoksulluğa düştüğü ve yoksulluk nafakasına hükmedilmesi gerektiğinin açıklandığı görülmektedir⁸⁰

Asgari ücret düzeyinde geliri olan eş lehine yoksulluk nafakasına karar verilip verilmemesi durumunu açılan her davanın kendi hal ve şartlarına göre değerlendirerek sonuca ulaştırmak gerekmektedir. Örneğin, boşanan kadın asgari ücretle çalışmakta ve kocasından yoksulluk nafakası talep etmiş olsa, boşanmış olduğu kocası da asgari ücret ile çalışıyorsa, kadın lehine yoksulluk nafakasına karar verilmez. Ancak kadın asgari ücretle çalışmakta ve boşanmış olduğu kocası, asgari ücretin çok üzerinde gelir elde etmekte ise, koşulların varlığı halinde kadın lehine yoksulluk nafakasına karar vermek gerekir⁸¹.

⁷⁹ **KAÇAK**; s. 148.

“...Davacının şirketinde sigortalı olarak çalıştığı ve asgari ücret düzeyinde ücret aldığı anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında TMK'nun 175. maddesi şartları oluşmadığı nazara alınmadan davacı kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmedilmesi doğru değildir...” Yargıtay 2. HD 29.05.2003 gün, E 2003/5998, K 2003/7921, **RUHİ**; s. 73, Dip Not:265.

“...Toplanan delillerden davacının asgari ücretle çalıştığı ve düzenli gelir elde ettiği anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu durum kanunda kadının boşanma sonucu yoksulluğa düşeceği kabul edilemez. İsteğın reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır...” Yargıtay 2. HD 10.12.2000 gün E 10519/ K 12643 **KAÇAK**; s. 148, Dip Not:76.

“...Somut olayda; mahkemece; davalının başka bir erkekle evliymiş gibi yaşadığı hususunun ispatlanmadığı kabul edilmiştir. Toplanan deliller ve dosya kapsamına göre davalı kadın yoksulluktan kurtulmuş değildir. Hemen belirtmek gerekir ki; Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun yerleşik kararlarında “asgari ücretin üzerinde gelire sahip olması” yoksulluk nafakası bağlanmasını olanaksız kılan bir olgu olarak kabul edilmemiştir...” Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun, 26.12.2001 gün ve 2001/2-1158-1185 sayılı ve 01.05.1002 gün ve 2002/2-397-339 sayılı kararları. Yargıtay 3. HD 30.12.2004, E 2004/14585, K 2004/14787, **RUHİ**; s. 73, Dip Not:266.

⁸⁰ **ŞİMŞEK, Mustafa** (2007); “*Açıklamalı ve içtihatlı Aile Mahkemelerinin Görevine Giren Davalar ve Yargılama Usulü*”, s. 47, Ankara.; **KAÇAK**; s. 148.

⁸¹ **RUHİ**; s. 73, kaçak, s. 149.

“...Her dava açıldığı tarihteki şartlara tabidir. Önceki nafaka 11.07.2000 tarihinden itibaren hükmedilmiş olup, iş bu dava tarihi olan 2004'e kadar tarafların sosyal ve ekonomik durumları değişmiş, davacının ihtiyaçları doğal olarak artmıştır. İlk nafaka kararından sonra sigortalı olarak işe başlamış olması tek başına yoksulluğu ortadan kaldıran bir durum olarak değerlendirilmez. Hemen belirtmek gerekir ki; Hukuk Genel Kurulu'nun yerleşik kararlarında “asgari ücret düzeyinde gelire sahip bulunması yoksulluğu ortadan kaldıran bir olgu olarak kabul edilmemiştir...” HGK. 07.10.1998 gün 2-656 E, 688 K, 26.12.2001 gün 2-1158 E, 1185 K ve 01.05.2002 gün, 2-397 E, 339 K, sayılı ilamları gibi...” Yargıtay 3. HD 17. 05. 2005, E. 2005/5132 K 2005/5696; **RUHİ**; s. 74, Dip Not:268.

Yoksulluk nafakası isteminde bulunan eşin, boşanma nedeniyle yoksulluğa düşüp düşmediğinin araştırılması gerekir⁸².

Yoksulluk nafakası koşulları boşanma hükmünün kesinleştiği tarihe göre araştırılmalıdır⁸³. Yoksulluk nafakası talebinde bulunan eşin boşanma kararının kesinleştiği tarihte yoksulluğa düşmüş veya düşecek olması gerekir. Yargıtay'a göre, yoksulluk nafakasının koşulları boşanma kararının kesinleştiği tarihe göre belirlenir. Karar kesinleştiği tarihte yoksulluğa düşmeyip sonradan yoksulluğa düşme nedenleriyle yoksulluk nafakası istenemeyeceği gibi, yoksul olan eş yoksulluk nafakası ödemekle yükümlü tutulamaz⁸⁴.

Yoksulluğa düşme boşanma sonucunda olmalıdır. Örneğin, içki, kumar iflas vb. gibi sebeplerle yoksulluğa düşülmesi hallerinde yoksulluk nafakasına hükmedilemez⁸⁵.

Eşlerin ailelerinin ekonomik durumları kural olarak yoksulluk nafakası da belirleyici olmaz. Örneğin; yoksulluk nafakası isteyen eşin, işi, geliri olmayıp kendi ailesinin yanında onların yardımıyla yaşaması, eşin anne ve babasının zengin olması tek başına yoksulluk nafakasına hükmedilmesine engel teşkil etmez. Ancak eşe miras kaldığı ve bu nedenle yoksul olmadığı ileri sürülürse bu durumun araştırılması gerekmektedir⁸⁶.

Boşanma halinde eşlerden birinin kanundaki koşulların varlığı halinde, maddi ve manevi tazminat ile yoksulluk nafakasını da istemesi mümkündür. İstemde

⁸² **KAÇAK**; s. 149; **RUHİ**; s. 75, **ÖZTAN**; s. 500.

“...Davacı kadının yoksulluğa düşüp düşmeyeceği araştırılmadan yoksulluk nafakasına hükmedilmesi doğru değildir”. Yargıtay 2. HD 16.10.2003 E 11619/ K 13760, **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 361-362.

⁸³ **İNAN, Nihat** (1998); “*Boşanma Nafaka-Eşya-Nişanlanma Davaları*”, s. 711, Ankara.

⁸⁴ **RUHİ**; s. 75.; **KAÇAK**; s. 149-150.; **ÖZUĞUR, Ali İhsan** (2000); “*Evlik Birliğini Sona Erdiren Nedenler, Boşanma ve Ayrılık*”, s. 888, Ankara.

“...Yoksulluk nafakasına hükmedebilmek için, boşanma yüzünden yoksulluğa düştüğünün ispatı gerekir. Yoksulluk nafakası, boşanma davasında ve bu davanın kesinleşmesinden sonra açılmış ise bu halde boşanma davasının kesinleştiği tarihte yoksulluğa düşüp düşmeyeceğinin araştırılması gerekir...” Yargıtay 2. HD 01.04.1993 gün E 1993/2422/ K 1993/3152. **RUHİ**; s. 75, Dip Not:278.

“...Kadın duruşma sırasında yoksulluk nafakası istememiş olsa dahi sonra isteyebilir. Ancak, yoksulluk nafakasının koşulları boşanma davasının kesinleştiği tarihe göre belirlenir...” YHGK. 30. 11.1994 gün ve E. 1994/2-575, K 1994/798, **RUHİ**; s. 75, Dip Not:279.

⁸⁵ **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 334.; **FEYZİOĞLU, Necmettin Feyzi** (1986), “*Aile Hukuku*”, Yeniden Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, s. 397, İstanbul.

⁸⁶ **ŞİMŞEK**; s. 46.; **KAÇAK**; s. 151.

“...Davalıya babasından miras yolu ile intikal eden taşınmazların ve taşınır malların gelir ve değerleri, bunun davalıyı yoksulluktan kurtarıp kurtarmayacağı belirlenmeden yoksulluk nafakasına hükümlenemez...” Yargıtay 2. HD 28.05.2002 gün E 4228/ K 7189 **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 398.

bulunan eş lehine, öncelikle maddi ve manevi tazminata hükmedilmiş ise, yoksulluk nafakasının miktarının belirlenmesinde bu durumda göz önünde bulundurulmalı ve eşin hükmedilmiş olan tazminata rağmen yoksulluğa düşüp düşmediğinin araştırması gerekmektedir⁸⁷.

Bazı yazarlarımıza göre, eşin boşanmadan önceki hayat tarzına oranla düşük ekonomik şartlarda yaşaması, yoksulluğa düşme sayılırken⁸⁸. Bazı yazarlarımıza göre ise, eşin boşanmadan önceki hayat tarzına oranla daha düşük ekonomik koşullar içinde yaşamını sürdürmek zorunda kalması gerçek bir yoksulluk değildir⁸⁹.

Yoksulluk olgusunun değerlendirilmesi ve nafakanın tayini hakime aittir hakim tarafların sosyal ve ekonomik koşullarını, paranın satın alma gücündeki azalma ve insanca yaşama şartlarını göz önünde tutarak nafaka miktarını belirleyecektir⁹⁰.

2.3.2. Nafaka İsteminde Bulunan Eşin Kusuru Diğer Eşten Daha Ağır Olmamalıdır

Kendisinden nafaka istenilecek eşin kusuru önemli değildir. Nafaka borçlusu, boşanmada kusursuzda olsa, kanunda sayılan şartların varlığı halinde nafaka ödemekle yükümlüdür⁹¹. Buna karşın nafaka talep eden eşin kusurunun diğer eşten daha ağır olmaması gerekir⁹².

Nafaka talep eden eş kusurlu olması ile birlikte, bu kusur diğer eşin kusurunun yanında hafif kalıyorsa nafakaya hükmedilir⁹³.

Yoksulluk nafakasındaki kusur kavramının değerlendirilmesindeki amaç hangi tarafın boşanma hükmünün verilmesinde kusurunun tam etkili olduğudur. Kusur oranı nafakada indirim yapılmasını etkilemez⁹⁴.

⁸⁷ RUHİ; s. 77., KAÇAK; s. 152.

⁸⁸ ÖZTAN; s. 500.; FEYZİOĞLU; s. 397.

⁸⁹ KAÇAK; s. 150.

⁹⁰ YAVUZ; s. 264.

⁹¹ ÖZTAN; s. 500.

⁹² HATEMİ H., SEROZAN R. (1993); *Aile Hukuku*, s. 253, İstanbul.; ERDEM Sabri (1996); *Aile Hukuku (Evlenme-Boşanma-Nafaka)*, s. 268, İstanbul., ZEVLİLİLER, ACABEY, GÖKYAYLA; s. 1036.

⁹³ HATEMİ, SEROZAN; s. 252.; ŞİMŞEK; s. 45.

Boşanma davasından sonra açılacak yoksulluk nafakası davasında eşlerin kusuru; boşanma davası içindeki kanıtlara göre değerlendirilecektir. O dava içinde ağır kusurlu olduğu belirlenerek kesinleşen eş yararına yoksulluk nafakasına karar verilemez⁹⁵.

Boşanmaya neden olan olaylarda tamamen veya daha fazla kusurlu olan eş yoksulluk nafakası talep edemez⁹⁶.

Boşanmada eşlerin eşit kusuru varsa ya da her ikisi de kusursuz ise, diğer şartların bulunması halinde yoksulluk nafakasına hükmedilir⁹⁷.

Nafaka yükümlüsünün kusurlu olması şart değildir. Zaten maddi ve manevi tazminat ödemeleri ile yoksulluk nafakası istemi arasındaki farklardan biri de budur. Dolayısıyla akıl hastalığı nedeniyle açılan boşanma davasında, akıl hastası olan davalı tarafın kusurundan söz edilemeyeceği ve dolayısıyla kendisinden maddi ve manevi tazminat istenemeyeceği halde, koşulların varlığı halinde davalı akıl hastası tarafın diğer tarafa yoksulluk nafakası ödemesine karar verilebilir⁹⁸.

Terk nedenine dayalı boşanmaya karar verilmesi halinde davalı yararına yoksulluk nafakası verilemez⁹⁹.

⁹⁴ **KALELİ, Şakir, YALÇINKAYA, Namık** (2000); “*Yeni boşanma Hukuku*”, Cilt II, s. 1814, Ankara; **FEYZİOĞLU**; s. 398.; **TEKİNAY**; s. 263.

⁹⁵ **ŞİMŞEK**; s. 41.

⁹⁶ **KAÇAK**; s. 153.

“...Tamamen kusurlu eş yararına yoksulluk nafakası hükümlenemez...” Yargıtay 2. HD. 05.04.2007 gün. E. 2006/17148; K 2007/5741, **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 321.

“...Daha fazla kusurlu eş yararına tazminat ve yoksulluk nafakasına takdiri yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir...” Yargıtay 2. HD. 12.12.2006 gün. E. 2006/. K. 17447, **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 328-329.

⁹⁷ **ÖZTAN**; s. 500.; **FEYZİOĞLU**; s. 398.; **TEKİNAY**; s. 263.; **KALELİ, YALÇINKAYA**; s. 1814.; **KAÇAK**; s. 154.; **ŞİMŞEK**, s. 41.

“...Eşit kusurlu ve boşanma sonucu yoksulluğa ölçüğü kanıtlanan eş için uygun yoksulluk nafakası takdiri gerekir...” Yargıtay 2. HD. 05.12.2006 gün. E. 2006/19850. K/16983, **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 329.

“...Davalının hakaretlerine karşın davacının birlikte görevlerini yerine getirmediği, davalıyı evden kovduğu belirlenmiştir. Bu durumda taraflar eşit kusurlu olup, davalının yoksulluğa düşeceği kanıtlandığından davalı lehine uygun yoksulluk nafakası takdiri gerekir...” Yargıtay 2. HD. 26.09.2006 gün E. 2006/5915, K/12484 **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 353.

⁹⁸ **BAŞAKLAR, Emin** (1974); “*Nafaka Davaları*”, s. 88, Ankara.; **KAÇAK**; s. 153-154.; **ŞİMŞEK**; s. 41.

⁹⁹ **KAÇAK**; s. 153.

“...Terk nedeniyle boşanma davası kabul edildiğine göre davalı lehine yoksulluk nafakası verilemez...” Yargıtay 2. HD. 01.05.2007 gün. E. 2006/11958. K2007/7198, **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 317-318.

“...Davalı terkte tamamen kusurlu olduğundan lehine yoksulluk nafakası verilemez...” Yargıtay 2. HD. 16.05.2003 gün. E. 7478/K. 11341, **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 367.

2.3.3. Nafaka Miktarı Nafaka Yükümlüsünün Mali Gücü ile Orantılı Olmalıdır

TMK md. 175/1'e göre nafaka miktarı, yükümlüsünün mali gücü oranında olmalıdır. Buna göre, kusursuz olan veya eşit kusurlu olan ya da kusuru daha ağır olmayan eş boşanma neticesi yoksulluğa düşmesi veya düşecek olması halinde, geçimini temin için diğer eşten mali gücü oranında süre sınırı olmaksızın yokluluk nafakası isteyebilir¹⁰⁰.

Ödenecek yoksulluk nafakası istemde bulunan tarafın, yoksulluğa düşmesini önleyecek nitelikte ve normal şartlardan onun geçimine yetecek miktarda olmalıdır. Ayrıca hakimin takdir edeceği yoksulluk nafakasının nafaka yükümlüsünün mali gücü ile orantılı olması gerekir¹⁰¹.

Nafaka ödeyecek eşin mali gücü ile kusursuz yada kusuru diğer tarafa göre ağır olmayan eşin ihtiyaçları arasında bir denge kurulmaya çalışılmalıdır¹⁰².

Hakimin yoksulluk nafakasını takdir ederken belli hususları göz önünde tutmasında fayda vardır. Hakim tarafından belirlenecek nafaka hem nafaka isteyen temel, zorunlu ihtiyaçlarını karşılayacak, onu yoksulluktan kurtaracak miktarda olmalı hem de yükümlü tarafın ödeme gücünü aşmamalıdır. Yoksulluk nafakası mutlak şekilde, evlilik birliği içindeki imkanların boşanmadan sonrada devam ettirilmesine yönelik bir hukuki müessese olarak algılanmamalıdır¹⁰³.

Asgari ihtiyaçlarını karşılayan nafaka yükümlüsünün, bu ihtiyaçların karşılanmasından arta kalan kısmı nafaka olarak ödemesi, bu ödemeye rağmen yine de bir meblağ kalıyorsa, bu miktardan nafaka alacaklısının boşanmadan önceki hayat standardını sağlaması mümkündür. Yani, boşanma öncesindeki yaşam standardı, ödenecek nafakanın en üst sınırını oluşturur¹⁰⁴.

¹⁰⁰ KAÇAK; s. 154.; RUHİ; s. 80.

¹⁰¹ YAVUZ; s. 258.

¹⁰² ÖZTAN; s. 501.; FEYZİOĞLU; s. 398.; VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet (1965); "Türk Medeni Hukuku", Cilt 2, Aile Hukuku, y 5. Baskı, s. 372, İstanbul.

¹⁰³ FEYZİOĞLU; s. 397.; TUTUMLU; s. 1243.; ZEVLİLİLER, ACABEY, GÖKYAYLA; s. 939.

¹⁰⁴ ÖZTAN; s. 501.

Yoksulluk nafakasını ödeyebilecek durumu ve maddi gücü bulunmayan taraf aleyhine yoksulluk nafakasına karar verilemez¹⁰⁵.

2.3.4. Yoksulluk Nafakasının Hükmedilebilmesi Boşanma Nedeniyle Yoksulluğa Düşecek Eşin Talebine Bağlıdır

2.3.4.1. Taleple Bağlılık Kuralı

Türk Medeni Kanununun 175. maddelerinde düzenlenen yoksulluk nafakası hakkında usulün genel prensibi geçerlidir. Miktarı belirtilmiş açık bir yoksulluk nafakası talebi ya da davası olmadıkça hüküm bu hususta karar veremez. Yerleşik Yargıtay kararları da bu doğrultudadır¹⁰⁶.

Nafaka talep eden eşin mutlaka “yoksulluk” nafakası deyimini kullanması gerekmez. Uygulamada görülen “ömür boyu nafaka”, “sürekli nafaka” gibi deyimlerin yoksulluk nafakası talebi olarak değerlendirilmesi gerekir. Hakim bu durumda HUMK’un 75. maddesi gereğince talepte bulunan tarafa nafaka miktarını mahiyetin açıklattırıp duruşma tutanağı ile imzası alınmalıdır (HUMK md. 151)¹⁰⁷. Görülmekte olan boşanma davası sırasında yoksulluk nafakası talep eden eşin duruşma tutanağı ile alınan beyanı yoksulluk nafakası şartlarından olan talep için

¹⁰⁵ **TUTUMLU**; s. 1243.; **RUHİ**; s. 81.

“...Mecburi askerlik görevini yapan ve şahsi geliri olmayan koca eşine karşı nafaka vermekle sorumlu tutulamaz. 12.12.1966 gün 5/11 sayılı içtihadı Birleştirme Kararı Mahkemece Kocanın asker olduğu günler ilgili askerlik şubesinden sorulup belirlenecek askerlik dönemi dışında kalan kısmı için nafaka takdir edilmesi gerekir. Eksik inceleme ile hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır...” Yargıtay 2. HD. 05.06.2001-5843/7363, **TUTUMLU**; s. 1243, naklen.

“...Toplanan delillerden davlının hasta ve fiziken sakat olduğu, çalışmadığı, ailesinin yardımı ile güvendiği, kendisinin yoksul olduğu anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında, kadının yoksulluk nafakası istediğinin reddine karar verilmesi gerekir...” Yargıtay 2. HD 25.06.1999 gün E 5508 K/7397, **TUTUMLU**; s. 1243, naklen.

¹⁰⁶ **TUTUMLU**; s. 1227.

“...İstek olmadıkça yoksulluk nafakasına hükümlenemez...” Yargıtay 2. HD. 04.04.2007 gün E. 2006/17410-K20075596, **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 322-323.

“...Davalının açık yoksulluk nafakası talebi olmadığı halde talep dışı yoksulluk nafakasına hükümlenmesi doğru değildir...” Yargıtay 2. HD. 15.09.2003 gün, E. 10148/K.11281, **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 368. “...İstek olmadıkça gelecek yıllar için artırımlı yoksulluk nafakası belirlenemez...” Yargıtay 2. HD, 07.05.2003 gün, E. 5641/K 6759 **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 377-378.

¹⁰⁷ **KAÇAK**; s. 144-145.; **TUTUMLU**; s. 1228.

yeterlidir¹⁰⁸. Davacının sosyal ve ekonomik durumunun güçsüzlüğünü vurgulayan ifadeleri Yargıtay yoksulluk nafakası talebi olarak kabul etmiştir¹⁰⁹.

Yoksulluk nafakası hususunda istem varsa hakim olumlu yada olumsuz bir karar vermek zorundadır¹¹⁰.

Dava dilekçesi ya da cevap layihasında yoksulluk nafakası talep eden tarafın yargılama aşamasında bu isteğinden feragat etmesi mümkündür. Ancak, bu yöndeki beyan tutanağa geçirilip beyanı imza altına alınmadıkça feragat hukuki sonuç doğurmaz. (HUMUK 151/son). Yargılama aşamasında yoksulluk nafakası talebi olmadığını beyan eden eşin sonradan yoksulluk nafakasını dava konusu yapması halinde ise talebin reddi gerekmektedir¹¹¹.

Anlaşmalı boşanma davasında yoksulluk nafakası istemediğini açıkça beyan eden eş, daha sonra yoksulluk nafakası isteyemez¹¹².

Yargıtay Kararlarına göre, anlaşmalı boşanma, boşanmanın mali sonuçlarını da kapsar. Bu nedenle anlaşmalı boşanma davasında yoksulluk nafakası verileceğine dair bir anlaşma mevcut değilse, yani yoksulluk nafakası istenmemiş ve boşanma kararı kesinleşmiş ise, bu kararı boşanma ve boşanmanın fer'i sonuçları hakkında kesin hüküm teşkil eder ve daha sonra yoksulluk nafakası istenemez¹¹³.

¹⁰⁸ **KAÇAK**; s. 145.

¹⁰⁹ **TUTUMLU**; s. 1228.

“...Dava dilekçesindeki “davacı ev hanımıdır. Bir işi ya da yapabileceği bir mesleği yoktur” şeklindeki sözler yoksulluk nafakası talebini içermekte olup, boşanma ile birlikte davacı kadının yoksulluğa düşeceği anlaşıldığı halde yoksulluk nafakası takdir edilmemesi doğru değildir...” Yargıtay 2. HD 03.02.2003-156/1423, **TUTUMLU**; s. 1229.

¹¹⁰ **RUHİ**; s. 83.

“...Davalının yoksulluk nafakası istemi konusunda olumlu veya olumsuz bir karar verilmemesi doğru değildir...” Yargıtay 2. HD 30.03.2004 gün, E. 3217/K 4010 **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 345-346.

¹¹¹ **TUTUMLU**; s. 1229;

“...Davalının ilk oturumdaki maddi ve manevi ödeme ve yoksulluk nafakası isteğim yoktur, biçimindeki sözleri, üzerinde tasarruf hakkı doğan ödence isteğinden feragat niteliğindedir. Yoksulluk nafakası ve ödence verilmesini gerektiren maddi olay tarihinde doğmuştur. Feragat Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 95. maddesi gereği kesin bir hükmün sonuçlarını doğurur. Haktan feragat niteliğindeki beyandan sonra düşen hakkın Medeni Kanununun 143 ve 144 (Yeni MK m. 174-175) maddesine dayanan hakkın yenden dava konusu yapılması ve yanı sıra dava içinde yeniden istenmesi mümkün değildir...” Yargıtay 2. HD 05.11.1998 gün E. 10054/ K. 11848, **TUTUMLU**; s. 1229, naklen.

¹¹² **RUHİ**; s. 86.; **ÖZTAN**; s. 498.

¹¹³ **TUTUMLU**; s. 1230.; **RUHİ**; s. 86.

“...Anlaşmalı boşanma davasında yoksulluk nafakası talep etmeyen eş, daha sonra yoksulluk nafakası isteyemez...” Yargıtay 2. HD 08.05.2006 gün, E. 2006/622- K 7071; **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 337.
“...Taraflar, boşanma davasında mali konularda anlaşmışlar ve bu anlaşmayı hakim huzurunda kabul etmişlerdir. Her ne kadar TMK'nun 175. maddesine göre, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek olan eş

ÖZTAN'a göre, doktrin ve uygulamada kabul edilen görüşe göre, boşanma davasının kesinleşmesinden sonra hak sahibi olan taraf maddi, manevi tazminat ve yoksulluk nafakası isteyebilir. Anlaşmalı boşanmada ise, eşin yoksulluk nafakasına ilişkin hakkını kullanması boşanma sırasında yoksul olmadığı yolunda bir karine teşkil etse de bu kesin karine değildir. Boşanma nedeniyle yoksulluğa düşen taraf bu durumu ispatlayarak yoksulluk nafakasına hak kazanabilir. Maddenin amacının boşanma nedeniyle zarurete düşen eşin korunmasına yönelik olması sebebiyle Yargıtay 'ın anlaşmalı boşanmada tarafların hazırladığı ve hakim tarafından onaylanan protokolde yoksulluk nafakasının talep edilmemiş olmasının davacının boşanma sırasında yoksulluğa düşmediği yönündeki kesin hüküm doluşturacağı yönündeki karar isabetli değildir¹¹⁴.

TMK'nun 166/3. maddesinde aranan koşullar gerçekleşmeden, mahkemece hatalı olarak anlaşmalı boşanmaya hükmedilmiş ve bu hüküm kesinleşmiş ise, bu durum ilgili tarafın yoksulluk nafakasını talep hakkını ortadan kaldırmaz¹¹⁵.

2.3.4.2. Talebin Şekli

Yoksulluk nafakası boşanma davasının fer'i niteliğinde olması nedeniyle boşanma davası sırasında karar verilmeye kadar, davanın her safhasında yazılı ve sözlü olarak yoksulluk nafakası talebinde bulunulabilir¹¹⁶.

Boşanmanın fer'i niteliğindeki talep haklarından olan yoksulluk nafakasının talebi özel bir şekli kuralına tabi değildir, dava dilekçesinde, cevap layihasında, bunun dışında mahkemeye sunulan dilekçelerle talep edilebileceği gibi sözlü

yoksulluk nafakası isteyebilirse de, davacı yönünden kesinleşen bu hüküm yoksulluğa düşmediği yönünde kesin hüküm oluşturmuştur..." Yargıtay 3. HD 26.02.204 gün; E. 889/ K. 1319. **YAVUZ**; s. 339.

¹¹⁴ **ÖZTAN**; s. 498.

¹¹⁵ **TUTUMLU**; s. 1231.

"...Somut olayda 3444 Sayılı Yasa ile değişik MK'nın 134/3 (yeni MK. m. 166/3) maddesiyle düzenlenen anlaşmalı boşanmanın mali sonuçlarıyla ilgili, taraflarca kabul edilecek bir düzenleme mevcut olmadığı halde, anlaşmaya dayalı boşanmaya kara verilmiş ve hükmün bu kısmı temyiz edilmemekle kesinleşmiştir. O itibarla öncelikle belirtmek gerekir ise, yoksulluk nafakasını, diğer taraftan isteme hakkına sahiptir..." HGK. 11.11.1992-2-552/651. **TUTUMLU**; s. 1231, naklen.

¹¹⁶ **FEYZİOĞLU**; s. 399.; **KALELİ, YALÇINKAYA**; s. 1812.; **TUTUMLU**; s. 1230.

beyanlarda istenebilir. Sözlü beyanın duruşma tutanağına geçirilerek talep sahibinin imzasını alınması gerekmektedir (HUMK. md 151/son)¹¹⁷.

2.3.4.3. Talebin Süresi

Yoksulluk nafakası boşanma davası içinde istenebileceği gibi, boşanma davasının sonuçlanmasından sonra bağımsız dava konusu da yapılabilir¹¹⁸.

Yoksulluk nafakası boşanmadan sondada talep edilebileceği gibi, kanun koyucu ilk defa istenen yoksulluk nafakası taleplerin 1 yıllık zamanaşımı süresine tabi tutmuştur. (TMK md 178). Süre boşanma hükmünün kesinleşmesi tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır. TMK md 178’ deki zamanaşımı süresi ilk kez istenecek yoksulluk nafakası talepleri için olup; yoksulluk nafakasının artırılması, azaltılması ya da kaldırılmasının yönelik davalardan herhangi bir süre sınırlaması yoktur¹¹⁹.

2.3.4.4. Harç Sorunu

Boşanma davası devam ederken bu dava içinde talep olunan yoksulluk nafakası, harca tabi değildir. (aynı süreçte istenen maddi ve manevi tazminatlar gibi.)¹²⁰

Boşanma davası içerisinde yoksulluk nafakasını halinde, bu talep boşanmanın eki niteliğinde olduğundan, ayrı harç alınmaz, ayrı vekalet ücretine hükmedilemez. Boşanma kararını kesinleşmesinden sonraki istekler ise ayrı harç ve vekalet ücretine tabi olacaktır. Ayrıca boşanma kararı verinceye kadar yoksulluk nafakası isteğinde bulunulması ve kararın boşanma dışındaki nedenlerle (örneğin; velayet, tedbir nafakası, kişisel ilişki gibi) Yargıtay tarafından bozulması halinde, aynı dava içinde

¹¹⁷ TUTUMLU; s. 1232.

¹¹⁸ ZEVKLİLER, ACABEY, GÖKYAYLA; s 1038., TEKİNAY; s. 257.; KÖPRÜLÜ, KANETİ; s. 196.; AKINTÜRK, Armağan; s. 175.; HAKBİLEN, Adnan (1852), “Yoksulluk Nafakası”, İst. Bar. Der. Cilt 26, sayı I. Ocak 1852, İstanbul 344.

“...Boşanma hükmü kesinleştikten sonra, boşanma ile ilgili davada yoksulluk nafakası istenemez. Yoksulluk nafakası harcı yatırılarak bağımsız açılacak bir dava ile istenmelidir...” Yargıtay 2.HD 16.7.2003 gün, E 98 69/K. 10953, ÖZÜĞÜR; Nafaka Hukuku, s. 369.

¹¹⁹ TUTUMLU; s. 1234.

¹²⁰ TUTUMLU; s. 1234.

artık yoksulluk nafakası istenemez. Boşanma kararı kesinleştiği ve bu sebeple ekinden de bahsedilemeyeceğinden, harcı yatırılarak ayrı bir yoksulluk nafakası davasının açılması gerekmektedir¹²¹.

2.3.5. Boşanmaya Karar Verilmiş Olmalı ve Bu Karar Kesinleşmiş Bulunmalıdır

Türk Medeni Kanununun 175. maddesinde “boşanma yüzünden yoksulluğu düşecek taraf...” cümlesi ile bu şart açıkça ifade edilmiştir. Sosyal ve ahlaki düşüncelerle kabul edilen yoksulluk nafakası¹²² bu yönü ile evlilik birliği devam ederken süren tedbir nafakalarından (TMK md 195,197)ayrılmaktadır¹²³.

Boşanma davasının reddine karar verildiği; boşanma kararını henüz mevcut olmadığı ya da kesinleşmediği durumlarda yoksulluk nafakası taleplerinin reddine karar verilmesi gerekmektedir¹²⁴.

¹²¹ **ŞİMŞEK**; s. 44.; **TUTUMLU**; s. 1235.

“...Boşanma ile ilgili hüküm kesinleştikten sonra aynı davada yoksulluk nafakası istenemez. Harcı verilerek bu konuda bağımsız bir dava açılmalıdır...” Yargıtay 2.HD.08.06.2000-E. 5784/K.7650, **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s.430-431.

“...Kusuru daha ağır dan eş yoksulluk nafakası isteyemeyeceği gibi, boşanma davası içinde istenen nafaka boşanmanın fer’i niteliğinde olduğundan ayrırcı harca tabi değildir ve kabul ve reddolunan nafaka miktarı üzerinden ayrıca taraflar lehine avukatlık ücretine hükmolunamaz...” Yargıtay 2.HD.15.12.1999. gün-E. 12043/k.13874, **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 436-437.

“...Medeni Kanun’un 143ve 144. (yeni MK m 174 ve 175) maddesi uyarınca vaki istekler boşanma davasının yerel mahkemede yapılan yapılması sırasında ortaya konur ise boşanmanın eki niteliğindedir. Aksi halde usulüne uygun harç ödenerek açılacak dava ile bu haklar istenebilir. Kararın boşanma dışında başka yönden bozulması halinde bu konular ilişkin yürütülen yargılama sırasında ortaya konulan istekler artık boşanma davasının kapsamında düşünülemez. Mahkemece uyulan bozma kararı gereğin e hüküm verilmiş olmasına ve özellikle boşanma davasını yerel mahkemede devamı sırasında ileri sürülmeyen iddiaların boşanma davasının eki (fer’i) olarak nitelendirilmesini mümkün bulunmamasına göre yerinde görülmeyen bütün temyiz isteklerini reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına...” Yargıtay 2.HD 04.03.1998. gün E. 1421/K.2560, **TUTUMLU**; s. 1235-1236, naklen.

¹²² **FEYZİOĞLU**; s. 397.; **BOZOVALI**; s.67.; **ATEŞ**; s. 284.; **TUTUMLU**; s. 1236.

¹²³ **TUTUMLU**; s. 1236.

¹²⁴ **TUTUMLU**; s. 1236.

“... Boşanma davası reddedilmişse yoksulluk nafakasına hükmolunamaz...”Yargıtay 2.HD. 30.06.1994-E. 6512/k.6407, **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 448.

“... Yoksulluk nafakası ancak boşanma kararı verildiğinde ve yoksulluk nafakası hakkında miktarda belirtilip açık istek olması, Medeni Kanunun 144.(Yeni MK m. 175) maddesi koşulları olduğu takdirde verilebilir. Mahkemece boşanma kararı verilmediği halde koşulları da tartışılmadan yoksulluk nafakası verilmesi doğru değildir...” Yargıtay 2. HD 22.03. 1999 gün, E. 646/k. 2666. **TUTUMLU**; s. 1236, naklen.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFKASININ HÜKÜMLERİ ve SÜRESİ

3.1. Yoksulluk Nafakasının Başlangıcı

Yoksulluk nafakası, boşanma davası ile birlikte boşanma davası devam ederken ya da boşanma davası sonuçlandıktan sonra dahi istenebilir¹²⁵.

Yoksulluk nafakası boşanmadan dolayı, yani boşanma yüzünden verilen bir nafaka türüdür. Dolayısıyla bu nafakanın hukuki varlık kazanabilmesi için boşanma kararının verilmesi ve hükmün kesinleşmesi gerekir¹²⁶.

Yoksulluk nafakasının boşanma davasından sonra ayrı bir dava ile istenmesini engelleyen bir hüküm kanunumuzda yoktur. Yargıtay'ın 22.01.1998gün ve 5/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ile benzer düzenleme ile istenebilen manevi tazminat davasının boşanma davasından sonra açılabileceği kabul edilmiştir.

¹²⁵ bkz. Talebi şekli, s.32.

“...Yoksulluk nafakası boşanma davası içinde istenebileceği gibi dava devam ederken dava kesinleştikten sonra ayrı bir dava şekli de istenebilir. Bu durumda açılacak dava 1 yıllık zamanaşımına tabidir...” Yargıtay 3.HD.16.12.2003 gün/E.14060/k.14386, **YAVUZ**; s. 388.

¹²⁶ **TUTUMLU**; s. 1249.

“...Yoksulluk nafakası boşanma kararının kesinleşmesinden sonra hüküm ifade eder. Boşanma kararının kesinleştiği 06.02.2002 tarihinde geçerli nafakaya hükmedilmesi gerekirken, dava tarihinden (24.01.2002 tarihinden) geçerli olacak şekilde hükmedilmesi doğru değildir...” Yargıtay 3.HD 08.11.2004, E 2004/12099, K.2004/12352, **RUHİ**; s. 88, Dip Not:377, naklen.

Boşanma hükmünün kesinleşmesinden sonrada bağımsız bir dava ile yoksulluk nafakası talep edilebilir¹²⁷.

Boşanma davası içinde talep edilen yoksulluk nafakası boşanmasını eki niteliğinde olması sebebiyle harca ve vekalet ücretine tabi değildir. Buna karşın boşanmanın kesinleşmesinden sonra talep edilen yoksulluk nafakası harç ve vekalet ücretine tabi olacaktır¹²⁸.

Boşanma davası kesinleştikten sonra açılan yoksulluk nafakasında, davacının kusuru, ve yoksulluk halinin araştırılması boşanma ile ilgili hükmün kesinleştiği tarihe göre değerlendirilir.¹²⁹

TMK. 178 md maddesi uyarınca evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar Buradaki zamanaşımı, boşanma davasının kesinleşmesinden sonra açılacak olan yoksulluk nafakası davasına ilişkindir. Daha önceden yoksulluk nafakası hakkında karar verilmiş ve buna dayanılarak yoksulluk nafakasının artırılması veya azaltılması davaları bu kapsamda değerlendirilemez. Söz konusu düzenleme boşanma kararı kesinleştikten sonra yoksulluk nafakası davasının açılıp açılmayacağına yönelik olup, düzenleme ile evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden sonra eşlerin uzun yıllar sonra yoksulluk nafakası talebi ile karşı karşıya gelmeleri önlenmiştir¹³⁰.

Bir yıllık süre sona erdikten sonra açılan yoksulluk nafakası davasında, davalı zamanaşımı def'i ileri sürebilir. Davalı taraf zamanaşımını ileri sürmediği takdirde hakim, zamanaşımını kendiliğinden dikkate alamaz (BK. md 140)¹³¹.

¹²⁷ **YAVUZ**; s. 259.

¹²⁸ bkz. Harç Sorunu s.33.

¹²⁹ "... Yoksulluk nafakası boşanma hükmünün kesinleştiği tarihten sonra da istenebilir. Ancak koşulların oluşup oluşmadığı boşanma ile ilgili hükmün kesinleştiği tarihe göre değerlendirilir. Yoksulluk nafakası ile ilgili kesin hüküm nazara alınmalıdır..." Yargıtay 2.HD. 10.04.2000 gün, E. 4326/k. 4485; **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 431.

¹³⁰ **RUHİ**, s. 89.

"...Yoksulluk nafakası boşanma hükmünün kesinleşmesinden sonra yasal bir yıllık zamanaşımı süresi içerisinde ayrı bir dava ile de istenebilir..."Yargıtay 2.HD 11.02.2002 gün. E. 1104/k.1667. **ÖZUĞUR**; *Nafaka*, s. 409.

¹³¹ **RUHİ**; s. 89.

"...Türk Medeni Kanununun 178. maddesine göre, evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinde bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Zamanaşımı def'i ancak taraflarca ileri sürülmesi halinde dikkate alınabilir. Aksi takdirde hakim tarafından resen gözetilemez, (HMUK. Md 75/1) Somut olayda tarafların boşanmasına ilişkin hüküm 27.05.2002 tarihinde kesinleşmiş yoksulluk nafakasına dair dava ise 08.01.2003 günü açılmıştır. Böylece boşanma

Zamanaşımına uğramış borç eksik borç niteliğindedir. Alacaklının borcun yerine getirilmesi için açmış olduğu davada cevap süresi içinde, borçlu zamaşımı def'ini ileri sürmediği veya cevap süresi dışında ileri sürmesi halinde davacı (alacaklı) bu duruma muvafakat etmediği takdirde, hakim borcun ödenmesine karar verir¹³².

Yoksulluk nafakası boşanma davası sırasında istenilmişse, boşanmaya karar verilen hükümde yoksulluk nafakası hususunda da karar verilecektir. Bu durumda yoksulluk nafakası ödemelerinin başlangıç tarihi boşanma hükmünün kesinleştiği tarihtir¹³³.

Yoksulluk nafakası, boşanma davasını sona ermesinden sonra talep edilmişse, yoksulluk nafakasının başlangıcı bu davaya ilişkin hükmün kesinleştiği tarih değil, davanın açıldığı tarihtir¹³⁴.

3.2. Yoksulluk Nafakasının Arttırılması veya Azaltılması

Nafakanın ödenmesine ilişkin hüküm TMK.176 maddesinde düzenlenmiş olup TMK. 176/4. maddesine göre, tarafların mali durumlarının değişmesi ve hakkaniyetin gerektirdiği hallerde iradın artırılması veya azaltılmasının karar verilebilir.

Yoksulluk nafakasının sermaye (toptan ödeme) biçiminde ödenmesi halinde borç sona ereceğinden tarafların durumlarında meydana gelen değişiklikler nafakanın gözden geçirilmesini artırma-eksiltme etkilemez¹³⁵. Ancak nafakanın irat biçiminde ödenmesine karar verilmesi halinde bu durum kesin hüküm teşkil etmez ve dolayısıyla tarafların sosyal ve ekonomik durumlarının değişmesi ve hakkaniyetin

hükmünün kesinleşmesinden itibaren 1 yıllık süre dolmadan yoksulluk nafakası istenilmiş olup dava süresindedir. Diğer taraftan davalı tarafça usulüne uygun zamaşımı definde bulunulmadığı halde, mahkemece zamaşımı hususu resen dikkate alınarak hüküm kurulmuştur..." Yargıtay 3.HD.28.09.2004, E, 2004/8541, k. 2004/9969, **RUHİ**; s.88, Dip Not:390, naklen.

¹³² **EREN, Fikret** (1998); *Barolar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt 1 Gözden Geçirilmiş 6. Bas., s.90-91, İstanbul.; **RESİOĞLU, Safa** (1997); *Borçlar Hukuku, Genel Hükümler*, 11. Baskı, s. 333-336, İstanbul.

¹³³ **ERGENEKON**; s. 140.; **YALÇINKAYA, KALELİ**; s. 1821.; **ERDEM**; s. 75.; **RUHİ**; s. 90.

¹³⁴ **ERGENEKON**; s. 140.; **ERDEM**; *Yoksulluk Nafakası*, s. 75.; **RUHİ**; s. 90.

¹³⁵ **FEYZİOĞLU**; s. 400.; **BOZOVALI**; s. 75.; **KALELİ, YALÇINKAYA**; s. 1824.; **ELBİR, Halid K.** (1848) ; *Boşanma Halinde Maddi ve Manevi Tazminat Nafakası Hakların Toplu Bir Tetkiki*; İst. Bar. Der. 1848. s. 1, s. 12.

gerektirdiği hallerde, nafaka miktarının artırılması veya azaltılmasına karar verilebilir¹³⁶.

Nafaka miktarını artırılması ya da azaltılması taleple olur. Hakim tarafından verilen karar değiştirici yenilik doğuran bir karardır. Nafakanın artırılması ya da azaltılması için uygulamada üç şart aranır. Bunlar, tarafların ekonomik durumlarında büyük bir değişikliğin ortaya çıkması; söz konusu değişikliğin sürekli olması ve nafaka alacaklısının ekonomik durumunda değişikliğin ortaya çıkacağıının boşanma kararı verilirken öngörülmesinin mümkün olmamasıdır¹³⁷.

Yoksulluk nafakasının artırılabilmesi için davanın açıldığı tarihte davacının yoksulluğunun devam ediyor olması gerekmektedir¹³⁸.

Yoksulluk nafakasının artırılması davalarında öncelikle yoksulluk nafakası hakkında verilen hükmün kesinleşip kesinleşmediği hususunun araştırılması gerekir, eğer bu konudaki hüküm kesinleşmemişse, bu konunun bekletici mesele yapılması sonucuna göre karar verilir¹³⁹. Yoksulluk nafakası ve daha sonraki yıllarda ödenecek nafaka artış oranı üzerinde yapılan anlaşma tarafları bağlar ve enflasyon oranı ne olursa olsun anlaşmada gösterilen miktarın dışında artırma talebinde bulunulamaz¹⁴⁰.

Yoksulluk nafakasını artırılması ya da azaltılması davalarında davalıya duruşma günü tebliğ edilmeden karar verilmez. Her dava açıldığı tarih dikkate

¹³⁶ **RUHİ**; s. 94.

“...Davacının aylık gelir onu yoksulluktan kurtaracak nitelikte değildir. Yoksulluk nafakasının hakkaniyete uygun artırımı gerekir...” Yargıtay 2.HD. 29.09.2003 gün- E.11375/k. 11186 **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 365-366.

“...Yoksulluk nafakası, zaman içerisinde tarafların ekonomik durumlarındaki değişim dikkate alınarak artırılıp, azaltılabilir. Miktarı takdir edilirken de hakkaniyet kuralı dikkate alınmalıdır...”Yargıtay 2.HD. 01.02.2002 gün ve E. 2002/50, K. 2002/883, **RUHİ**; s. 94, Dip Not:418, naklen.

¹³⁷ **ÖZTAN**; s. 505-506.

¹³⁸ “...Tarafların mali durumlarının değişmesi veya hakkaniyet gerektirdiği hallerde de yoksulluk nafakası istenebilir. Yoksulluk nafakasının artırılmasını isteyebilmek için davanın açıldığı tarihte yoksulluğun devam etmesi gerekir...” Yargıtay 3.HD. 21.05.2002 gün, E. 5041/K.5769/ **YAVUZ**; s. 421.

¹³⁹ **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 304.

“...Yoksulluk nafakası artırımı önceki kararın kesinleşip kesinleşmediğinin araştırılması gerekir...” Yargıtay 2.HD.18.03.1998- E. 2688/K. 3327 **ÖZUĞUR**; s. 442.

¹⁴⁰ **RUHİ**; s. 96.

“...Taraflar arasında kesinleşen boşanma davası sırasında taraflar yoksulluk nafakası ve yoksulluk nafakasının her sene için bir Temmuzdan itibaren % 10 artırılacağı hususunda anlaşmışlardır. Enflasyonun % 70 oranında devamlılık göstermesi üzerine nafaka miktarının buna uygun olarak artırılması için davada nafaka miktarının anlaşmada kararlaştırılan % 10 fazla artırılmasına karar verilmesi doğru bulunmamıştır...”Yargıtay 2.HD. 19.10.1992 gün ve E. 1992/10082. k. 1982/ 9875, **RUHİ**; s. 96, Dip Not:433, naklen.

alınarak incelenir. Dolayısıyla hükmolunan yoksulluk nafakası nafaka alacaklısının ihtiyacını karşılıyorsa nafakanın artırılmasına karar verilemez¹⁴¹.

TMK md. 176/5. uyarınca; hakim istem halinde nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre miktarda ödeyeceğini karara bağlayabilir¹⁴². Kanun koyucu bu düzenleme ile, nafaka alacaklıların, her yıl nafaka artırımını davalarını açmaları nedeniyle maruz kaldıkları masraf, emek ve zaman kaybını önlemek ve bu sebeplerle ortaya çıkan mağduriyetlerine son vermek istemiştir. Ancak, yoksulluk nafakasına karar veren hakimın artırma yetkisini kullanarak nafakanın gelecek yıllarda ne miktarda artacağı hususunu karara bağlaması nafaka alacaklısının (davacının) talebine bağlıdır. Bu durum TMK 176/5. maddesinin ilk cümlesinde “Hakim, istem halinde...” şeklinde ifade ederek gösterilmiştir¹⁴³.

Yoksulluk nafakasının artırımını ya da azaltılması davalarında azaltılan veya artırılan yoksulluk nafakasının bir yıllık tutarı üzerinden Avukatlık ücreti tarifesine göre hesaplanan Avukatlık ücretinin yarısına hükmedilecek, ancak hesaplanan bu miktar maktu vekalet ücretinden az olmayacaktır. Nafakanın artırımını ve azaltılması davalarının reddedilen kısımları için diğer taraf yararına Avukatlık ücretine hükmedilemez, ancak bu davaların tamamının reddi halinde ise artırılması veya azaltılması istenen nafaka miktarına göre Avukatlık ücret tarifesinin 11 ve 20. maddeleri uyarınca davalı lehine avukatlık ücretine hükmolunacaktır¹⁴⁴.

¹⁴¹ “...Yoksulluk nafakası artırma davasının da davalıya duruşma günü doğru olarak tebliğ edilmeden karar verilemez...” Yargıtay 2.HD. 20.11.1997 gün . E. 12776/ k. 12559 ÖZÜĞÜR, *Nafaka Hukuku*, s. 444.
“...Her dava açıldığı tarihe göre incelenir. Alınan yoksulluk nafakası ihtiyacı karşılıyorsa nafakanın artırımına karar verilemez...” Yargıtay 2.HD. 05.11.1997 E. 11719/ k.11946/ ÖZÜĞÜR; *Nafaka Hukuku*, s. 445.

¹⁴² **TUTUMLU**; s. 1251; **ÖZTAN**; s. 507.

¹⁴³ **TUTUMLU**; s. 1251., **RUHİ**; s. 88-99.
“...Medeni Kanununun 182,176/son ve 365. maddelerinde, mahkemelere istek halinde tarafların sosyal ve ekonomik durumları ile nafaka alacaklılarının gelir vergisi dikkate alınarak gelecek yıllarda 1. dönemlerde (Emek ve mali külfet isteyen artırım davası yerine, irat biçiminde ödenmesine karar verilen bu giderlerin miktarının ne olacağını karar altına alabileceğini hükme bağlamıştır. Bu şekilde karar verilebilmesi için istekte bulunulması zorunludur. Mahkemece istek olmadığı halde gelecek yıllar için nafakayı tüketici fiyat endeksine bağlı olarak artırılması usul ve yasaya aykırıdır...” Yapılan 2. HD. 27.01.2003 gün. E. 14260/K.964; Aynı doğrultuda; 2. HD. 17.02.2003. E 148362/1936; **TUTUMLU**; s. 1251, naklen.)

¹⁴⁴ **KAÇAK**; s. 159.; **ÖZÜĞÜR**; *Nafaka Hukuku*, s. 308.

3.3. Yoksulluk Nafakasının Ödenme Şekli

TMK 176/1. Maddesi, yoksulluk nafakasının ödenme şekillerini düzenleyen bir hükümdür. TMK 176/1 maddesi uyarınca, “Maddi tazminat ve yoksulluk nafakasının toptan veya durumun gereklerine göre, irat şeklinde ödenmesine karar verilebilir¹⁴⁵”.

Yoksulluk nafakası iki şekilde ödenir, sermaye olarak veya irat olarak. İrat, belirli aralıklarda ve genellikle aydan aya yapılan bir ödeme şekli, toptan ödeme (sermaye) ise belirlenen miktarın bir defada ödenmesi anlamına gelen bir ödeme şeklidir¹⁴⁶.

Taraflar, aralarında yapacakları bir sözleşme ile de nafakanın ne şekilde ödeneceğini kararlaştırabilirler. Ancak bu sözleşmenin geçerlilik kazanıp hukuki sonuçlarını doğurabilmesi hakimın onayına bağlıdır. (TMK md. 184/5)¹⁴⁷.

Davacının (Nafaka alacaklısının) nafakanın ödenme şekli ile ilgili olarak herhangi bir taleple bulunmaması ve bu konuda eşler arasında bir anlaşma sağlanamaması durumunda hakim ödeme şeklini kendi takdir eder¹⁴⁸.

3.3.1. Yoksulluk Nafakasının Sermaye Şeklinde Ödenmesi

Boşanma sonucu eşlerden biri tarafından diğer tarafa ödenecek yoksulluk nafakasının tamamının bir defada ödenmesine “sermaye şeklinde ödeme” denilmektedir¹⁴⁹.

Yoksulluk nafakasının sermaye şeklide ödenmesi hak sahibine geniş hareket özgürlüğü verir ve nafaka yükümlüsünü sürekli ödeme yapmak ve iradı zamanında ödememe tehlikesine karşı teminat gösterme külfetinden kurtarmaktadır. Ancak sermaye şeklinde hükmolunacak miktarın kısa süre içinde temin edilmesinin nafaka

¹⁴⁵ **RUHİ**; s. 99.

¹⁴⁶ **YAVUZ**; s. 160.

¹⁴⁷ **OĞUZMAN, DURAL**; s. 148.; **ÖZTAN**; s. 505.; **YAVUZ**; s. 260.

¹⁴⁸ **ERGENEKON**; s. 144.; **YALÇINKAYA, KALELİ**; s. 1823.; **FEYZİOĞLU**; s. 400.

¹⁴⁹ **VELİDEDEOĞLU**; s. 230.; **FEVZİOĞLU**; s. 400.; **YALÇINKAYA, KALELİ**; s. 1823.

yükümlüsü açısından güçlük arz etmesi,¹⁵⁰ ayrıca nafaka alacaklısına toplu olarak ödenen miktarın enflasyon nedeniyle kısa sürede değerini yitirmesi veya nafaka alacaklısının toplu olarak aldığı paraları, bilgisizliği ve tecrübesizliği nedeniyle kısa zamanda elden çıkarması da ihtimal dahilindedir¹⁵¹.

Yoksulluk nafakasının sermaye şeklinde ödenmesi halinde nafaka yükümlüsü tarafından yapılacak olan ödemenin miktarının tespiti de güçtür. Özellikle yoksulluk nafakasına süresiz olarak hükmedilmesine olanak tanınması ile iradın ödenmesine uzun yıllar devam edileceği düşünüldüğünde (nafakanın kesilmesi ya da kaldırılması şartlarından birisi gerçekleşmediği takdirde) sermaye şeklinde ödenecek nafaka miktarının belirlenmesi oldukça güç olacaktır¹⁵².

Uygulamada yoksulluk nafakasına irat şeklinde hükmedilmektedir. Toptan ödemeye ise istisnai hallerde karar verilir¹⁵³.

Hakim tarafların menfaatlerini dikkate alarak nafakanın sermaye veya irat olarak ödenmesine hükmeder. Hakim nafakanın sermaye yada irat olarak ödenmesine karar vermekte takdir yetkisini kullanır bu konuda hakimin geniş bir takdir yetkisi vardır; tarafların talebi ile bağlı değildir¹⁵⁴.

Hakim nafaka borçlusunun ekonomik ve mali gücünün fazla olduğunu, yoksulluk nafakasını toptan ödemeye uygun olduğunu belirlerse nafakanın sermaye (toptan), şeklinde ödenmesine karar verebilecek, aksi takdirde nafakanın irat biçiminde ödenmesi kararı alacaktır¹⁵⁵.

¹⁵⁰ **YALÇINKAYA, KALELİ**; s. 1824.; **ERDEM**; *Yoksulluk Nafakası*, s. 70.

¹⁵¹ **ERDEM**; *Yoksulluk Nafakası*, s. 70.

¹⁵² **ERDEM**; *Yoksulluk Nafakası*, s. 71.

¹⁵³ **ÖZTAN**; s. 505.

¹⁵⁴ **ÖZTAN**; s. 505.

“...Dosyadaki yazılara, kararı dayandığı delillere kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle yoksulluk nafakasının toptan ödenmesine karar verme yetkisinin hakimin takdirinde bulunmasına (TMK md. 176/1) göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddine...” Yargıtay 2. HD. 14.03.2005 E. 2005/1809. K. 2005/3590, **KAÇAK**; s. 179.

¹⁵⁵ **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 299.

3.3.2. Yoksulluk Nafkasının İrat Şeklinde Ödenmesi

Yoksulluk nafkasının irat şeklinde ödenmesi nafaka olarak öngörülen miktarın genellikle aylara bölünmüş belirli taksitler halinde ödenmesidir¹⁵⁶.

Nafaka ödemelerine kabul edilen teamül, takdir edilen miktarın her ay peşin olarak verilmesi şeklindedir¹⁵⁷. Ayrıca tarafların ödemelerinin daha geniş ya da kısa aralıklarda yapılması hususunda anlaşmalarda mümkün ve geçerlidir. Bazı istisnai hallerde, nafaka yükümlüsün durumu dikkate alınarak nafaka miktarının daha geniş aralıklarla toplu şekildi ödemesi de mümkün olabilir. Örneğin geliri sadece yılın belirli dönemlerinde topladığı üründen ibaret olan nafaka yükümlüsünün bu dönemler dışında ödemede güçlük çekmesi söz konusu ise ürünü topladığı dönemlere rastlayan yıllık ödemelere karar verilebilir¹⁵⁸.

Nafakanın irat şeklinde hükmedilmesi sakıncası eşlerin evlenmesi durumunda iradın kesilmesidir. Bu nedenle nafakanın irat şeklinde ödenmesi, nafaka alacaklısı olanı evlilik dışı ilişki kurmaya teşvik edebilir¹⁵⁹.

Hakim, nafaka ödemelerinin irat şeklinde yapılmasına karar vermiş ise, iratların zamanında ödenmemesi olasılığı karşısında BK md. 43/2 uyarınca, hakim nafaka yükümlüsünden teminat alınmasına karar verebilir¹⁶⁰. Gayri menkul ipoteği, banka garantisi vb. teminat olarak gösterebilir¹⁶¹.

Sermaye şeklinde yapılan ödemede olduğu üzere taraflar nafakanın irat şeklinde ödenmesi hususunda aralarında anlaşabilirler. Tarafların yaptıkları anlaşmanın geçerli olması hakimin onayına bağlıdır (TMK md 184/5).

¹⁵⁶ YALÇINKAYA, KALELİ; s. 1825.; ERGENEKON; s. 144.; ERDEM; *Yoksulluk Nafakası*, s. 72., YAVUZ; s. 260.

¹⁵⁷ VELİDEDEOĞLU; s. 414.

¹⁵⁸ ERGENEKON; s. 107.

¹⁵⁹ ÖZTAN; s. 505.

“...Davalının sosyal durumu ve yaşı itibariyle evlenme şansı yüksektir. Önceki hükmolunan tazminatta nazara alındığında yoksulluk nafkasına irat şeklinde hükümlenmesi ve uygun miktarda yoksulluk nafakası miktarı gerekir...” Yargıtay 2. HD. 19.12.2000 E. 12305/, K. 16115 KAÇAK; s. 159.

¹⁶⁰ TEKİNAY; s. 267.; ÖZTAN; s. 504.

¹⁶¹ TEKİNAY; s. 267.

3.3.3. Yoksulluk Nafakasının Kural Olarak “Türk Lirası” ile Ödenmesi

Borçlar Kanununun 83. maddesi uyarınca, konusu para alan borcun ödenmesinde kural, ödemenin “memleket parası ile” yani Türk Lirası ile yapılmasıdır. Ancak taraflar arasında ödemenin yabancı para üzerinde yapılması hususunda sözleşmenin varlığı halinde buna uymak gerekmektedir. Bu ilke, para alacağı niteliğinde olan yoksulluk nafakası içinde geçerlidir¹⁶².

3.4. Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi

TMK 176/3 maddesinde nafakanın hangi hallerde sona ereceği hüküm altına alınmıştır. Bu maddeye göre, taraflardan birinin ölümü, yeniden evlenme, fiilen evli olarak yaşama, yoksulluğun ortadan kalkması, ya da haysiyetsiz hayat sürmesi nafakayı sona erdiren sebeplerdir.

Yoksulluk nafakası taraflardan birinin ölümü yada nafaka alacaklısının yeniden evlenmesi halinde kendiliğinden; nafaka alacaklısının evlenme akdi olmadan başka biri ile karı koca gibi yaşaması, haysiyetsiz hayat sürmesi veya yoksulluğun ortadan kalkması hallerinde ise mahkeme kararıyla sona erer (TMK md. 176/3).

3.4.1. Yoksulluk Nafakasının Kendiliğinden Sona Ermesi

3.4.1.1. Nafaka Alacaklısının Ölümü ile Sona Ermesi

Nafaka, nafaka alacaklısının veya borçlunun ölümü ile sona erer¹⁶³. Yoksulluk nafakasına irat şeklinde hükümlenmiş ise, nafaka alacağı kişiye sıkı

¹⁶² TUTUMLU; s. 1252.; ERDEM; *Yoksulluk Nafakası*, s. 73.

“...Tarafların anlaşması dışında yoksulluk nafakasına Türk Lirası olarak hükmedilmesi gerekir...” Yargıtay 2. HD. 19.02.1998, E. 394/K. 1830 ÖZÜĞÜR; *Nafaka Hukuku*, s. 443.

“...Borçlar Kanununun 83. maddesi ancak sözleşmelerde uygulanır. Hakim nafakayı Türk Lirası olarak tayin etmelidir (...) nafakanın Borçlar Kanunu 83. maddesine aykırı olarak DM ile, olmadığı takdirde ödeme günündeki Türk Lirası olarak takdirine karar verilmesi Hukuk Usulü Mahkemeleri Kanununun 388. maddesine aykırıdır...” (Yargıtay 2. HD. 19.02.1998, E. 394/K.1830, KAÇAK; s. 1525, naklen.

“...Borçlar yasasının 83. maddesi sözleşmeden kaynaklanan ihtilaflar hakkında uygulanır. Nafakanın yabancı para olarak hükmedilmesi isabetsizdir. Bu husus üzerinde durulmadan yazılı şekilde hüküm kurması usul ve yasaya aykırıdır...” Yargıtay 2. HD. 18.02.2002 gün E. 1465/K.2185, TUTUMLU; s. 1252, naklen.

sıkıya bağı bir hak olması nedeniyle mirasçılara geçmez. Nafaka alacaklısının ölümü anında sona erer. Mirasçılar bu tarihe kadar tahsil edilmeyen irat varsa yalnız onu isteyebilirler¹⁶⁴.

Sermaye (toptan) olarak nafakaya karar verilmiş ve henüz nafaka alacaklısına karara bağlanan miktar ödenmemişse, nafaka alacaklısının ölümü halinde istemde bulunma hakkı mirasçılara geçer¹⁶⁵. Henüz nafaka, alacaklısının ölümü ile icra hukuku esaslarına göre nafaka alacaklısının mirasçılarınca tahsil edilebilir, ancak borçlu ödediği nafaka miktarını sebepsiz zenginleşme davası yoluyla geri isteyebilir¹⁶⁶.

Yoksulluk nafakasının niteliği, boşanmadan sona mirasçılarının bağımsız bir dava açmalarına ya da açılmış olan davaya devam etmelerine imkan vermemektedir¹⁶⁷.

3.4.1.2. Nafaka Borçlusunun Ölümü ile Sona Ermesi

TMK 176/3. maddesine göre, irat şeklinde hükmedilen yoksulluk nafakası, eşlerden birinin ölümü halinde kendiliğinden kalkar. (TMK md. 176/3).

TMK 176/3 fıkrasında “eşlerden birinin ölmesi halinde bu irat kesilir” şeklinde düzenlenen hükmün nafaka yükümlüsü eşin ölümü halinde de uygulanıp uygulanmayacağı hususu tartışmalıdır. Bir görüşe göre, yoksulluk nafakasına irat şeklinde hükmedilmiş ise nafaka borçlusunun ölümü halinde mirasçılarının istenemez¹⁶⁸.

Yoksulluk nafakasının amacına daha uygun olan diğer görüşe göre ise, yoksulluk nafakasının mahiyeti gereği irad ya da sermaye şeklinde olması arasında bir ayırım yapılmaksızın nafaka borçlusunun mirasçılarının talep edilebilecektir¹⁶⁹.

¹⁶³ ÖZTAN; s. 507.

¹⁶⁴ TEKİNAY; s. 272., FEYZİOĞLU; s. 401., ÖZTAN; s. 507.; AKINTÜRK; s. 300-3001.

¹⁶⁵ VELİDEDEOĞLU; s. 263.

¹⁶⁶ TEKİNAY; s. 272.; KALELİ, YALÇINKAYA; s. 1825.

¹⁶⁷ TEKİNAY; s. 272.

¹⁶⁸ VELİDEDEOĞLU; s. 264.

Buna gerekçe olarak TMK'nun 175. maddesinin amacının bireyi sefaletten kurtarmak olduğu bu amacın gerçekleşmesi için yoksul olan eşin nafaka borçlusunun mirasçılara da başvurusunun hakkaniyete ve maddenin sosyal amacın gerçekleşmesi düşüncesine uygun olacağı ileri sürülmüştür¹⁷⁰. Kanaatimizce bu görüş daha isabetlidir. Ancak bu durumda mirasçılardan sorumluluğu sınırsız olmayıp, nafaka alacaklısı eş boşanmasaydı terekeden saklı payı oranında ne alabilecek ise o miktarı aşmamak suretiyle sorumlu olurlar¹⁷¹.

3.4.1.3. Yoksulluk Nafakası Alan Boşanmış Eşin Yeniden Evlenmesi ile Sona Ermesi

Nafakanın irat biçiminde ödenmesine karar verildiği takdirde, nafaka alacaklısının yeniden evlenmesi halinde, bakım yükümü yeni eşe geçeceğinden, zorunlu yaşam ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olan yoksulluk nafakası kendiliğinden kalkar¹⁷².

Nafaka alacaklısının yeniden evlenmesiyle yoksulluk nafakasının kendiliğinden kalkması hali, nüfus müdürlüğünden alınan belge ile ispat edilebilir. Bu durumda ilgili resmi belgenin nafaka ile ilgili takip dosyasına konulmak üzere icra müdürlüğüne sunulması ile icra müdürlüğü tarafından icra takibinin durdurulmasına karar verilir¹⁷³.

Taraflar sözleşme ile, yoksulluk nafakasının evlenme haysiyetsiz yaşam, evlilik dışı yaşam, nafaka alacaklısının yoksulluk halinden kurtulması hallerinde de nafakanın devamını kararlaştırabilirler. Bu durumda her ne kadar kanunumuzda herhangi bir açıklık yok ise de, Borçlar Kanununun genel hükümlerine göre sözleşmeye

¹⁶⁹ TEKİNAY; s. 271.; FEYZİOĞLU; s. 402.; ÖZTAN; s. 507.

¹⁷⁰ ÖZTAN; s. 507-508.

¹⁷¹ ZEVKLİLER, Aydın (1984); "Türkiye'de Ailenin Değişimi, Yasal Açıldan İncelemeler", Türk Sosyal Bilimler Derneği, s. 98, Ankara.

¹⁷² TEKİNAY; s. 268.; ERGENEKON; s. 18.; ÖZTAN; s. 508.; AKINTÜRK; s. 300.; RUHİ; s. 101.

¹⁷³ KAÇAK; s. 173-174.; RUHİ; s. 101.

değer verilmesi esas olduğundan uyuşmazlık sözleşme hükümlerine göre sonuçlanır¹⁷⁴.

Nafaka yükümlüsü, nafaka alacaklarının yeniden evlendiğinden haberdar olmaksızın nafaka ödemeye devam etmişse ortada sebepsiz zenginleşme var demektir ve yapılan ödemeler yeniden yapılan evliliğin öğrenildiği tarihten itibaren bir yıl içinde geri istenebilir¹⁷⁵.

3.4.2. Yoksulluk Nafakasının Mahkeme Kararıyla Sona Ermesi

3.4.2.1. Yoksulluk Nafakası Alan Tarafın Haysiyetsiz Hayat Sürmesi

Yoksulluk nafakası alan eşin, haysiyetsiz hayat sürmesi halinde, yoksulluk nafakası mahkeme kararı ile kaldırılır¹⁷⁶. Yoksulluk nafakasının haysiyetsiz hayat sürme nedeniyle sona erdirilmesi için, bu tarz yaşam biçiminin belli bir süre devam etmesi ve aynı zamanda bu hayat tarzının nafaka yükümlüğü olan diğer eş için haysiyet kırıcı olarak kabul edilmesi gerekmektedir¹⁷⁷.

Haysiyetsiz yaşam tarzı, toplumun ahlak, şeref, namus, anlayışına uygun olmayan biçimde yaşamaktadır¹⁷⁸. Örneğin, ırza yönelik suçlar işlenmesi, uyuşturucu madde bağımlılığı, randevu evi işletme, kadın ticareti yapma, hayat kadını olarak, hayatını sürdürmek, anormal cinsel saplantılar, haysiyetsiz hayat sürme olarak nitelendirilmektedir¹⁷⁹.

Sözleşme veya anlaşmalı boşanma ile yoksulluk nafakasının haysiyetsiz hayat sürme halinde de devam edeceği karar altına alınmış ise, haysiyetsiz hayat süreme

¹⁷⁴ ÖZÜĞÜR; *Nafaka Hukuku*, s. 301.

¹⁷⁵ ERDEM; *Yoksulluk Nafakası*, s. 81.; ARSEBÜK, Esat (1940); *Medeni Hukuk*, c. 11, *Aile Hukuku*, s. 108, Ankara.

¹⁷⁶ KÖPRÜCÜ, KANETİ, s. 197.; RUHİ; s. 103., ÖZÜĞÜR; s. 303.

¹⁷⁷ ÖZTAN; s. 508.

¹⁷⁸ ÖZÜĞÜR; *Nafaka Hukuku*, s. 303.

¹⁷⁹ TEKİNAY; s. 214.; KÖPRÜLÜ, KANETİ; s. 156.; ÖZTAN; s. 508.; RUHİ; s. 103.; ÖZÜĞÜR; s. 303. “...Alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evlenmiş gibi yaşaması, yoksulluğun ortadan kalkması yada haysiyetsiz hayat sürmesi halinde mahkeme kararıyla (yoksulluk nafakası) kaldırılır...” Yargıtay 3 HD 4.02.2003 E. 3873/K. 3699; YAVUZ; s. 402.

olgusu sabit olsa da hakim davanın reddine karar verecek, ancak yoksulluk nafakasının devamına rağmen, nafaka arttırma istemlerini reddedecektir¹⁸⁰.

3.4.2.2. Yoksulluk Nafakası Alan Tarafın Bir Evlenme Akdi Olmadan Karı Koca Gibi Yaşamaları

Nafaka alacaklısının evlilik akdi olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşamaları halinde yoksulluk nafakası mahkeme kararı ile kaldırılır. Resmi nikah olmadan, dini nikahla yaşayanlar da bu kapsam içindedir¹⁸¹.

Nafaka alan tarafın bir başka şahıs ile resmi evlilik dışı fiilen evliymiş gibi yaşamaları tanık dahil her türlü delille kanıtlanabilir. Hakim bu konuda tarafların gösterdikleri ya da gösterecekleri delilleri toplar. Bu durumun belirlenmesi halinde yoksulluk nafakasının kaldırılmasına bu durumun kanıtlanmaması halinde ise açılan davanın reddine karar verir¹⁸².

Taraflar arasında bu halde de yoksulluk nafakasının devam edeceği konusunda bir sözleşme varsa, nafakanın kaldırılması istenemez¹⁸³.

¹⁸⁰ **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 303.

¹⁸¹ **OĞUZMAN, Kemal, DURAL, Mustafa** (1998); *"Aile Hukuku"*, 2. Baskı, s. 148, İstanbul.; **ÖZTAN**; s. 508.; **RUHİ**; s. 102.
"...Yoksulluk nafakası verilen kadın başka bir erkekle gayri resmi evlilik dışı yaşadığından yoksulluk nafakasının kaldırılması gerekir..." Yargıtay 2. HD. 26.05.2003, E. 6834/ K. 7651, **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 375-376.

¹⁸² **ÖZOĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 302.
"...Toplanan delillerden davalı kadının kısa bir sürede olsa, bir başkasıyla evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşadığı anlaşılmaktadır. Türk Medeni Kanununun 176/3 maddesi koşulları oluşmuştur. Davacının yoksulluk nafakasının kaldırılması talebinin kabulüne karar vermek gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi, usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir..." Yargıtay 2. HD, 10.02.2005, E. 2004/15674, K. 2005/1697, **KAÇAK**; s. 174, Dip Not:150, naklen.
"...Somut olayda; mahkemece; davalının başka bir erkekle evlenmiş gibi yaşadığı hususu ispatlanmamıştır. Toplanan deliller ve dosya kapsamına göre; davalı kadın yoksulluktan a kurtulmuş değildir. O halde davalının yetim aylığı almış olması tek başına yoksulluğu ortadan kaldıracı bir etken başına yoksulluğu ortadan kaldıracı bir etken olarak kabul edilmeyeceğinden yanılığılı değerlendirme ile nafakanın kaldırılmasına hükmedilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir..." ; 3. HD. 23.11.2004, gün E. 13284 / K. 12831, **YAVUZ**; s. 356-357.

¹⁸³ **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 302.

3.4.2.3. Yoksulluğun Ortadan Kaldırılması

Nafaka alacaklısının yoksulluk nafakasına karar verildiği dönemdeki yoksulluğun herhangi bir şekilde ortadan kalkması “yani asgari ücretin üzerinde önemli bir gelire kavuşması durumunda mahkeme kararı ile yoksulluk nafakası kaldırılır¹⁸⁴ .

Yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar verilebilmesi için, boşanma tarihindeki davalının malvarlığı ve gelir durumu ile nafakanın kaldırılması istemli dava tarihindeki durumu arasında fark olmalı, sonradan malvarlığında bir farklılığın ortaya çıktığının ispatlanması gerekmektedir¹⁸⁵ .

Davalının asgari ücretle bir işte çalışması hali, sırf bu nedenle daha önceden karara bağlanan yoksulluk nafakasının, yoksulluğun ortadan kalkacağı sebebiyle kaldırılmasına neden olmaz, bu durum yalnızca, nafaka miktarının tayini hususunda dikkate alınır. Yargıtay’ın yerleşik içtihatları da bu yöndedir¹⁸⁶

Nafakanın kaldırılması için usulüne uygun olarak açılmış bir dava olmalıdır, ortada açılmış bir dava olmalıdır, ortada açılmış bir dava olmadan nafakanın kaldırılmasına karar verilemez¹⁸⁷ .

¹⁸⁴ **RUHİ**; s. 102.; **FEYZİOĞLU**; s. 400.; **OĞUZMAN, DURAL**; s. 148.; **KAÇAK**; s. 174.

“...Yoksulluk nafakası alan eşin sonradan dul maaşı alması halinde yoksulluk nafakasının kaldırılması gerekir. Ancak, bu maaş onu yoksulluktan kurtarmıyorsa yoksulluk nafakasına hükmolunabilecektir...” Yargıtay 2. HD. 21.02.2001 gün E. 2-162/K.185, **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 418.

¹⁸⁵ “...Mahkemece, davalı kadının davacı vekilince bahsedilen emekli maaşının boşanma davasından önce mevcut olduğu, malvarlığında boşanma davasından sonra oluşan bir artışın bulunduğu davacı tarafça kanıtlanmadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir. Yargıtay’ın yerleşik uygulamalarına göre, yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar verilebilmesi için boşanma tarihindeki davalının mameleki ve gelir durumu ile, bu dava tarihindeki arasında bir fark olması, sonrandan mamelekinde farklılığın meydana geldiğinin iddia ve ispat edilmiş, olması gerekir...” Yargıtay 3. HD, 23.06.2005 gün, E. 6595/K. 6941; **YAVUZ**; s. 301.

¹⁸⁶ “...Asgari ücret yoksulluğu ortadan kaldırmaz...” Yargıtay 3.HD. 28.09.2004; E. 9166/K.9992, **YAVUZ**; s. 346-347.

“...Davada, davalının boşandıktan sonra işe girerek gelir elde ettiği ve yoksulluğun üstünden kalktığı ileri sürülerek, yoksulluk nafakasının kaldırılması istenilmiş, mahkemece davanın kabulüne karar verilmiş, hüküm davalının vekili tarafından süresinde temyiz edilmiştir. Somut olayda, tarafların 27.05.2003 tarihli kararlarla boşandıkları, 06.06.2003 tarihinde işe giren kadının aylık 604.512.500 lira gelir elde ettiği dosya kapsamından anlaşılmaktadır. Yerleşik Yargıtay uygulamasına göre, asgari ücretin yoksulluğu ortadan kaldırmadığı ilke olarak kabul edilmiştir. (HGK’nun 01.05.2002 gün 2-297 E.339 K.Sayılı kararında olduğu gibi...)” Bu nedenle, davalının asgari ücretle çalışsa bile yoksulluğun ortadan kalkmayacağı, bu durumun sadece nafaka miktarının tayininde rol oynayacağı dikkate alınmadan yoksulluk nafakasının kaldırılması yönünde karar verilmesi doğru görülmemiştir...” Yargıtay 3.HD.19.9.2005 gün, E. 9130/K8667; **YAVUZ**; s. 311-312.

Taraflar sözleşme ile veya anlaşmalı boşanma sonucu yoksulluğun ortadan kalkması halinde dahi yoksulluk nafakasının devam edeceğini kararlaştırmışsalar, bu halde yoksulluk nafakasının kaldırılması sözleşme ile veya anlaşmalı sözleşmeye bağlılık ilkesi uyarınca istenilemez¹⁸⁸.

3.5. Yoksulluk Nafakasının Süresi

Yoksulluk nafakası, 3444 sayılı Yasanın yürürlüğü girdiği 12.05.1998 tarihinden önce ancak bir yıl süreli olarak verilebiliyordu. Ancak 3444 Sayılı Yasa ile yapılan değişiklikle, yoksulluk nafakasının süresiz olarak istenebileceği öngörülmüştür¹⁸⁹.

TMK'nun 175 maddesine göre yoksulluk nafakasına süresiz olarak hükümlenir¹⁹⁰. Ancak bu hükümle ne olursa olsun ölüncüye kadar yoksulluk nafakası ödeneceği anlaşılmamalıdır. Boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek eş kusuru daha ağır olmamak şartıyla geçimi için diğer eşten mali gücü oranında herhangi bir süre sınırı olmaksızın yani süresiz olarak nafaka isteyebilecektir¹⁹¹.

¹⁸⁷ "...Nafakanın yoksulluğun ortadan kalkması nedeniyle mahkemece sona erdirilebilmesi için usulüne uygun olarak açılmış bir dava bulunması gerekir..." Yargıtay 3. HD, 23.3.2004 gün E. 1930/K.2575, **YAVUZ**; s. 368-369.

¹⁸⁸ "...Somut olayda, davalı kadına anlaşmalı boşanmaya dayalı olarak 31.03.2003 tarihinden geçerli olarak, 200.000.000 lira yoksulluk nafakası ve haricen 7.000.000.000 lira ödenmiştir. Davalının Bu tarihten çok öncesinde ve halen tekstil fabrikasında asgari ücretli olarak çalıştığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla davalının sabit ücretli bulunduğu bilinerek anlaşma uyarınca, 7.000.000.000 lira haricen ödenmiş ve yoksulluk nafakası kabul edilmiştir. Davacı boşanmayı sağlayabilmek için protokolle nafaka vs yükümlülükleri üstlendiğine ve tarafların durumlarında sonra olan olağanüstü bir değişiklik de meydana gelmediğine göre sözleşmeye bağlılık ilkesi gereğince nafakanın kaldırılması istenemez..." Yargıtay 3.HD, 14.9.2004 gün; E/18688/K 8686 **YAVUZ**; s. 348-350.
"...Sözleşmenin kurulduğu tarihte sözleşenler öğretmendir. Dolayısıyla lehine yoksulluk nafakası hükmedilen davacı o tarihte de yoksul değildir. Buna rağmen yoksulluk nafakası verilmesi davalı tarafça kabul edildiğine göre, bu kabul ve sözleşme o hale vefa ilkesini gereği olarak tarafları bağlayıcıdır. O halde yoksulluk nafakasını kaldırılması isabetli görülmemiştir. Yargıtay 3.HD, 1.4.2003 gün, E. 3838/K.3759, **YAVUZ**; s. 399

¹⁸⁹ **KAÇAK**; s. 155.

¹⁹⁰ **ÖZTAN**; s.504.; **KÖPRÜLÜ, KANETİ**, s. 195.; **ZEVKLİLER, ATABEY, GÖKYAYLA**; s. 1336.; **TEKİNAY**; s. 264.; **RUHİ**; s. 82.; **KAÇAK**; s.155.
"...Yoksulluk nafakası süresiz olarak takdir edilir..." Yargıtay 2.HD 05.02.1991gün ve E.1991/780, k. 1881-1887, **RUHİ**; s. 82, Dip Not:331.

¹⁹¹ **RUHİ**; s. 82.

Yoksulluk nafakası süreli istenmişse, bu talep açıklanmış ise hüküm kesinleştikten sonra yeniden yoksulluk nafakasına hükmedilemez¹⁹².

Yoksulluk nafakası yaşam boyunca ödenecek değildir. Hakim boşanma nedeniyle yoksul kalan eşin yeteneklerini, çalışabilme gücünü göz önünde tutarak, yoksulluk halinin ne kadar sürebileceğini tespit edip bu süre ile yoksulluk nafakası sınırlandırılabilir. Ayrıca nafaka alacaklısının mali durumdaki farklılıklar üzerine daha sonradan yoksulluk nafakası kaldırılabilir¹⁹³.

Eşlerden birinin yoksulluk talebi yokken diğerinin kendi isteği ile eşine nafaka ödemek istemesi ve bu nafakayı evleninceye kadar ödeyeceğini mahkeme huzurunda beyan etmesi geçerlidir¹⁹⁴.

Eşler nafaka süresini sözleşme ile sınırlandırabilirler. Bu sözleşmenin geçerli olması hakimin onayına bağlıdır.

¹⁹² **ÖZTAN**; s. 504.

“...Yoksulluk nafakası belirli süreli olarak isteme bulunulması halinde bu istem aşılamaz. Hakim istemle bağlıdır. Bu istem üzerine verilen karar kesin hüküm oluşturur ve yeniden yoksulluk nafakası isteminde bulunulamaz...” Yargıtay 2.HD.20.10.1995 gün ve E. 1995-10569, k. 1885/10750 **RUHİ**; s. 82, Dip Not:333.

¹⁹³ **TEKİNAY**; s. 264.

¹⁹⁴ **ÖZTAN**; s. 504.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

NAFAKA DAVASINDA, NAFKA ÖDENMESİNE DAİR HÜKMÜN YERİNE GETİRİLMESİNE ve NAFKA ALACAĞINA İLİŞKİN ÖZELLİKLER

4.1. Nafaka Davasının Özellikleri

4.1.1. Yoksulluk Nafakası Davalarında Görevli Mahkeme

Yoksulluk nafakası Türk Medeni Kanununun ikinci kitabı içinde (md. 175) düzenlenmiş olduğundan, 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yapılarına Usullerine Dair Kanunun 4. maddesinin hükmü uyarınca, bu davalara bakmakla görevli mahkeme Aile Mahkemeleridir. Aile Mahkemesi bulunmayan yerlerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen Asliye Hukuk Mahkemesi Aile Mahkemesi sıfatı ile yoksulluk nafakası davalarına bakacaktır¹⁹⁵.

Boşanma davası devam ederken boşanma davasının fer'i niteliğinde istenen nafaka ile ilgili davalarda ise görevli mahkeme boşanma davasına bakan Aile Mahkemesidir¹⁹⁶.

¹⁹⁵ ÖZUGUR, Nafaka Hukuku, s. 306; RUHİ, s.104-105; KAÇAK,s.156.

¹⁹⁶ ÖZUGUR, Nafaka Hukuku, s. 306.

4.1.2. Yoksulluk Nafakası Davalarında Yetkili Mahkeme

Yoksulluk nafakası boşanma davası ile birlikte veya boşanma davası sırasında istenilmiş ise, yetkili mahkeme boşanma davasına bakan Aile Mahkemesidir. Boşanma davalarında yetkili mahkeme, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir(TMK md.168). Davacı bu mahkemelerden birini seçme hakkına sahiptir¹⁹⁷.

Boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında, TMK'nun 177. maddesi uyarınca nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir. (TMK md 177). Bu madde uyarınca boşanma hükmünün kesinleşmesinden sonra açılacak yeni yoksulluk nafaka davaları ya da hükmedilmiş yoksulluk nafakasının artırılması, azaltılması ya da kaldırılması davalarında nafaka alacaklısının yerleşim yeri yetkili kılınmıştır¹⁹⁸. Ayrıca genel kural çerçevesinde davalının ikametgahı mahkemesinde de açılabilir (HUMK md. 9).

Önceki Medeni kanun döneminde bu kanunda özel kural bulunmaması nedeniyle yetkili mahkeme genel kural hükümlerine (HUMK md.9) göre belirleniyordu. Yeni Medeni Kanunumuzda özel yetki hükmü düzenlenmiş, boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında, nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olabileceği düzenlenmiştir. (TMK md 177) Bu yetki kuralı sadece yoksulluk nafakasına yönelik olmayıp iştirak nafakasını da kapsamaktadır¹⁹⁹.

TMK'nun 177. maddesinde yapılan bu düzenleme ile genellikle ekonomik ve mali açıdan zayıf durumda olan nafaka alacaklısının, nafaka yükümlüsünün bulunduğu yer mahkemesinde harcama yapmak suretiyle dava açmak zorunda kalması önlemek istemiş, zayıf durumdaki eşi korumak amacı ile bu yetki kuralı düzenlenmiştir²⁰⁰.

¹⁹⁷ **RUHİ**; s. 105.

¹⁹⁸ **ÖZUGUR**; s. 306.; **RUHİ**; s. 106.; **TUTUMLU**; s. 1222.; **KAÇAK**; s. 156.
“... Boşanma davalarından sonra açılacak nafaka davalarında nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemeleri de yetkilidir...”Yargıtay 2.HD. 18.02.2002 gün, E. 1181/ K. 2172/ **ÖZUGUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 409.

¹⁹⁹ **TUTUMLU**; s. 1222-1223.

²⁰⁰ **RUHİ**; s. 106.; **TUTUMLU**; s. 1223.

4.1.3. Yoksulluk Nafakası Davalarında Dava Ehliyeti

Yoksulluk nafakası, amacı gereği kişiye bağlı bir alacak hakkı olduğundan, nafaka davası açmak ya da nafaka talebinde bulunmak hakları kural olarak nafaka alacaklısı tarafından kullanılmalıdır²⁰¹.

Kural olarak fiil ehliyetine sahip olan kişi dava ehliyetine de sahiptir. Fiil ehliyetine sahip olan eş, yoksulluk nafakasını kendisi açıp yürütebileceği gibi, baroya kayıtlı olan bir avukat vasıtasıyla da yürütebilir.²⁰²

Doktrinde genel olarak, ayırt etme gücünden yoksun olanların, menfaatlerinin korunmasını gerektiren durumlarda, haksız ve adil olmayan sonuçları önlenmesi amacıyla, kanunu temsilcinin ayırt etme gücüne sahip olmayan şahsa bağlı hakkını temsil yolu ile kullanılmasına izin verilmesi eğilimi vardır²⁰³. Buna bağlı olarak kanuni temsilci, ayırt etme gücüne sahip olmayan, örneğin akıl hastası olan eş yerine, nafaka davası açabilecek veya boşanma davasında nafaka isteminde bulunabilecektir²⁰⁴.

4.1.4. Yoksulluk Nafakası Davalarında İspat Sorunları ve Hakimin Delilleri Re'sen Araştırma Yükümlülüğü

Nafaka davalarında da genel kurala uygun olarak taraflar kendi iddiaların ispat etmekle yükümlüdür. (TMK md 6). Yoksulluk nafakası davasında da taraflar kendi iddiaların genel kurala uygun olarak ispat etmekle yükümlüdür²⁰⁵. Yoksulluk

“...Türk Medeni Kanununun 177. maddesinde “ Boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.”düzenlenmesi ile zayıf dudumda bulunan davacıyı koruma amacı taşıyan genel yetki kuralı getirilmiştir. Kanun koyucu genel yetki hükmü getirmekle davacıya seçimlik hak tanımıştır. Buna göre davacı (nafaka alacaklısı); isterse kendi yerleşim yeri mahkemesinde, isterse Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 9. maddesi gereğince davalının ikametgahı mahkemesinde dava açabilecektir ...” Yargıtay. 3. HD. 21.12.2004 gün, E. 145001 K.14151 **YAVUZ**; s. 361.

²⁰¹ **ERDEM**; *Yoksulluk Nafakası*, s. 92 .

²⁰² **RUHİ**; s. 104.

²⁰³ **ATAY, Aytakin** (1978); *Şahıslar Hukuku*, Birinci Yayım, Giriş-Hakiki Şahıslar, 3. Baskı, s. 121, İstanbul.; **İMRE, Zahit** (1980); *Medeni Hukuka Giriş*, s. 392, İstanbul.; **TEKİNAY**; s. 246.; **FEYZİOĞLU**; s. 393.; **RUHİ**; s. 104.

²⁰⁴ **İMRE**; s. 393.; **RUHİ**; s. 104.

²⁰⁵ **RUHİ**; s. 106-107.; **ERDEM**; *Yoksulluk Nafakası*, s. 94.; **TUTUMLU**; s. 1244.

nafakası talep eden eşin, boşanma, hükmü ile yoksulluğa düşeceğini; boşanma davası kesinleştikten sonra yoksulluk nafakası talebinde bulunması halinde ise, boşanma davasının kesinleştiği tarihte yoksulluğa düştüğünü²⁰⁶; aynı şekilde davalının talebin reddi açısından, örneğin davasının bir başkasıyla fiilen karı-koca gibi yaşadığı olgusunu (TMK md. 176/3) ileri sürdüğünde bunu ispat etmesi gerekmektedir²⁰⁷.

Hakimin delilleri re'sen araştırması hükümlülüğüne gelince; hakim; tarafların sosyal ve ekonomik durumlarını ayrıntılı şekilde araştırmalı, ve davacı olan eşin boşanma yüzünden yoksulluğa düşüp düşmediğini tespit etmeli ve toplanan belge ve delillere göre karar vermelidir. Yargıtay kararları da bu doğrultudadır²⁰⁸.

4.2. Nafaka Ödenmesine Dair Hükmün Yerine Getirilmesinin Özellikleri

4.2.1. Nafaka Hükümleri İçin İcranın Ertelenmemesi

Nafaka hükümlerinin icrasını isteyebilmek için, kararın kesinleşmesine gerek yoktur. Yani nafakaya ilişkin bir hükmün temyiz edilmesi hükmün (ilamın) icrasını durdurmayacağı gibi, Yargıtay (teminat karşılığında bile) nafaka ilamının icrasını durdurulmasına kara veremez.(HUMK m. 443/11; İİK, m.36/IV)²⁰⁹ Nafaka kararları derhal icra edilir²¹⁰.

²⁰⁶ **RUHİ**; s. 107.; **ERDEM**; *Yoksulluk Nafakası*, s. 94.

²⁰⁷ **TUTUMLU**; s. 1244.

²⁰⁸ **TUTUMLU**; s. 1245.

“...Mahkemece mali konularda yapılan incelemenin yetersiz olduğu görülmektedir. Şöyle ki davacının aldığı emekli maaşının resim kuruluşlardan sorulmadığı zabıtaca yapılan yetersiz araştırma ile yetinildiği görülmektedir. Mahkemece yapılacak iş, zabıta yazısı ile yetinmeyip, resmi kuruluşlardan sorularak davacının aylık gelirin ve dolayısı ile mali durumunun, davalının çalışıp çalışmadığının, bağ, bahçe ve evden senelik gelirinin ne olduğunun uyumsuzluğa sebebiyet vermeyecek biçimde kesin olarak tespitinden sonra, yoksulluk durumunun tahakkuku halinde uygun miktarda yoksulluk nafakası karar verilmelidir...”
Yargıtay 2.HD. 28.01.1999 gün, E 112/9/K. 1314, **TUTUMLU**; s. 1245-1246.

“... Davacı kadının Zeytinburnu Panorama Otelde çalıştığı zabıta tahkikatı ile anlaşılmıştır. Ancak adı geçen otelde davalının sürekli çalışıp çalışmadığı aylık net gelirin belirlenmesi yerinde görülmemiştir. Davalının belirlenen şekilde gelir durumunun tespiti ile toplanan diğer deliller de değerlendirilerek yoksulluk nafakasının takdiri hususunun değerlendirilmesi için hükmün bozulması gerekmiştir...”
Yargıtay 2.HD. 16.01.2003 gün E. 14265/K. 351, **TUTUMLU**; s. 1246.

²⁰⁹ **KURU, B., ARSLAN, R., YILMAZ, E.** (2004); *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, s. 435, Ankara.

²¹⁰ **RUHİ**; s. 185.

Yargıtay nafaka ödenmesine dair hükmü bozduğu takdirde, nafaka yükümlüsü hüküm tarihi ile hükmün bozulduğu tarih arasında ödediği nafakayı sebepsiz zenginleşme kurallarına dayanarak geri isteyebilmelidir²¹¹.

4.2.2. Nafaka Ödenmesine Dair Hükme Uyulmamasının Cezai Yaptırımı

İcra ve İflas Kanununun 344. maddesinde, bir ilamla veya ara kararıyla ödemeye mahkum olduğu nafakayı ilamda ve ara kararla belirtilen şekilde ödemeyen nafaka yükümlüsünün eylemi suç sayılarak cezalandırılmıştır²¹².

31.05.2005 tarih ve 5358 sayılı icra ve iflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 15. maddesi ile icra ve iflas Kanununun 344. maddesinde değişiklik yapılmıştır. Buna göre, nafakaya ilişkin kararların gereğini yerine getirmeyen borçlunun, alacaklısının şikayeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapis cezası verilip, tatbikine başlandıktan sonra kararın gereği yerine getirilirse borçlu tahliye edilir. (İİK. md. 344/1) Borçlunun nafakanın kaldırılması yada azaltılması talebiyle dava açması halinde, ileri sürdüğü sebepler göz önünde bulundurularak, tazyik hapsinin uygulanması bu davanın sonuna bırakılır.(İİK md 344/2) Maddede 4949 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle ara kararı ile verilen tedbir nafakasının ödenmemesinin de artık suç oluşacağı düzenlemesi getirilmiştir²¹³. Dolayısıyla nafaka borcunu ödememekten dolayı öngörülen ceza açısından artık nafaka kararının bir ara karar veya bir nihai kara şeklinde verilmesi arasında bir fark kalmamıştır²¹⁴.

Şikayet hakkı, fiilin öğrenildiği tarihten itibaren üç ay ve her halde fiilin işlendiği tarihten itibaren bir yıl geçmekle düşer. Şikayetin süresinde yapıp yapılmadığının icra mahkemesi hakimi tarafından kendiliğinden incelenecektir²¹⁵.

²¹¹ ERDEM; *Yoksulluk Nafakası*, s. 95.

²¹² ÖZUĞUR; *Nafaka. Hukuku*, s. 708-709.

²¹³ ÖZUĞUR; *Nafaka. Hukuku*, s. 708-709.; RUHİ; s. 186-187.; KAÇAK; s. 225-226.

²¹⁴ RUHİ; s. 188.

²¹⁵ RUHİ; s. 188.

İcra ve İflas Kanununun 344. maddesinde düzenlenen cezanın verilebilmesi için aranan şartlar vardır. Bunlar şunlardır: Nafakaya ilişkin kesinleşmiş bir mahkeme zararı olması, kesinleşme şerhini içerir mahkeme kararının aslı veya onaylı sureti dosyada bulunmalı veya mahkeme tarafından verilmiş bir ara kararı bulunmalı, ödeme emri usulüne uygun olarak borçluya tebliğ edilmeli, takip talebinde aylık nafaka alacağı istenmiş olmalı, bir aylık ödenmemiş cari nafaka alacağı bulunmalı, tebliğ tarihi ile şikayet tarihi arasında bir aylık işlemiş nafaka olacağı bulunmalı, alacaklı tarafından nafaka borçlusunun cezalandırılması talebi ile şikayet edilmiş, olmalı, nafaka borçlusu kendi isteği ile ödeme yapmamış olmalıdır²¹⁶.

İcra takibinden öncesine ait birikmiş olan nafaka alacağının ödenmemesi suç oluşturmaz. Birikmiş nafaka alacağı aylık cari nafaka alacağı niteliğinde değildir. Birikmiş nafaka alacağı adi alacak niteliğinde olup, ödenmemesi suç oluşturmaz²¹⁷.

“...16.02.2002 tarihli şikayet dilekçesinde sanığın geçmişte ödemediği birikmiş alacağından bahisle şikayet edildiğinin, sanığa ödeme emrinin 24.01.2001 tarihinde tebliğ edildiğinin, icra ve iflas Kanununun 347. maddesinde yazılı üç aylık şikayet süresinin geçmesinden sonra şikayetin yapıldığının anlaşılmasına göre, İcra ve İflas Kanununun 347. maddesi gereğince şikayet hakkının düşülmesine karar vermek gerekir...” Yargıtay 17.HD. 06.06.2003, E 2003/5580, **RUHİ**; s. 188, Dip Not:25.

“...Tebliğnamede nafaka borçlusuna örnek 53 icra emrinin 3.3.1998 gününde tebliğ edildiği alacaklı vekili nafaka borcu ödemediğinden 1.2.1999 gününde haciz istemi ile suçtan haberdar olduğu, İİK'nın 347 maddesi uyarınca suçun oluştuğuna itiladan itibaren 3 ay içerisinde dava açmak zorunda olduğu nazara alınmadan 26.06.1999 gününde yapılan şikayete göre düşme kara verilmesi gerekirken mahkumiyetine kara verilmesinde isabet görülmediği belirtilmiştir.

Borçluya ödeme emri tebliğinin, alacaklı tarafından asgari 1.2.1999 tarihinde öğrenildiği, şikayetin 29.06.1999 tarihinde yapıldığı, esasen suç tarihinin 11.3.1998 olduğu İİK'nın 344 maddesini de kapsayan 347 maddesinde yazılı 3 aylık ve 1 yıllık hak düşürücü süresinden sonra şikayette bulunulduğu anlaşılacakla C. Başsavcılığının ihbar yazısı dosya münderecatına göre yerinde görüldüğünden hükmün bozulmasına, davanın ortadan kaldırılmasına...” Yargıtay 8. CD.07.12.1999-E,178 84/K. 17700/ **KAÇAK**; s. 244.

²¹⁶ **RUHİ**; s. 193.

“... Nafaka borcunu ödememekten sanığın yargılaması sonunda, İİK'nın 344. maddesi uyarınca tecziyesine ilişkin konarda; şikayetin davalı olduğu 18.10.2002 tarihinde sanığa tebliğ olunan Bursa Üçüncü Asliye Hukuk Mahkemesinin 10.09.2002 gün ve 2002/22-804 esas ve karar sayılı nafakanın artırılması kararına dayanan icra emrinin, icra takip dosyası içinde bulunmadığı anlaşılacakla, denetime olanak sağlamak bakımından şikayetin dayalı olduğu ve 18.10.2002 tarihinde sanığa tebliğ olunan anılan icra emrinin dava dosyası arasında bulundurulması zorunludur...” Yargıtay 17. HD. 25.03.2004 gün, E. 10518/K. 3589, **KAÇAK**; s. 232-233.

“... Sanık tebligatı almış, ödeme emrinden bilgi sahibi olmuştur. Cezalandırılması doğrudur...” Yargıtay 8. CD. 02.05.2001 gün E: 29143/K. 10019/ **KAÇAK**; s. 244.

“... Nafaka alacağı her ay doğan ödemesi gereken bir borç olup İİK'nın 233. maddesinde yer alan nafaka borcunu ödememe suçlarında, ödenmeyen her aya ait cari nafaka için 3 aylık yeni bir şikayet süresi başlayacağı nazara alınarak, şikayet tarihinde önceki aya ait tahakkuk etmiş nafaka alacağının henüz ödenmediği anlaşılacakla, dosyadaki bilgi ve belgelerden şikayetin süresinde olduğu ve atık suçun oluştuğunun kabulü yerine, yazılı biçimde şikayet hakkının düşmesine karar verilmesi...” Yargıtay 8. CD. 31.03.1988 gün E. 2269/K. 3002, **KAÇAK**; s. 247.

“...Takip talebinde birikmiş nafakanın yanında cari nafakanın da istenmesi halinde; ödeme emri tebliğ tarihinden şikayet tarihine kadar işlemiş aylık cari nafaka bulunup bulunmadığı, nafaka ilamının kesinleşip kesinleşmediği de araştırılarak, v sonucunda göre hüküm kurulmalıdır...” Yargıtay 8. CD. 07.11.1996 gün , E. 125/79, K. 13939, **KAÇAK**; s. 246.

²¹⁷ **RUHİ**; s. 193, **ÖZÜĞÜR**; *Nafaka Hukuku*, s. 713.

Nafaka hükümlerine uymamaktan dolayı ikinci kez mahkumiyet kararı verebilmek için ilk verilen cezanın infaz edilmesi ve infazdan sonra işlemiş bir aylık nafaka alacağıının ödenmemiş olması gerekir²¹⁸.

Dava, alacaklının İcra Ceza Mahkemesine yapacağı şikayet üzerine açılır. Takibi şikayete bağlı suçlarda dava ve cezanın, müştekinin şikayetinden feragat etmesi veya borcu tamamen ödemesi halinde düşeceği İİK'nun 354. maddesinde açıkça belirtilmiştir²¹⁹.

31.05.2005 tarih ve 5358 sayılı İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 21. Maddesi ile İcra ve İflas Kanununun 353. maddesinde yapılan değişiklik uyarınca, İcra Mahkemesinin verdiği tazyik ve disiplin hapsine ilişkin kararlara karşı tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde, sanık veya şikayetçi ya da savcı, yargı çevresinin bulunduğu Ağır Ceza Mahkemesine itiraz edebilir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir²²⁰.

4.2.3. Nafaka Ödenmesine Dair İlana Dayanan Nafaka Alacaklısını Takipsiz İştirak (Hacze İmtiyazlı İştirak) Yetkisi

Nafaka verilmesine ilişkin bir ilama dayanan nafaka alacaklısı önceden bir icra takibi yapmasına gerek kalmaksızın, nafaka yükümlüsü aleyhine bir başka

“...Teraküm eden (biriken-birikmiş) nafaka adı alacak niteliğinde olup, ödenmemesi suç oluşturmaz.” Yargıtay 16. HD. 8.03.2004 gün, E. 584/K. 3673; **KAÇAK**; s. 231-232.

“...İcra takibinde sadece birikmiş nafaka alacağı istenildiğinden ve birikmiş nafaka alacağı adı alacak hükmünde bulunduğu ve bu nitelikteki nafaka alacağıının ödenmemesi halinde, İİK'nun 334. maddesinde yer alan suçu oluşturmadığı gözetilmeyerek, yazılı biçimde mahkumiyet hükmü kurulması yasaya aykırı görülmüş ve yerel icra ceza mahkemesi kararının bozulması gerekmektedir...” Yargıtay 17. HD. 22.03. 2004 gün E. 2003/13379, K: 2004/3491, **KAÇAK**; s. 232.

²¹⁸ **RUHİ**; s. 193.

“...Sanığım daha önce aynı suçtan mahkum olup bu cezanın bilhakkın tahliye tarihi olan 23.1.2000 tarihinde infaz edilmediği, şikayetin ise 18.2.2000 günü yapıldığı, bu nedenle infaz ve şikayet tarihleri arasında istemi ve ödenmemiş aylık cari nafaka borcunun bulunmadığı gözetilmeden, yazılı biçimde mahkumiyet hükmü kurulması nedeniyle tebliğ namedeki 3 nolu bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir...” Yargıtay 8. CD. 21.05.2001 gün, E. 26188/ K. 10844, **KAÇAK**; s. 240-241.

²¹⁹ **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 716.; **RUHİ**; s. 194.

²²⁰ **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 715.; **RUHİ**; s. 186.; **KAYNAK**; s. 229.

“...Disiplin ve tazyiz Hapsi cezasını gerektiren fiiller nedeniyle 1.6.2005 tarihinden sonra verilen kararlar itiraz yasa yoluna tabi olup, temyizi olanaklı değildir...” Yargıtay 17. HD. 25.9.2006 gün, E 1918/k.7166; **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 726.

“...1.6.2005 tarihinden sonra nafaka borcunu yerine getirmemek suçu ile ilgili kararlar karşı ancak icra ceza mahkemesinin bulunduğu yargı çevresi Ağır Ceza Mahkemesine itiraz edilebilir...” Yargıtay 17. HD. 13.07.2006 gün E. 2005/13054/k. 2006/186220; **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 729.

alacaklının koydurmuş olduğu hacze imtiyazlı olarak iştirak (takipsiz iştirak) edebilir. (İİK. md. 101/3) Burada hacze imtiyazlı iştirak hakkı azami bir süre ile sınırlandırılmamış olup elinde nafaka verilmesine ilişkin bir ilam bulunan kimse her zaman, borçlusunu aleyhine konulan hacze imtiyazlı olarak iştirak edebilir. Kanun nafaka alacaklısının imtiyazlı iştirak talebinde bulunabilmesi için kötü niyetli olmaması şartını aramaktadır²²¹.

İlama dayanan ve paylaştırmaya kadar işleyecek karı, koca ve çocuk nafakaları birinci sırada olacaklarından, iflasın açılmasından önceki son bir yıl içinde tahakkuk eden ve nakden ifası gereken aile hukukundan doğan her türlü nafaka alacakları, nafaka alacaklısı alacağını nafaka alacağından dolayı hacze iştirak ettiği birinci derecede diğerlerinden önce alacaktır (İİK. md 206/ birinci sıra, c bendi)²²².

4.3. Nafaka Alacağının Özellikleri

Nafaka, aile hukukundan doğan ve şahsa bağlı bir alacak hakkıdır. Nafaka alacak hakkının kendine mahsus özellikleri vardır. Genel olarak alacaklı borçlu ilişkilerinde, borçlunun usulüne uygun olarak borcunu ödemesi ile borç sona ererken, nafaka yükümlülüğü tek ödeme ile genellikle sona ermez. Ancak yoksulluk nafakasında toptan (sermaye olarak) yapılan ödeme bu durumun istisnasıdır. Nafaka ödenmesi koşulları mevcut olduğu sürece devamlı olarak ödemelerde bulunmak gerekir. Nafaka alacaklısı ile nafaka borçlusunu arasında devamlı bir borç ilişkisi mevcuttur. İlişi nedeniyle yapılacak ödemeler sabit olmayıp, duruma göre, artar, azalır, sona erer ya da tekrar istemde bulunulabilir²²³.

Nafaka alacağının şahsa bağlı olma niteliğinden řu sonuçlar ortaya çıkar:

²²¹ KURU, ARSLAN, YILMAZ; s. 313.

²²² RUHİ; s. 185.

²²³ RUHİ; s. 198.

4.3.1. Nafaka Alacağıın Alacaklının Rızası Bulunmadan Takas Edilememesi

Borçlar Kanunu'nun 118/1 maddesine göre takas iki kişinin karşılıklı olarak bir miktar parayı veya konuları itibariyle aynı türden malı birbirlerine borçlu olmaları, her iki borcun muaccel olması halinde taraflardan her birinin borcunu alacağı ile değiştirebilmesidir. Bunun sonucunda her iki borç da az olanı oranında sona erer. Takasın hüküm ifade edebilmesi için kanunun takas hakkını ortadan kaldırmamış olması gerekmektedir²²⁴.

Borçlar Kanununun 123/2 maddesinde takası kabil olmayan alacaklar arasında nafaka alacaklarını da saymaktadır. Bu madde uyarınca, nafaka lehine karar verilen şahsın ihtiyaçlarını gidermek amacını taşıdığından, nafaka alacaklısı razı olmadığı sürece nafaka borçlusunu olduğu kimsedeki alacağı ile nafaka borcunu takas edemez²²⁵.

Kanun koyucunun, nafaka alacağıın takas edilebilmesini nafaka alacaklısının rızasına bağlamasının nedeni, nafaka alacaklısının geçimini temin etmesi ve yoksulluktan kurtulması amacına yönelik olan nafaka ödemelerini korumak istemesidir. Borçluya kendi alacağı ile nafaka olarak yaptığı ödemeleri takas etme olanağı vermek, nafaka alacaklısının geçimini ve barınmasını temin edebilmesi için zorunlu ve sınırlı ödemelerden de yoksun bırakacaktır. Bu nedenle kanun bu husustaki borcun takasla sona erdirilemeyip fiilen alacaklıya ifa edilmesini aramıştır²²⁶. Ancak; nafaka alacaklısının bu alacağı ile nafaka borçlusuna olan borcunu takas etmesi mümkündür. Sadece nafaka alacaklısının takas beyanı, bu takası sağlamaya yeter²²⁷.

²²⁴ **EREN**; s. 473-479.; **ERGENEKON**; s.33.; **BOZOVALI**; s. 83.; **KÖPRÜLÜ, KANETİ**; s.299.

²²⁵ **ÖZUĞUR**; *Nafaka Hukuku*, s. 694.

²²⁶ **ERDEM**; *Yoksulluk Nafakası*, s. 98.; **ERGENEKON**; s.33.

²²⁷ **ERDEM**; *Yoksulluk Nafakası*, s. 98.; **FEYZİOĞLU**; s. 587.; **TEKİNAY**; s. 598.

4.3.2. Nafaka Alacağıın Üçüncü Bir Kişiyeye Kural Olarak Temlik Edilememesi

Nafaka alacağı şahsa bağı haklarından olması nedeniyle birikmemiş nafaka alacakları temlik edilemez²²⁸.

BK. md. 162-172 alacağıın temliki hususunu düzenlemiştir. Bu hükümler uyarınca; kanun veya sözleşme ile veya işin mahiyeti gereğı men edilmiş olmadıkça alacaklı borçlunun rızasını almaksızın alacağıın üçüncü bir şahsa temlik edebilir işin mahiyet icabı olacağıın temlikinin yasaklanabilmesi için, temlik işleminin olacaktıdan beklenen amacın gerçekleşmesine engel olması veya amacı tehlikeye sokması gerekmektedir. Nafaka alacağı el değıştirmekle sahip olduğı sosyal amaca yabancılaştığı için başkasına devredilemez²²⁹.

Birikmiş nafaka alacakları şahsa bağı niteliklerini kaybettiklerinden temlik edilebilirler. Nafaka niteliğı itibariyle o günkü geçimin sağlanması o günkü zaruretin giderilmesi amacını taşır. Birikmiş nafaka alacağı, bu görevini yerine getirme fonksiyonundan uzaklaşmış ve nafaka alacaklısının şahsa bağı olma niteliğın kaybetmiş demektir. Fiilen mevcut bir yoksulluğı gidermek gibi bir özelliğı olmadığından temlik edilmesi mümkündür²³⁰.

Nafaka borcunun üçüncü bir kişiyeye temlikinde ise sakınca yoktur. Nafaka borcunun bizzat borçlu ya da bu borcu ödeme yükünü üzerine alan üçüncü bir kişi tarafından ödenmesi kanunun amacına aykırılık teşkil etmektedir; bu amaç yoksulluk halinin giderilmesidir²³¹.

4.3.3. Nafaka Alacağı Üzerinde Rehin Tesis Edilememesi

Alacaklar ve temliki elverişli diğere haklar üzerinde rehin tesis edilebilir. Rehinli alacaklı, rehin hakkı ile üzerinde rehin tesis edilmiş olan alacaklar ve benzeri

²²⁸ ERGENEKON; s. 37.; KÖPRÜLÜ, KANETİ; s. 294.; TEKİNAY; s. 597.; FEVZİOĞLU; s. 586.; ERDEM; *Yoksulluk Nafakası*, s. 99.

²²⁹ AKINTÜRK; s. 448., RUHİ; s.200.

²³⁰ BOZOVALI; s. 82.; ERGENEKON; s. 37.; KÖPRÜLÜ, KANETİ; s. 294.; TEKİNAY; s. 597.; FEVZİOĞLU; s. 586.; ERDEM; *Yoksulluk Nafakası*, s. 99.

²³¹ TEKİNAY; s. 597.; ERDEM; *Yoksulluk Nafakası*, s. 100.

temlikli mümkün olan hakları borcun ödenmemesi halinde paraya çevirerek alacağını tahsil edebilir. Nafaka alacağı temlike elverişli olmadığından üzerinde rehin hakkı tesis edilemez²³².

Nafaka alacağının niteliği esasen böyle bir sınırlamaya elverişli değildir. Rehin, borcun ödenmemesi halinde, rehin konusu üzerinden alacağını tahsil etme yetkisi verir, Eğer nafaka üzerinde rehin hakkı tesisi mümkün olsa idi, alacaklının, alacağını elde edebilmek için nafaka ödemelerinden yararlanma yoluna gitmesi gerekirdi. Bu durum ise nafaka alacaklısının yaşaması için gerekli olan ödemelerden mahrum bırakacak ve bunun sonucu olarak nafakanı temel amacı ile çelişecektir²³³.

Birikmiş nafaka alacakları, şahsa bağlı olma niteliğini kaybettiklerinden temlikli mümkündür ve bu nedenle üzerinde rehin tesis edilebilir²³⁴.

4.3.4. Nafaka Alacağının Haczedilememesi

Taraflar arasındaki sözleşmeye dayanan, bir mahkeme ilamına dayanmayan nafaka alacakların kısmen haczi mümkündür. Nafaka alacağının mahkeme ilamına dayanmadığı, taraflar arasındaki sözleşmeye dayandığı durumlarda, nafaka alacaklısını geçimi için gerekli olan miktar icra memurunca gerekli olan miktar tenzil edildikten sonra kalan kısım haczedilir²³⁵.

Mahkeme ilamına dayanan nafaka alacaklarında ise mahkeme nafaka miktarını nafaka alacaklısını geçinmesi için zorunlu olan miktarı göz önünde bulundurarak takdir ettiğinden bu nafaka alacağını haczi mümkün değildir²³⁶.

Birikmiş nafaka alacağının haczinin mümkün olup olmadığı husus doktrinde tartışmalıdır. Bazı yazarlara göre İİK'nun 83. maddesinde "ilama müstenit olmayan" nafaka deyiminden anlaşılması gereken. BK 507 maddesinde olduğu gibi sözleşmeye dayanan nafakalardır. Yani bu mahkeme hüküm altına alınan nafaka değil, tarafların serbest iradeleri ile kararlaştırılan iratlardır. Bu nedenle nafaka alacaklısı olar taraf

²³² OĞUZMAN, Kemal, SELİÇİ, ÖZER (1992); "Eşya Hukuku", 6. Baskı, s. 914, İstanbul.; RUHİ; s. 198.

²³³ ERGENEKON; s. 38.

²³⁴ ERGENEKON; s. 38.; KÖPRÜLÜ, KANETİ; s. 294.

²³⁵ KURU, ASLAN, YILMAZ; s. 303.

²³⁶ RUHİ; s. 199.

lehine geçimi için zorunlu olarak verilen nafakanın birikmesi halinde dahi niteliği gereği haczi mümkün değildir²³⁷.

Bazı yazarlara göre ise nafaka alacaklısı için korunmaya layık miktar, onun için hali hazır geçimini sağlayan meblağdır. Bu nedenle haczedilememe özelliği işlemekte olan aylık (veya mahkemece takdir edilen başka ödeme devresi) nafakalar aittir. Birikmiş nafakalar ise alelade ilamlı alacak niteliği kazandıklarından, özel olarak korunmaları için bir sebep olmadığı açıktır. Bu nedenle, birikmiş ilamlı nafaka alacakları haczedilebilir²³⁸.

4.3.5. Henüz Doğmamış Nafaka Alacağından Feragat Edilememesi

Feragat HUMK'nun 91. maddesinde düzenlenmiş olup davanın taraflarını istem sonucundan vazgeçmesi anlamına gelir. Nafaka talep etmek hakkına sahip olan bu hakkından önceden feragat etmesi mümkün değildir²³⁹. Nafaka alacaklısının nafaka yükümlülüğü ile kendisinden gelecek nafaka isteminde bulunamayacağına dair yaptığı sözleşme geçerli değildir. Burada güdülen amaç, peşinen yapılan bir sözleşme ile nafaka alacaklısının nafakadan feragat etmesinin sağlanmasına veya alacaklının talebi feragat sözleşmesini ileri sürerek borcundan kurtulmasına engel olmaktır²⁴⁰. Hatta bu feragati temin için nafaka borçlusunun ödemedede bulunması yani feragatin ivaz karşılığında yapılması halinde dahi durum değişmez²⁴¹.

Nafaka alacağından feragat edilemeyeceği prensibi, nafaka alacaklısının açılan nafaka davasında ya da nafaka ilamına dayanılarak yapılan icra takibinden feragatin geçerli olmasına engel teşkil etmez²⁴². İşlemiş nafaka alacağından feragat etmek de mümkündür²⁴³.

²³⁷ RUHİ; s. 199.

²³⁸ ERGENEKON; s. 36.

²³⁹ ERGENEKON; s. 38.; TEKİNAY; s. 598.; KÖPRÜLÜ, KANETİ; s. 294.

²⁴⁰ ERDEM; *Yoksulluk Nafakası*, s. 102.

²⁴¹ RUHİ; s. 200.

²⁴² ERGENEKON; s. 38.; RUHİ; s. 200.; ERDEM; *Yoksulluk Nafakası*, s. 103.

²⁴³ KÖPRÜLÜ, KANETİ; s. 294.; RUHİ; s. 200.

Feragat kesin hükmün sonuçlarını doğurur. Feragat bayanı dilekçe veya yargılama sırasında sözlü olarak yapılabilir. Feragat, nafaka isteminde bulunan taraf ya da vekili tarafından yapılır. Vekilin feragat isteminde bulunabilmesi için vekalet namesinde feragat hususunda yetkili olduğuna dair özel yetkinin bulunması gerekir²⁴⁴.

4.3.6. Nafaka Alacağıın Miras Yolu ile Geçmemesi

Nafaka alacağı şahsa bağlı bir hak olması nedeniyle nafaka alacaklısının veya nafaka yükümlüsünün ölmesi ile sona eren bir alacaktır²⁴⁵. Ancak nafaka davası açıldıktan sonra nafaka alacaklısı olan davacı öldüğü takdirde, davanın açılmasıyla nafaka hakkının malvarlığı hakkına dönüşmesi sebebiyle bu davaya davacının mirasçıları devam edebilirler. Mirasçılar külli halef olarak davaya devam edebilirler. Bu gibi durumlarda, takdir edilerek nafaka, dava tarihi ile ölüm tarihi ile ölüm tarihi arasında gerçekleşmiş, nafaka alacağı ile sınırlıdır²⁴⁶.

Nafaka yükümlüsünün ölümü ile de kural olarak nafaka yükümlülüğü de mirasçılara geçmez. Ancak nafaka davası açıldıktan sonra, bu hak yukarıda da belirtildiği gibi malvarlığı hakkına dönüştüğünden alacaklı, nafaka borçlusunun mirasçılarına karşı dava devam edebilir. Fakat nafaka alacaklısının davayı yürütme imkanı dava tarihi ile ölüm tarihi arasındaki nafaka borcu ile sınırlıdır²⁴⁷.

²⁴⁴ **RUHİ**; s. 200.

²⁴⁵ **ERGENEKON**; s. 82.; **BOZOVALI**; s. 83.; **KÖPRÜLÜ, KANETİ**; s. 294.

²⁴⁶ **BOZOVALI**; s. 83, Dip Not:358.; **RUHİ**; s. 201.
“...Nafaka davası açıldıktan sonra davacı veya davalı ölürse, bu döneme ait nafakaya inhisar etmek üzere mirasçılar külli halef sıfatı ile davaya devam edebilirler...”Yargıtay 2.HD 06.05.1974 gün ve E. 2936/k.2795, **RUHİ**; s. 201, Dip Not:108, naklen.

²⁴⁷ **AKINTÜRK**; s. 448.; **RUHİ**; s. 201.
“... Geçimlik (nafaka) dava açmakla malvarlığı hakkı kazanır. Davalının ölümü halinde dava mirasçılara karşı devam eder. Dava günü ile ölüm tarihi arasında geçerli olmak üzere nafaka takdir edilmelidir...” Yargıtay 2.HD. 05.04.1979 gün ve E. 2679/k. 2841, **RUHİ**; s. 201, Dip Not:109, naklen.

BEŞİNCİ BÖLÜM

YABANCILIK UNSURU İÇEREN BOŞANMA DAVALARINDA YOKSULLUK NAFKASI

5.1. Milletlerarası Özel Hukukunda Genel Olarak Nafaka

Yeryüzünde birbirinden farklı hukuk sistemleri mevcuttur. Her hukuki sistem diğerinden farklı bir hukuk yapısına sahiptir. Milletlerarası özel hukukun doğumu da bu farklılıktan kaynaklanır. Yabancı unsurlu bir hukuki ilişki veya olayda bu farklı hukuk sistemlerinden hangisinin uygulanacağını tespit problemi milletlerarası hukukun konusunu oluşturmaktadır. Milletlerarası Özel Hukuk esas itibariyle ihtilafın esasını çözen kurallar olmayıp, ihtilafın hangi kanuna göre çözüleceğini gösterdiğinden gösterici nitelikte kurallardır. Bu kurallar her devletin kendi yasama organları ile ortaya konulduğundan bu nitelikleri ile de Milletlerarası Özel Hukuk Kuralları iç hukukun bir dalıdır²⁴⁸.

Milletlerarası özel hukukunda nafaka yükümlülüğüne uygulanacak hukuk tespit edilmeden önce, nafaka bir ayırma tabi tutulmalı ve bu ayırma göre uygulanacak hukuka ait bağlama sebepleri üzerinde durulmalıdır²⁴⁹.

Milletlerarası özel hukukta bakım nafakası, söz konusu olduğu hukuki ilişkiyi yöneten hukuka tabidir. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Kanununda, evlilik birliği içinde söz konusu olan bakım nafakası, “evlenmenin genel

²⁴⁸ ÖZUĞUR; *Nafaka Hukuku*, s. 735.

²⁴⁹ ERDEM; *Yoksulluk Nafakası*, s. 107.

hükümleri” (MÖHÜK, m. 12/11) boşanma ve ayrılık halinde söz konusu olan nafaka “boşanmanın hükümlerini” (MÖHUK. m 13/111), nesep ilişkilerinde söz konusu olan nafaka ise “nesep hükümlerini” (MÖHUK m 15,16,17,18) idare eden hukuka tabidir²⁵⁰.

MÖHUK md. 21. uyarınca, yardım nafakasına uygulanacak hukuk “nafaka borçlusunu milli hukuku” dur. (MÖHUK md 21). Tarafların aynı vatandaşlığı sahip olmaları halinde onların müşterek milli hukukları uygulanacaktır. Ayrı vatandaşlığa sahip olmaları halinde nafaka borçlunun milli hukuku uygulanacaktır. Bu durumda dava tarihindeki hukukun esas alınması gerekmektedir (MÖHUK md 3)²⁵¹.

5.2. Yabancılık Unsuru İçeren Yoksulluk Nafakasına Uygulanacak Hukukun Belirlenmesi

Yoksulluk nafakası, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek tarafın kusuru ağır olmamak şartıyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresin olarak talep edebileceği nafakadır.

Boşanmanın sonuçlarından olan yoksulluk nafakasını tabi olduğu hukuk, MÖHUK mad 13’de düzenlenmiştir. MÖHUK mad 13/3 ‘e göre geçici tedbir niteliğinde olmayan boşanma ve ayrılıkla ilgili nafaka talepleri, boşanma ve ayrılık hakkında yetkili olan hukuka tabidir. Buna göre yabancı unsurlu yoksulluk ve iştirak nafakası ihtilaflarına uygulanacak hukuk boşanma ve ayrılığa uygulanacak hukuka göre belirlenecektir²⁵².

Boşanma ve ayrılığa ilişkin bağlama kuralları, MÖHUK mad. 13’de düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasına göre, boşanma ve ayrılık sebepleri ve hükümleri eşlerin milli hukukuna tabidir. Belirlenen bu bağlama kuralı, eşlerin aynı vatandaşlıkta olmaları halinde uygulama alanı bulacaktır. Eğer eşler ayrı vatandaşlıkta iseler, müşterek ikametgahı, bulunmadığı takdirde müşterek mutad

²⁵⁰ ERDEM; *Yoksulluk Nafakası*, s. 107-108.; RUHİ; s. 212-213.

²⁵¹ RUHİ; s. 214.

²⁵² NOMER, Ergin (2002); *Devletler Hususi Hukuku*, s. 226, İstanbul.

meskenleri hukuku, bununda bulunmaması halinde Türk Hukuku uygulanır. (MÖHUK md 13/11)²⁵³

Sonuç olarak yabancı unsurlu eşler arasındaki yoksulluk nafakası ihtilaflarında, eşlerin milli hukuku, eşler ayrı vatandaşlıkta iseler müşterek ikametgah, yoksa müşterek mutad meskenleri, bunun da bulunmaması halinde Türk Hukuku uygulanacaktır.

²⁵³ **NOMER**; s. 222-223.

SONUÇ

Aile, toplumun temelini oluşturur. Bu nedenle kanun koyucu ailenin korunması amacıyla bazı önlemler öngörmüştür. Bunlardan biride nafakadır. Nafaka, aile bireylerinden yardıma muhtaç durumda olana diğerlerinin yardım etmesi için dini, ahlaki ve sosyal düşüncenin sonucu olarak ortaya çıkmış bir kavramdır. Nafaka, sosyal devlet ilkesinin doğal bir sonucu olarak devlet denetiminde sosyal kurumlar geliştirilmiş olsa da günümüzde varlığını sürdürmektedir. Özellikle ülkemizde sosyal kurumların yardım ve sigorta kurumlarının yetersiz ve yeterince geliştirilmemiş olması nedenleriyle nafaka kurumu büyük önem taşımaktadır.

Türk Medeni Kanunumuzda çeşitli maddelerde düzenlenmiş nafaka, genel olarak “bakım nafakası “ ve “yardım nafakası” olarak ikiye ayrılmaktadır.

Bakım nafakası, anne babanın çocuğa, eşlerin birbirlerine karşı yükümlülüklerinden doğan nafaka türüdür. Eski Medine Kanunda koca evlilik birliğinin reis ve evin, karı ve çocukların giderleri ona ait olup (EMK 152); karı, koca ve çocuklarına bakmakla, kocasına yardım ve dayanışma ile yükümlü idi. (EMK 151) . Bu düzenlemeler ile evlilik birliği içinde birinci sıradaki bakım yükümlüsü koca-baba idi. 4721 Sayılı Yeni Medeni Kanun ise “eşlerin eşitliği” ilkesinden hareketle yapılan düzenlemeler ile koca bakım yükümlülüğü açısından birinci derecede sorumlu olmaktan çıkarılmış ve her eşe eşit derecede bakım yükümlülüğü getirilmiştir. Nitekim TMK md 185 uyarınca eşlerin evlilik birliğinin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlü oldukları; eşlerin birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorunda oldukları hüküm altına alınmıştır, Yine TMK md 186 uyarınca, eşlerin oturacaklar konutu birlikte seçecekler iş birliği

beraberce yönetecekleri ve eşlerin birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve mal varlıkları ile katılacakları düzenlenmiştir. Böylece Eski Medeni Kanun'dan farklı olarak 4721 sayılı Yeni Medeni Kanun her eşe evlilik birliği içinde eşit derecede bakım yükümlülüğü getirilmiştir.

Bakım nafakası, tedbir nafakası, iştirak nafakası ve yoksulluk nafakası olarak üçe ayrılmaktadır.

Tezin konusunu oluşturan yoksulluk nafakası bakım nafakasının bir türüdür. Yoksulluk nafakası, eşlerin evlilik birliği içindeki bakım ve yardımlaşma yükümlülüğünün, evlilik birliğinin boşanma kararı ile sona ermesinden sonra da kısmen devamı niteliğinden olup, eşlerin evlilik birliğinin sona ermesiyle ortadan kalkan bakım ve yardımlaşma yükümlülüğü nedeniyle geçim sıkıntısına düşebilme ihtimaline karşı; sosyal ve ahlaki düşüncelerle kanun koyucu tarafından düzenlenmiştir.

Yoksulluk nafakası MK. md 175 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre yoksulluk nafakası, boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek olan eşin kusuru daha ağır olmamak şartıyla, diğer eşin mali gücü oranında süresiz olarak talep edilebilen bir nafakadır.

Yoksulluk nafakası talep edilebilmesi için kanunda, belirtilen şartlardan biri, nafaka talebinde bulunacak eşin boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek olmasıdır. TMK'da yoksulluk kavramı tanımlanmamıştır. Yoksulluk olgusunun yasal tanımının olmaması ve Yargıtay'ın bazı kararların da yoksulluğun göstergesi olarak asgari ücretin ölçü olarak belirlenmesi kanaatimce uygun bir çözüm yolu değildir. Asgari ücret düzeyinde geliri olan eş lehine yoksulluk nafakasına hükmolunup olunmayacağı hususu, bu konuda açılan her davanın hal ve şartlarına göre değerlendirilmelidir. Ayrıca, asgari ücretin günümüzde tespit edilme sistemi ve kişilerin yaşamsal giderlerinin altındaki değerlerin karşısında, hakimin tarafların sosyal ve ekonomik koşullarını, paranın satın alma gücündeki azalmayı, ve bireylerin temel ihtiyaçların göz önünde tutarak yoksulluk olgusunun değerlendirilmesin yapması daha doğru bir çözüm yoludur.

Yoksulluk nafakası talebinde bulunulabilmesi için; nafaka talebinde bulunan eşin kusuru diğer eşten ağır olmamalı, nafaka talebinde bulunan eş boşanma yüzünden yoksul duruma düşecek olmalı ve taraflardan birinin nafaka talebinde

bulunması gerekmektedir. Bunun üzerine hâkim, nafaka yükümlüsü eşin mali gücünü dikkate alarak ve süresiz olarak yoksulluk nafakasına kara verebilir. Yoksulluk nafakası, Kanun uyarınca süresiz olarak istenebilir. Ancak tarafların mali durumlarındaki değişiklikler veya hakkaniyetin gerektirdiği gibi, belli durumların varlığı halinde kaldırılabilir.

Eski Medeni Kanunundaki erkeğin kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesinin kadının refah halinde olması ile ilgili düzenleme, kadın erkek eşitliğine aykırı olması nedeniyle kaldırılmıştır. 4721 Sayılı Yeni Medeni Kanun eşitlik ilkesi gereği, karı ve kocaya eşit koşullarda yoksulluk nafakası talep etme imkanı sağlamıştır. Sonuç olarak, gerek erkek gerek kadın refah halinde olup olmadıklarına bakılmaksızın yoksulluğa düşecek olan diğer tarafa yoksulluk nafakası ödemek zorundadır.

Hakim yoksulluk nafakasının ödenmesine iki şekilde karar verebilir. Sermaye şeklinde ödeme ve irat şeklinde ödeme Sermaye şeklinde ödeme; nafaka miktarının toptan, bir defada ödenmesi, irat şeklinde ödeme ise, nafakanın belli dönemlerde genellikle aylık ödenmesidir. Taraflar, yoksulluk nafakasının ne şekilde ödeneceğini aralarında yapacakları bir sözleşme ile kararlaştırabilirler. Ancak bu anlaşmanın geçerli olması TMK md 184/5 uyarınca hakimin onayına bağlı olacaktır.

Yoksulluk nafakası, boşanma davası ile birlikte istenebileceği gibi, boşanma davası sonuçlandıktan sonra ayrı bir dava ile de istenebilir. Ancak boşanmadan sonra istenecek yoksulluk nafakası, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir geçmekle zamanaşımına uğrar. Bu düzenleme ile evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden sonra eşlerin uzun yıllar sonra yoksulluk nafakası talebi ile karış karışa gelmeleri önlenmek istenmiştir. Boşanma davası içinde talep edilen yoksulluk nafakası boşanmanın eki niteliğinde olması nedeniyle harca tabi değildir. Buna karşın boşanma kararının kesinleşmesinden sonra talep edilen yoksulluk nafakası harca tabidir.

4721 Sayılı Medeni Kanunun' da, istem halinde hakimin nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabileceği hüküm altına alınmıştır. (TMK. md 176/5) Bu husus Eski Medeni Kanun da düzenlenmemiştir. Kanun koyucu bu düzenleme ile nafaka

alacaklılarının ve nafaka yükümlülerinin her yıl uyarlama talebinde bulunmaları nedeniyle maruz kaldıkları masraf ve zaman kaybını önlenmek istenmiştir.

Yoksulluk nafakası kanunda belirtilen koşulların gerçekleşmesi halinde maddi tazminat ile birlikte talep edilebilir. İstemde bulunan eş lehine öncelikle maddi tazminat hükmedilmiş olması halinde, yoksulluk nafakasının miktarının belirlenmesinde bu husus göz önünde bulundurulacaktır. Talepte bulunan eşin hükmolunan tazminata rağmen yoksulluğa düşüp düşmediğinin araştırılması gerekmektedir.

Yoksulluk nafakası kendiliğinden ve mahkeme kararıyla olmak üzere iki şekilde sona erer. Yoksulluk nafakası taraflardan birinin ölümü ya da nafaka alacaklısının yeniden evlenmesi halinde kendiliğinden, nafaka alacaklısının evlenme akdi olmadan başka biriyle kar-koca hayatı yaşaması, haysiyetsiz hayat sürmesi ya da yoksulluğun ortadan kalkması halinde mahkeme kararıyla sona erer.

Son olarak şunu da belirtmek gerekir ki, yabancılık unsuru içeren boşanma davalarında, boşanma yüzünden yoksulluğa düşen eşin diğer eşten yoksulluk nafakası talep etmesi halinde, bu talebe uygulanacak hukuk MÖHUK md 13' e göre tespit edilir. Bu madde uyarınca boşanma ve ayrılık sebepleri ve hükümleri eşlerin müşterek hukukuna tabidir. Eşlerin vatandaşlıkları farklı ise, ikametgah hukuku, bulunmadığı takdirde müşterek mutad meskenleri hukuku, bununda bulunmaması halinde Türk Hukuku uygulanır.

KAYNAKÇA

- [1] **AKINTÜRK, Turgut** (2002); *Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku*, 2. Cilt, 7. Baskı, İstanbul.
- [2] **AKINTÜRK, Turgut** (1997); “*Boşanmanın Hukuki Sonuçları*”, A.H.F. 50. Yıl Armağanı (Boşanma Hukuku Haftası), C.II, Ankara.
- [3] **ARSEBÜK, Esat** (1940); *Medeni Hukuk, Aile Hukuku*, C.II, Ankara.
- [4] **ATAAY, Aytekin** (1978); *Şahıslar Hukuku*, Birinci Yayım, Giriş-Hakiki Şahıslar, 3. Baskı, İstanbul.
- [5] **ATEŞ, Mustafa** (1998); “*Medeni Kanun’da Yapılan Son Değişikliler Işığında Yoksulluk Nafakası*”, C. XXIV, S.4, VD.
- [6] **BAŞAKLAR, Emin** (1974); *Nafaka Davaları*, Ankara.
- [7] **BERKİ, Şakir** (1961); *Medeni Hukuk Umumi Esaslar ve Aile Hukuku*, Ankara.
- [8] **BOZOVALI, Haluk** (1990); *Türk Medeni Hukukunda Bakım Nafakaları*, İstanbul.
- [9] **CAMCI, Ömer** (1998); *Boşanma Tazminatı ve Yoksulluk Nafakası*, İstanbul.
- [10] **ÇEKER, Orhan** (1985); *Nafaka Kanunu*, İstanbul.
- [11] **CİN, Halil** (1991); *Tarih Boyunca Kadının Hukuki Statüsü Açısından Türk Kadınının Durumuna Kısa Bir Bakış*, Konya.

- [12] **DEVİLİOĞLU, Ferit** (1992); *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara.
- [13] **DOĞANAY, İsmail** (1961); *Mazari ve Tatbiki Muhtelif Nafaka Davaları*, Ankara.
- [14] **ELBİR, Halid K.** (1948); *Boşanma Halinde Maddi ve Manevi Tazminat Nafaka Haklarının Toplu Bir Tetkiki*, İst. Bar. Der.
- [15] **ERDEM, Sabri** (1996); *Aile Hukuku (Evlenme-Boşanma-Nafaka)*, İstanbul.
- [16] **ERDEM, Sibel** (1992); *Yoksulluk Nafakası*, İstanbul.
- [17] **EREN, Fikret** (1996); *Borçlar Hukuku, Genel Hükümler*, Cilt I, Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, İstanbul.
- [18] **ERGENEKON, Yılmaz** (1996); *Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakaları*, Ankara.
- [19] **FEYZİOĞLU, Necmettin Feyzi** (1986); *Aile Hukuku*, Yeniden Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, İstanbul.
- [20] **HAKBİLEN, Adnan** (1952); “*Yoksulluk Nafakası*”, İst. Bar. Der., C. 26, S.1, İstanbul.
- [21] **HATEMİ, Hüseyin, SEROZAN, Rona** (1993); *Aile Hukuku*, İstanbul.
- [22] **İMRE, Zahit** (1980); *Medeni Hukuka Giriş*, İstanbul.
- [23] **İNAL, Nihat** (1998); *Boşanma, Nafaka-Eşya-Nişanlanma Davaları*, Ankara.
- [24] **KAÇAK, Nafiz** (2006); *Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat ile Yoksulluk Nafakası*, Ankara.

- [25] **KALECİ, Şakir** (1978); *Nafaka Davaları*, YD. Sayı: 1.
- [26] **KALECİ, Şakir, YALÇINKAYA, Namık** (2000); *Yeni Boşanma Hukuku*, Cilt II, Ankara.
- [27] **KÖPRÜLÜ, Bülent, KANETİ, Selim** (1989); *Aile Hukuku*, 2. Baskı, İstanbul.
- [28] **KURU, Baki, ASLAN, Roman, YILMAZ, Ejder** (2004); *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, Ankara.
- [29] **NOMER, Ergin** (1967); *Devletler Hususi Hukukunda Nafaka*, İstanbul.
- [30] **NOMER, Ergin** (2002); *Devletler Hususi Hukuku*, İstanbul.
- [31] **OĞUZMAN, Kemal, DURAL, Mustafa** (1998); *Aile Hukuku*, 2. Baskı, İstanbul.
- [32] **OĞUZMAN, Kemal, SELİÇİ, Özer** (1992); *Eşya Hukuku*, 6. Baskı, İstanbul.
- [33] **ÖZTAN, Bilge** (2004); *Aile Hukuku*, 5. Baskı, Ankara.
- [34] **ÖZUĞUR, Ali İhsan** (2007); *Nafaka Hukuku*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, İstanbul.
- [35] **ÖZUĞUR, Ali İhsan** (2000); *“Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler, Boşanma ve Ayrılık”*, Ankara.
- [36] **REİSOĞLU, Safa** (1997); *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 11. Baskı, İstanbul.
- [37] **RUHİ, Ahmet Cemal** (2005); *Nafaka Hukuku*, 2005 Yılı Yargıtay İçtihatlarıyla, 2. Baskı, Ankara.

- [38] **ŞİMŞEK, Mustafa** (2004); *Açıklamalı ve İçtihatlı Aile Mahkemelerinin Görevine Giren Davalar ve Yargılama Usulü*, Ankara.
- [39] **TEKİNAY, Selahattin Sulhi** (1990); *Türk Aile Hukuku*, 7. Baskı, İstanbul.
- [40] **TUTUMLU, Mehmet Akif** (2005); *Teorik ve Pratikte Boşanma Yargılaması Hukuku*, Ankara.
- [41] **VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet** (1965); *Türk Medeni Hukuku*, Cilt 2, *Aile Hukuku*, 5. Baskı, İstanbul.
- [42] **YAVUZ, Nihat** (2008); *Öğreti ve Uygulamada Nafaka, Nişan, Eşlerin Katkı Payı İle İlgili Davalar*, Ankara.
- [43] **YILMAZ, Ejder** (1996); *Hukuk Sözlüğü*, 5. Baskı, Ankara.
- [44] **ZEVKLİLER, Aydın** (1984); *Türkiye’de Ailenin Değişimi, Yasal Açıdan İncelemeler*, Türk Sosyal Bilimler Derneği, Ankara.
- [45] **ZEVKLİLER, Aydın, ACABEY, Beşir, GÖKYAYLA, Emre** (2000); *Medeni Hukuk, Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku*, Ankara.